

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Diplomová práce

Sociologie hudby: případ folku v českém prostředí

The Sociology of Music: The Case of Folk Music in the Czech Milieu

Rok: 2010

Autor: Petra Šlosarová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Duffková, CSc.

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat PhDr. Janě Duffkové, CSc. za odbornou pomoc a cenné rady při psaní této diplomové práce.

Dále děkuji PhDr. Jiřímu Vinopalovi, Ph.D. za metodologickou konzultaci, která směřovala k vylepšení mého dotazníku, doc. PhDr. Josefu Prokešovi, Ph.D. za zaslání části jeho bibliografie a doc. PhDr. Mikuláši Bekovi, Ph.D. za radu poskytnutou na konferenci v Lisabonu.

Poděkovat musím i Mgr. Petru Lupačovi, který svou kritikou a následnou konzultací velmi přispěl k vylepšení této práce.

Velké poděkování patří také Markovi Dusilovi, který mi poskytl spoustu zajímavých informací a který mě v psaní diplomové práce všemi možnými způsoby stále podporoval.

Za korekturu této práce si zaslouží poděkování i paní Vendula Mikšovicová.

Nakonec bych ráda poděkovala i Pavlovi „Aligátorovi“ Nenkovskému a Josefovi „Mlokovi“ Grimovi, že mi pomohli s realizací výzkumu na festivalu Mohelnický dostavník, všem muzikantům, kteří si našli trochu času a odpověděli na veškeré moje otázky, a nakonec i pražské písničkářce Mgr. Martině Trchové za inspiraci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Petra Šlosarová

Neratovice 30. dubna 2010

Anotace

Diplomová práce je zaměřená na sociologii hudby, na folkový hudební žánr z pohledu sociologie. Zabývá se hudebně sociologickými jevy: kdo je aktérem na straně interpreta, kdo na straně posluchače a jaké jsou společenské aspekty tohoto typu hudby. Práce popisuje i to, jak se folk v naší společnosti objevuje v médiích, čím jsou významné texty folkových písní a kde lze tento hudební styl v soudobé společnosti slyšet.

Práce představuje zdroje folkové hudby jako takové a ukazuje východiska jednotlivých zdrojů právě pro tento hudební styl. Je zaměřena na začátky folku u nás, tedy na šedesátá léta dvacátého století, a snaží se v textech hledat projevy totalitní doby, díky nimž obrat k folkové hudbě nastal. Není opomenuta ani současná doba a trendy ve vývoji tohoto hudebního směru.

Při psaní práce byly použity názory folkových hudebníků na tento žánr. Interpretům bylo položeno 7 otevřených otázek, jejichž odpovědi jsou v části této práce shrnuté. Samotné rozhovory jsou pak součástí příloh.

V rámci psaní diplomové práce byl také proveden průzkum mezi posluchači hudebního festivalu Mohelnický dostavník, který se konal na konci srpna roku 2009. Průzkum probíhal formou dotazníku, užitou metodou výběru byl samovýběr. Následně byla s pomocí statistického programu SPSS for Windows 15.0 zpracována data, a výsledky pak prezentovány v diplomové práci.

Klíčová slova

folk, kramářské písně, kultura, lidová hudba, obsahová analýza, píseň, písničkář, Porta, protest, publikum, sociologie hudby, šedesátá léta, totalita, tramská hudba

Annotation

This thesis is focused on the sociology of music, precisely on the sociological view of the folk music genre. Further, it analyses the following: who are the participants on the interpreters and listeners side, and what are the social aspects of this type of music. Also, I will explain how this music is portrayed in our medias, content of the lyrics and where it can be heard today.

Folk music as such is derived from several different sources and in this work I will introduce and analyse each of them separately. The lyrics of the songs reflect social influence of the totalitarian rule. Due to this aspekt the folk music genre became even more popular. Later on, we will explore how this music has developed different trends with the approach of the modern times.

As one of the re search techniques used were personal opinions of folk musicians where they answered questionnaires and also provided interviews. The questions are summarised throughout the thesis and the interviews are presented in the apendix.

Further method used was the survey conducted during the Mohelnicky dostavnik music festival which took place in August 2009. Respondents answered a questionnaire and marked answers by choice which was later analysed with statistical programme SPSS for Windows 15.0 and presented in this work.

Keywords

folk music, culture, content analysis, song, folk singer, Porta, protest, audience, sociology of music, totality, hillbilly music

Obsah

ÚVOD	8
METODY ZPRACOVÁNÍ	11
1. SOCIOLOGIE HUDBY	13
2. FOLKOVÁ HUDBA	17
3. FOLK JAKO ALTERNATIVNÍ KULTURA VS. MASOVÁ KULTURA	19
4. VZNIK FOLKOVÉ HUDBY	21
4.1 ZDROJE ŽÁNRU	22
4.1.1 Lidová hudba	22
4.1.2 Trampská hudba.....	24
4.1.3 Anglosaská tvorba	25
4.1.4 Kramářské písně a divadlo	28
4.2 ZLATÁ ŠEDESÁTÁ	30
5. PŘEDSTAVITELÉ FOLKU U NÁS	33
5.1 PRVNÍ PŘEDSTAVITELÉ FOLKU	33
5.2 DALŠÍ INTERPRETI FOLKOVÉ HUDBY	37
5.3 ROZHOVORY S FOLKOVÝMI INTERPRETY	42
5.3.1 Metody dotazování.....	43
5.3.2 Výsledky dotazování.....	43
6. SOCIOKULTURNÍ POZICE FOLKOVÉ SCÉNY MEZI ROKY 1968 A 1989 49	
6.1 ROLE PRVNÍCH PÍSNIČKÁŘŮ	49
6.2 FOLK JAKO FORMA PROTESTU	50
6.3 MĚSTO JAKO VÝCHODISKO.....	51
6.4 VOLNÝ ČAS	52
6.5 MOŽNOSTI DOBY	53
7. PUBLIKUM	55
7.1 PŘÍPAD PUBLIKA NA FESTIVALU MOHELNICKÝ DOSTAVNÍK 2009.....	58
7.1.1 Metoda dotazníkového šetření	58
7.1.2 Výsledky průzkumu	59
7.1.2.1 Třídění 1. stupně	59
7.1.2.2 Třídění 2. stupně	69
7.1.2.3 Analýza interpretů a pojmů.....	76
7.2 DALŠÍ MOŽNOSTI ZKOUMÁNÍ.....	80
8. TEXTY FOLKOVÝCH PÍSNÍ	82
8.1 METODA OBSAHOVÉ ANALÝZY	82
8.2 PŘÍKLADY SPOLEČENSKY ANGAŽOVANÝCH TEXTŮ	86
9. FOLKOVÉ KONCERTOVÁNÍ	92
9.1 FESTIVAL PORTA	92

9.2 JINÉ FESTIVALY	93
9.3 KLUBY A KONCERTY MIMO LETNÍ SEZÓNU	94
10. FOLK V MÉDIÍCH.....	96
11. BUDOUCNOST FOLKOVÉ HUDBY	98
ZÁVĚR	99
LITERATURA	102
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	106
PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK <i>FOLKOVÁ HUDBA</i>	107
PŘÍLOHA Č. 2 – ROZHOVORY S FOLKOVÝMI INTERPRETY.....	111

Úvod

Folková hudba se v naší zemi stala velkým fenoménem. Vyrovnat se mu mohla snad jen hudba dechová (ovšem jindy a v jiné generaci) anebo hudba populární, tzv. „střední proud“. Avšak ani dechová a ani populární hudba se nikdy nestaly hybatelem národa, národního myšlení a národních hodnot zároveň. Díky politické situaci, která tu po mnoho let vládla, se do folkové hudby zamilovali i ti, kteří by ji jinak nevyhledávali. Snaha zapomenout na nesvobodný život a chvíli se odpoutat od komunistického kázání dokázala stmelit lidi různého věku a různého společenského postavení. Dnes, kdy si připomínáme 20 let od pádu komunistického režimu a kdy jsme začali hodnotit, jak jsme se svojí svobodou naložili, je také příhodné zamyslet se i nad stylem hudby, která „Sametovou“ revolucí ztratila svoje nejvýznamnější funkce.

Prvním cílem této diplomové práce je seznámit čtenáře s fenoménem folkové hudby a se sociologickým pohledem na tento hudební žánr. Druhým cílem práce je seznámit čtenáře s pohledem na folk ze strany interpretů a tvůrců této hudby. Třetím cílem práce je rozbor folkových textů z hlediska sociologického, a posledním cílem je popis publika na folkovém festivalu. To vše v kontextu doby a možností folkového žánru, který měl vždy trochu nesnadný vývoj.

Pojďme se tedy vypravit za folkem a podívat se na různé stránky jeho někdy divoké, ale vždy pozoruhodné existence.

Než svoji pozornost obrátíme k folku jako takovému, ráda bych nejprve v této práci poukázala na to, co vlastně je a o čem pojednává sociologický směr, zabývající hudbou. Zaměříme se na různé aspekty sociologie hudby.

Poté se podíváme na folk jako takový, na to, jak folková hudba v Československu původně vznikla, jaké byly její základní kameny a kdo stál v čele zrodu tohoto žánru. Podíváme se také na to, jaké změny tato hudba doznala, co ji potkalo a navždy poznamenalo.

Další kapitoly práce se pak věnují jednotlivým subtématům sociologie folkové hudby. Podíváme se na hlavní představitele tohoto hudebního žánru, na jejich roli v době

normalizace a také na sociokulturní pozici folkové hudby v tomtéž období. Významným tématem sociologie kultury a tedy i sociologie hudby je rozbor publika. Nejprve si o něm povíme něco z té teoretické stránky, ale také se podíváme na to, jak konkrétně vypadalo publikum na jednom letním folkovém festivalu. Jako sociolog kultury nesmím zapomenout na samotný produkt této hudby, tedy na písně, které nás v minulosti i v současnosti oslovují a možná i velmi ovlivňují naše životní postoje.

Abychom uzavřeli celý proces zkoumání všech aspektů sociologie folkové hudby, shrneme i možnosti, kde ji lze slyšet. Téma, které nesmí být v této práci opomenuto, je oblast médií. Tedy zda a v jakém měřítku se menšinový hudební žánr jako je folk objevuje v masových médiích.

Folkem se většinou zabývají muzikologové; ale ani autoři, kteří jsou zaměřeni více na hudební stránku folku, se nevyhýbají společenským kontextům hudby. Pro příklad uveďme knihu *Folkaři* od V. Vlasáka nebo knihu *Legendy folk & country* od J. Vondráka (která byla napsána na základě seriálu, který vysílala Česká televize). Folkem se pak aktuálně zabývá J. Prokeš, který na dané téma přednáší na Masarykově univerzitě v Brně. Jeho významnými díly jsou *Estetická výstavba české folkové písně v 60. – 80. letech XX. století* a sborník *Nebyť stádem Hamletů – průhledy do českého folku*, kam přispívali sami písničkáři. Sociolog Mikuláš Bek se zabývá různými hudebními směry, folk nevyjímaje – dobře vše podává v knize *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*. Téma folku také užívají různé absolventské práce – Helena Pavličíková psala bakalářskou práci na téma *Společenská a umělecká pozice českého folku před listopadem 1989 a bezprostředně po něm* a diplomovou práci na téma *Český folk – fenomén hudební i sociální* – obě práce na katedře muzikologie FF UP v Olomouci. Lenka Bočanová se zabývala skupinou Spirituál kvintet (především z hlediska hudebního, doplněného vlastním výzkumem mezi posluchači). Její diplomová práce *Spirituál kvintet a jeho publikum* je k dispozici na katedře hudební vědy FF UK v Praze.

Práce se věnuje zcela výhradně českému prostředí. Důvody jsou dva – české prostředí je mi nejbližší, o tomto tématu se zde nejlépe sbírají data a mnoho materiálů je dobře dostupných; a druhým důvodem je fakt, že americká či folková hudba jinde ve světě má pravděpodobně jiné základy, a zmapovat tato fakta pouze z domova (z České republiky)

nepovažuji za relevantní.

Nakonec mi dovolte jen soukromý dovětek. To, že se budu jednou vážně zaobírat folkovou hudbou, mi bylo zřejmě dáno již od mého narození. Moji rodiče ve svých „-nácti“ jezdili na festival Porta, díky nim jsem už ve svých dvou letech spala poprvé pod širákem, od pěti let jezdila na vodu a k tomu všemu zněla u nás doma vlastně denně folková a country hudba. A tak se stalo, že jsem se i já stala velkým fanouškem dnes již ne tolik populárního žánru. Diplomová práce na toto téma mi tedy byla více než předurčena.

Trochu jako paradox doby: co naši rodiče zažili, my dnes studujeme...

Metody zpracování

Při psaní této diplomové práce jsem použila několik metod, kterými jsem zjišťovala uváděná data a údaje.

Prvotním pramenem bylo studium knih, zaměřených na sociologii hudby a také knih zaměřených na folk jako takový. Neopomněla jsem ani studium měsíčníku *Folk*.

Další zdroj faktů a myšlenek o folkovém hudebním směru jsem nacházela u mnoha pamětníků doby totality u nás. Tito lidé mi poskytli přínosný pohled na stav kultury tehdejší doby a pomohli mi tak ucelit si názor na společnost 60., 70. a 80. let. V pochopení doby totality mi pomohl i seminář, který se konal v Ústavu hospodářských a sociálních dějin v letním semestru roku 2009 a který nesl název *Muž na radnici, Žena za pultem – populární kultura za normalizace*. Velmi přínosný pro mne byl i pořad České televize s názvem *Retro*.

Pro pochopení, co si o folku myslí jeho diváci a interpreti, jsem využila dotazníkové šetření. Diváci (či spíše posluchači) dostali do rukou dotazník s celkem 22 otázkami, na které samostatně a zcela dobrovolně odpovídali účastníci 35. ročníku festivalu Mohelnický dostavník, který se každoročně koná poslední víkend v srpnu.

Interprety folkové hudby jsem nejčastěji oslovila pomocí e-mailu. Se všemi jsem provedla standardizovaný rozhovor a položila jim 7 stejných otázek, a poté analyzovala jejich odpovědi.

Na internetových stránkách hledala texty folkových písní. Přečetla jsem jich stovky, následně jsem provedla jejich kvantitativní obsahovou analýzu a hledala v nich kritiku společenských faktů a událostí.

V neposlední řadě jsem jako zdroj a inspiraci pro psaní této práce využila své vlastní dlouholeté zúčastněné pozorování (ale pozorování jakožto konkrétní metoda v některé z níže uvedených oblastí zkoumání folku uplatněna není, jedná se spíše o soukromé – nesociologické – pozorování), své vlastní zkušenosti a zkušenosti hudebníků, v jejichž blízkosti se pohybují.

V červenci 2009 jsem se také v Lisabonu zúčastnila mezinárodní konference *Sociology of Music: Tendencies, Issues, Perspectives*.

1. Sociologie hudby

Sociologie hudby (či též hudební sociologie) svou koncepcí předmětu, přístupy i metodologií bezprostředně navazuje na obecnou sociologii, ale tematicky je také blízká hudební psychologii či muzikologii. Tato odnož sociologie má také velmi blízko k etnologii, a to v případech, kdy se zabýváme hudbou v jejím sociálně-prostorovém kontextu.

Tam, kde tradiční muzikologie vidí a zkoumá texty, sociologie naopak vidí série sociálních jednání probíhajících v určitém institucionálním rámci.¹ Tam, kde tradiční muzikologie hledá dílo génia, tam sociologický pohled nalézá jednání aktéra, který zaujímá určité sociální postavení, sleduje určité cíle, orientuje své jednání podle vkusu určitého publika.² Samotné dílo pak sociologie hudby nezkoumá jako „věc“, ale jako činnost a sociální jednání samotné.

Sociologie hudby se zabývá těmito elementy: kdo, komu, co, jak, proč, kdy a v jakém společenském prostředí hudbou sděluje (tyto otázky jsou součástí kapitol této práce). Do této oblasti patří konkrétně jevy jako sociální instituce hudby, hudební publikum, posluchačská obec, hudební sociálně-zájmové skupiny a další. Zkoumá také vztahy jevů spadajících do předmětného pole jiných sociologických disciplín, jako jsou aktivity volného času, sociální ovlivňování v rodině, sociální postoje a hodnotové orientace, spolupracuje se sociologií mládeže, rodiny atd.³ Úzce souvisí také se studiem demografie (vliv hustoty osídlení na šíření hudební kultury), techniky (vliv úrovně komunikačních prostředků na rychlost a kvalitu), ekonomie (hudební výtvoř jako produkt podléhající zákonům trhu), politiky (vliv ideologie na šíření hudebních výtvořů), vojenství (vliv války na hudební kulturu, vliv militarismu na tvorbu idejí a hodnot), výchovy (vliv výchovy na sféru přijímání a vytváření hudební kultury), umění, náboženství (vliv mytologických doktrín na pojetí hudební kultury), jazyk atd.⁴ V sociologii kultury vystupuje sociologie hudby jako subdisciplína.

Výzkum publika je pak někdy ztotožňován s předmětem hudební sociologie a považuje

---

¹ Bek 1993: 19

² Tamtéž

³ Lébl, Poledňák 1988: 519

⁴ Tamtéž: 521

se za její hlavní náplň.⁵

V 50. letech 20. století bylo téma hudby v sociologii prakticky neznámé. K jeho oživení přispěla až 60. léta, kdy se se vznikem nových hudebních směrů a životních stylů začal opět zkoumat vliv hudby na společnost. V 70. letech sociologové přesunuli studium k představám o publiku, než aby řešili publikum samotné. Řešila se tehdy spíš produkce hudby než její vnímání. Jistý obrat přišel v 90. letech, kdy nastal doslova boom ve studiu subkultur, globalizace a sociologové se zabývali formováním jedince hudbou a sociálními hnutími. Na počátku 21. století je sociologie hudby považována za rychle expandující a perspektivní složku oboru.⁶

Sociologií hudby se zabýval již Georg Simmel, který považoval hudbu za projev emocionální řeči. Odborníkem na hudbu byl i významný sociolog Max Weber, který se ve svém díle *Die rationalen und soziologischen Grundlagen der Musik* (1921) zabýval historickým unikátem, vztahem mezi sociální strukturou a technickými aspekty západní hudby.⁷ Kromě nich se ale i této odnoži sociologie věnoval Paul Lazarsfeld, který popisoval mechanismy průmyslu populární hudby a dokumentoval vzory a preference mezi posluchači; nebo Theodor W. Adorno, jenž poukazoval na škodlivé účinky populární hudby.

Zajímavá je i historie tohoto oboru v českém prostředí. Již před druhou světovou válkou se prováděly první rozhlasové ankety sledující téma hudby, avšak samostatnou disciplínou se hudební sociologie stala až od 60. let.

Průkopníkem hudební sociologie u nás byl Otakar Hostinský, což původně nebyl sociolog, ale využitím svých statistických údajů a studií hudebně-sociologických problémů se stal důležitou postavou v sociologii umění a hudby.

Jeho následovníkem byl Zdeněk Nejedlý se svými studii mimo-hudebních

---

⁵ Bočanová 1992: 86

⁶ Bryant 2007: 249 – 260

⁷ *Music encyclopedia: Sociology of music*

Dostupné na <http://www.answers.com/topic/sociology-of-music> (3. 2. 2010)

skutečností pro hudebně-historický výklad doby.⁸

Dalšími následovníky byla dvojice Vladimír Karbusický a Jaroslav Kasan, kteří u nás jako první přišli s technikou zvukového dotazníku. Věnovali se také výzkumům současné hudebnosti.⁹

Dizertační práci s názvem *Hudba jako propagační prostředek* výrazným způsobem přispěl sociologii hudby i jugoslávský posluchač pražské hudební vědy Vojislav Vučkovič.¹⁰

Rovněž nesmíme opomenout Inocence Arnošta Bláhu, který se na brněnské univerzitě zabýval obecně sociologií kultury a umění, ani jeho žáka, Karla Vetterla. Ten se zase výrazným způsobem ve svém díle *K sociologii hudebního rozhlasu* z roku 1938 zabýval rozhlasem jakožto novým masovým médiem.¹¹ Mimo jiné také zdůraznil fakt, že třicátá léta neznala propast, oddělující vkus dětí, rodičů a prarodičů, kterou známe z dnešní doby.

Nikoliv nejdůležitějším, ale nejstudovanějším polem v tomto oboru se stalo zkoumání vlivu hudby na společnost a zpětně společnosti na hudbu. Sociologie hudby nám snadno dokáže vysvětlit hodně z kontextu dané hudby vzhledem k okolnímu prostředí. Ovšem tato odnož kulturní sociologie je také specifická tím, že adorace nějakého artefaktu může napovědět více i o jedinci či skupině, ve které se dotyčný jedinec pohybuje. Např. DeNora začala (po vzoru psychologie) řešit, „jak hudba proniká do nitra člověka“¹². Vysvětloval tím snahu jedince o sebeidentitu či zájem o členství v nějaké komunitě.

Velkým přínosem byl i francouzský sociolog Pierre Bourdieu se svými teoriemi kulturního kapitálu. V jeho díle *Teorie jednání* se dočteme, že se u každého jedince s určitým sociálním a ekonomickým postavením předpokládá, že bude mít jistý i kulturní kapitál (způsob interpretace kulturních symbolů podle svého třídního statusu),

---

⁸ Bek 2003: 16

⁹ Tamtéž: 17

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

¹² DeNora: *Beethoven in the construction of genius – musical politics in Vienna 1792 – 1803* dostupné na http://books.google.cz/books?id=0cAC1X_9eiIC&printsec=frontcover&dq=denora+beethoven+and+the+construction+of+genius&source=bl&ots=urCsMk1SNE&sig=bPkJ9NsBUHnxkzdrbAcTlsz7ahQ&hl=cs&ei=WOdpS_TzEZqmmwPq1qS1Bg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CAcQ6AEwAA#v=onepage&q=music&f=false (4. 2. 2010)

čili že je možno jej s jistou pravděpodobností přepokládat. Ovšem existuje mnoho Bourdieových odpůrců, kteří tuto teorii zamítají. Mnozí tvrdí, že pokud by měl Bourdieu pravdu v tom, že každý jedinec na jisté úrovni má svůj kulturní kapitál, pak se ale nepředpokládá, že by „např. v hudbě mohl sledovat něco jiného, než je ho hodno“¹³.

Hudba je všude kolem nás. Ráno vstáváme s rozhlasem, zní v dopravních prostředcích, často je slyšet jen tak v ulicích... Je součástí našeho každodenního života, nás samých, a stále nás – posluchače - nějakým způsobem tvoří, mění, ovlivňuje. Má sílu připoutat kolem sebe masu lidí, která, chce-li, může mít velkou sílu – i v boji. Hudba a její vnímání může být jen soukromou záležitostí, stejně tak ale může být věcí právě skupinovou. V jejím poslechu hledáme potěšení, zájem, ale i vzory a možné cesty dalšího života. Hudba se stala prostředkem k vyjádření sebe sama.¹⁴

---

¹³ Bryson 1996: 884 - 899

¹⁴ Wuthnow, R.: *All in Sync: How music and Art Are Revitalizing American Religion* dostupné na http://books.google.cz/books?id=Vpb2CcpXUIQC&printsec=frontcover&dq=All+in+Sync:+How+Music+and+Art+are+Revitalizing+American+Religion&source=bl&ots=AxuaH90fWD&sig=D3JuoN4NzXemR7FEapU0taFw_tc&hl=cs&ei=J-RpS7uQJIWMmwP01dmvBg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CAcQ6AEwAA#v=onepage&q=music%20itself&f=false (4. 2. 2010)

2. Folková hudba

Charakterizovat folkovou hudbu správně a úplně je poněkud nesnadný úkol. Na tento typ muziky existuje několik úhlů pohledu - podle toho, co který posluchač či hudební kritik atd. upřednostňuje. V základě je to vždy ale akustická (nejčastěji se používá kytara a kontrabas) hudba jedince či malého seskupení. Největší úlohu plnila hlavně v dobách normalizace a ve svých textech se snažila mimo jiné zachytit problémy (totalitní) společnosti. Samozřejmostí je zde používání vícehlasů (vokály byly nejmó výraznější u skupiny Spirituál kvintet). České prostředí vzalo označení této hudby jako *folk* na přelomu 60. a 70. let naprosto jasně a považovalo jej za hudbu s jejími zákonitostmi; pojetí slova folk se nakonec velmi zautomatizovalo. Později se z něj stal velmi konzervativní styl, nepřející příliš fúzím s jinými hudebními styly. „Mezi příznačné rysy folku patří [i] sloučení autora písně a jejího interpreta do jedné osoby.“¹⁵

Zajímavě se problému chopila Helena Pavličíková ve své diplomové práci, která folkový text vymezovala těmito poetickými formami: „lyrikou přírodní (Pavel „Žalman“ Lohonka) a milostnou (Vlasta Redl), vyprávěcí písní na bázi kramářské písně (Ivo Jahelka), poetickým šansonem (Slávek Janoušek), satirickým pamfletem (Karel Kryl, Jaromír Nohavica), baladou (Jaromír Nohavica), úvahovým monologem (Karel Kryl, Jaromír Nohavica), podobenstvím (titíž), politicko-sociálním komentářem (Karel Kryl), dětskými říkadly (Jaromír Nohavica) a karikaturou a nadsázkou (Karel Kryl, Karel Plíhal, Pavel Dobeš). Avšak ani tento výčet není úplný...“¹⁶

Jak již bylo řečeno, folková hudba nemá jednoznačnou definici. Pro někoho je to styl, ve kterém se uplatňuje jednoduchá melodika a jednoduché texty, pro druhého je výrazným projevem politické nespokojenosti, pro dalšího je folková hudba projevem naivity a přílišné romantičnosti daného interpreta. Folková hudba je nakonec o všem. O životě obecně, o lásce (ať už milenecké či o lásce k přírodě), o politice, ale i o vzdálených krajích a tajných snech.

Folková hudba je také *folková* proto, že jde o písně lidu – a pro lid (z anglického folk = lid, národ). *Folk music* tedy znamená lidovou hudbu i tzv. folkovou hudbu (anglický

---

¹⁵ Bočanová 1992: 11

¹⁶ Pavličíková 1998: 54 in: Nešpor 2006: 23

jazyk v tomto nečiní rozdíl¹⁷).

Mohli bychom také říci, že folk je všechno to, co prezentují (prezentovala) folková média – např. televizní pořad *Na moll...*¹⁸, jediný žánrový časopis *Folk*¹⁹, nebo internetové stránky folkem se zabývající.

Folk měl svůj největší vliv mezi lety 1968 až 1989 (jak to dokládají rozhovory s hudebními interprety). Tzv. „Sametovou“ revolucí zanikly i mnohé jevy, proti kterým se folkovými písněmi bojovalo. Folk rokem 1989 ztratil svoji největší váhu a funkci, a je zcela logické, že se tento žánr začal proměňovat. K tomu se ale dostaneme na konci práce.

Toto všechno jsou všeobecné formulace pro folk, které lze vyčíst z různé literatury. Ale folk je i to, za co ho považují sami muzikanti či posluchači tohoto žánru. Pro interprety je folk osobní výpovědí, životní záležitostí, jednoduchou, ale nikoliv primitivní písní. Pro posluchače je pak hlavně odpočinkem od všedního života, hudbou srdečnou a upřímnou, možností potkat lidi, jimž nejsou cizí vřelé mezilidské vztahy. Více se lze dočíst v kapitolách 5.3.2 a 7.1.2.

Tato práce je zaměřena na folk ryze akustický. Největší roli zde hrají písničkáři a malé kapely, které nepoužívají elektrické hudební nástroje.

---

¹⁷ Dle Prokeše lze jít hlouběji – vysvětluje, že pro výraz *folk music* angličtina preferuje význam lidová hudba ve smyslu hudby etnické. Proto se pro odlišení tzv. *folkové hudby* vžil v anglo-amerických zemích název *současný* (contemporary) či *moderní* (modern) folk – více o lidové hudbě v kapitole 4.1.1.

¹⁸ Tento pořad na České televizi ke dni 31. 12. 2009 skončil, je ale dostupný v internetovém archivu ČT. V současné době není žádný televizní pořad o tomto hudebním žánru.

¹⁹ Do konce roku 2009 vycházel pod názvem *Folk & Country*.

3. Folk jako alternativní kultura vs. masová kultura

Velké množství příznivců získal folkový hudební proud i díky přílišné masovosti (a povrchnosti) populární hudby. Mnozí se z této masovosti chtěli vymanit a chtěli patřit spíše do menší subkultury, společenství lidí, kteří jdou tzv. „proti proudu“. Populární kulturu nám nabízely (a stále nabízejí) rádia, televize, reklamy, snaží se nám sdělit, že ví, co chceme, a že nám tato naše přání také plní. Populární kultura nám vnucuje image konzumního člověka, který si v množství nabízených produktů vždy vybere. Svě konzumenty utváří a sama je více orientována na zisk, než na kulturní (hudební) kvalitu jako takovou. Lidé si populární kulturu vybírají často proto, že je atraktivní a moderní. Je jednoduchá a je pro ně únikem z rutiny. „Populární kultura je [také] to, co si většina lidí vybere, že bude dělat většinu času svého života.“²⁰

Jako opozice populární kultuře vznikla alternativní kultura, která nemá v jádru nic společného s jednoduchostí, a kterou vyznává vždy méně lidí. Takovýmto typem alternativní kultury – hudby - se kromě folku staly i jiné hudební žánry – např. punk, reggae, jazz, hudba hippies či obecně underground. Všechny tyto styly byly také provázeny svým životním stylem.

Lidé vyznávající alternativní hudbu se scházejí nejen „výhradně nebo především kvůli kulturnímu zážitku (...), ale jde o specifický sociální obřad, spojený se sdílením života ve společenství“²¹. Obřadnost těchto akcí (koncertu, vernisáží či na taneční zábavě) do nich vnáší pocit výlučnosti, svátečnosti, a do vědomí jejich účastníků pocit spřízněnosti, který přetrvává, který si odnášejí a těší se na další setkání – a nemusí to být brzy, za týden, za měsíc, ale třeba až za rok.²²

Konstituování alternativní kultury u nás nebylo pouhou reakcí na společenské poměry v komunistickém režimu, ale její zdroje a inspirace ležely také v proměnách, které zasáhly celou západní poválečnou kulturu a které vyvrcholily v období od poloviny padesátých do poloviny sedmdesátých let. Těžištěm alternativní kultury nebyla sama kultura, ale postavení aktéra – tvůrce, který v ní hledal prostor k seberealizaci. Tento

---

²⁰ Nachbar 1992: 35

²¹ Alan 2001: 40

²² Tamtéž

prostor alternativní kultury byl především oblastí svobody, která však často svádí k sebevědomé výlučnosti a nezávaznosti. Alternativní kultura je v jistém smyslu levobočkem (post)moderního umění, jehož příznakem je zavržení většinového stylu. Ocitá se zde také odpor proti jakékoliv ideologičnosti (byť by byla sebehumánnější).²³ Alternativní kultura reaguje na konzumní kulturu nejen ironií, parodií a posměchem, ale čerpá i z opačného estetizačního trendu: „My jsme se naučili krásu vošklivosti a rozumět kráse vošklivosti, kráse vobyčejnosti, absolutní banality, dokonce kráse nudy (...), prostě my jsme objevili úplně nová estetická univerza, která byla celým předcházejícím dějinám skryta.“²⁴

Prostor alternativní kultury je otevřený amatérům – což ale neznamená, že jde o kvalitativně horší performanci. Oficiální kultura nebo kulturní mainstream se vyznačuje institucionalizací, jejíž součástí je pojetí aktéra jako profesionála.²⁵

Při střetu těchto dvou proudů – masové a alternativní kultury – jsme a stále býváme svědky jednání, kdy vyznavači masové kulturní zábavy vnášejí do laického publika tóny nedůvěry, averze či posměchu vůči všemu, co se odchyluje od masového vkusu.

---

²³ Alan 2001: 43 - 45

²⁴ Tamtéž: 46

²⁵ Tamtéž

4. Vznik folkové hudby

Vznik folkové hudby lze charakterizovat splynutím několika jevů najednou. Folk vznikl z několika hudebních vzorů: prvním z nich, který více přiblížím, byla lidová hudba, dalším folková hudba 50. let ve Spojených státech amerických, dalším trampská píseň poválečného Československa a posledním vzorem pro vznik folkové hudby byla divadla, divadelní představení a jejich hudební doprovody. Kromě těchto zmíněných měly význam také další hudební žánry – např. keltská a skotská hudba nebo hudba středověká či renesanční.

Svůj nemalý vliv měla jistě i doba, ve které se folková hudba v Československu prosadila. Druhá polovina 60. let byla ve světě obdobím plným společenských a kulturních zvrátů, ke kterým měli mnozí potřebu se vyjádřit. Ať už to bylo ve Spojených státech amerických k válce ve Vietnamu, nebo v Československu ke vpádu vojsk zemí Varšavské smlouvy v roce 1968.

Folk lze interpretovat slovy českého písničkáře Jiřího Dědečka: „Kořeny folku? Hudební asi v lidové písni, sociální v touze po spravedlnosti, psychologické v komplexu méněcennosti rozhodně.“²⁶ Anebo i slovy Miroslava (Slávka) Janouška: „Folk, jak ho chápů já, existoval vlastně od chvíle, kdy člověk začal do něčeho rytmicky bouchat nebo drkat a k tomu si třeba prozpěvovat něco, co vyjadřovalo jeho náladu. Ty kořeny jsou velmi hluboko. Jakmile člověk naplnil a ukonejšil svůj žaludek a zahnal hlad, přišel zpěv, rytmus, melodie a myšlenka. Písničkáři vlastně byli odjakživa, jen v trochu jiné podobě.“²⁷

Při úvahách o vzniku a kořenech folku můžeme jít hlouběji. Jak připomněl Josef Prokeš, „již v Matoušově evangeliu si po skončení poslední večeře Ježíš a apoštolové společně zaspívali“²⁸.

---

²⁶ Prokeš (ed.) 1994: 72

²⁷ Tamtéž: 154

²⁸ Prokeš 2003: 14, Mt 26/30

4.1 Zdroje žánru

4.1.1 Lidová hudba

Folková hudba svou textovou tematikou i melodikou bezprostředně navazovala na tradice lidové a pololidové písně. Jedním z jejích předchůdců byl i Karel Hašler, který vycházel stále z tematiky pololidové a lidové písně, ale svou hudbu přizpůsoboval mladší městské generaci. Hašlerova doba byla charakterizována písničkáři, kteří byli nejen interprety, ale také sociálně angažovanými jedinci, kteří prostřednictvím svých písní srovnávají ideální a skutečné hodnoty. Karel Hašler se stal nejznámějším díky své slavné písni *Ta naše písnička česká*, která zazněla v Innemannově filmu *Písničkář*, kde „byl chápán jako sociálně angažovaný autor písní a jejich interpret v jedné osobě, jako někdo, kdo jejich prostřednictvím srovnává ideální a skutečné hodnoty, rétoriku a realitu“²⁹. Název tohoto filmu byl pravděpodobně motivem vzniku novodobého českého významu tohoto slova.³⁰ Nelze ale zapomenout na fakt, že Karel Hašler byl opakovaně vyslýchán na gestapu, v září 1941 zatčen a v prosinci téhož roku v Mauthausenu umučen. Jak blízce to připomíná dobu 70. let, kdy byli mnozí čeští písničkáři sledováni, vyslýcháni, vězněni a někteří donuceni i k exilu...

Vrchol lidové hudby (hlavně Hašlerových písniček) nastal ve 20. a 30. letech dvacátého století, a to díky rozvoji masových komunikačních médií a počínajícího nakladatelského podnikání. Hašlerova hudba tak mohla pronikat do nejdlehlších míst naší země. Její rychlé rozšíření bylo „sociálně podmíněno širokou recepční základnou zemědělských, dělnických a nižších středních vrstev“³¹. Svou oblibu získala i díky převaze důvěrně známé venkovské a milostné tematiky.

Jistou úlohu lidovka (Hašlerem dále rozvinutá) splnila i v dobách, kdy byly Čechy a Morava vyřazeny ze světového hudebního dění a byl kladen důraz na skutečně lidový, národní charakter hudby. „Protežování folkloru, které bylo za války pochopitelné, na přelomu 40. a 50. let přerostlo ve skutečnou lavinu, nebo i averzi; kromě některých

---

²⁹ Nešpor 2006: 115

³⁰ Tamtéž

³¹ Kotek 1998: 97

oblastí Moravy totiž lidovky už dávno nebyly žitým uměním. Počátkem 70. let nicméně došlo k dalšímu podstatnému zlomu, za který opět mohla jedna vnější agrese, tentokrát ruská.“³²

Při úvaze, co měla lidovka s folkovou hudbou 60. let společného, nacházím několik stejných znaků. Lidovka první republiky se orientovala na posluchače nižšího a středního společenského postavení, pro které byla lidová zpěvnost nejbližší. Ať už na zábavách nebo na polích při práci, lidé si lidové písničky často zpívali a často v nich nacházeli sami sebe a vlastní osudy. Lidový zpěv patřil k běžné každodenní kultuře. Stejně tak tomu bylo i s folkovou hudbou na jejích začátcích. Nejvíce se orientovala na obyčejné lidi, kteří měli obyčejné problémy, ale které také trápila politická problematika té doby. Lidé 60. let, stejně jako ti ze začátku století, potřebovali mít interprety, kteří by jejich pocity dokázali vyjádřit a lidé se tak s nimi mohli ztotožnit.

Druhý znak je neméně důležitý. Lidová i folková hudba se věnuje tématu hodnot. V lidové i folkové písni se zpívá o těch hodnotách, které by ve společnosti měly fungovat, ale které tu nejsou, schází. V hudbě se projevuje zklamání nad tím, že lidé nejsou takoví, jací si přejí, aby byli. Folková hudba nám ukazuje, jak bychom měli žít, i když tak nežijeme. Hodnoty se „explicitně projevují v písňových textech. Jde o působení hodnot v určitém sociokulturním kontextu, proti většinové praxi“³³. Píseň tak sloužila sociálnímu řádu. Buď podporovala řád starý, nebo naopak zpívala o změně, někdy i docela revoluční.

Lidová i folková píseň byly ovlivněny prostředím, ve kterém původně vznikly a dále byly ústně šířeny. Ústně proto, že lidovka tu byla dřív než rozhlas, který ji začal později hodně hrát, a folková píseň zase naopak v rozhlase vůbec žádoucí nebyla. Nebylo žádoucí ani vydávání nějakých nahrávek. Folková hudba se rozšiřovala hlavně díky ústnímu předávání mezi lidmi navzájem.

---

³² Nešpor 2006: 106

³³ Nešpor 2006: 17

4.1.2 Trampská hudba

Folková hudba také vychází z písně trampské (ačkoliv sama trampská píseň má základ v písni lidové). Ale trampská a lidová píseň má jiný charakter – textový i melodický. Podívejme se nyní na to, jakým způsobem ovlivnila trampská hudba a trampské hnutí vznik folkové hudby v 60. letech.

Zrod trampské písně úzce souvisí s rozvojem našeho trampského hnutí po první světové válce. Tehdy se začala sdružovat městská mládež, zklamáná z války a poválečného neklidu. Svoje zklamání chtěla kompenzovat návratem k přírodě a k tulácké romantice.³⁴ Základnou trampského hnutí se stala oblast Svatojánských proudů nedaleko Prahy – konkrétně osada *Ztracenka*, založená v roce 1918 (občas se uvádí až rok 1919), tedy těsně po první světové válce. Romantické údolí Vltavy, lesy a skály lákaly k putování a toulání se přírodou. Lákaly k „nápodobě tvrdých, odvážných a spravedlivých mužů Divokého Západu“³⁵. Tedy k hromadným únikům před civilizačním tlakem do volného prostranství, kde bylo možné zažít pocit plné volnosti, podmíněný ovšem vzájemnou podporou a kamarádstvím.³⁶ Trampské osady zpočátku zakládali hlavně příslušníci dělnických vrstev, kteří díky takovéto pospolitosti mohli protestovat proti zkostnatělosti, pohodlnosti a honbě za blahobytem.

Městská mládež se seznamovala s hudbou Západu, ale šlo jen o inspiraci, kterou pak dokázala uplatnit i při vlastní tvorbě. Jak již podotkl Josef Kotek: „Už kolem roku 1922 se začaly objevovat i písně zcela původní. Témata zůstala stejná: kromě osadního života a jeho ustálených rituálů především milostná a přírodní lyrika, kamarádství, láska či uplynulé mládí. Spolu s nimi však i obsáhle vyprávěné epické příběhy z kovbojského, námořnického, indiánského, severského a vůbec exotického prostředí.“³⁷

Ve druhé polovině 20. let se již trampské písničkové hnutí prudce rozrůstalo a zvyšovalo svou kvalitu. Řadou přitažlivých melodií začala trampská píseň vzbuzovat

---

³⁴ Kotek 1998: 107

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ Kotek 1998: 107

také zájem širší veřejnosti a od konce 20. let se stala již přímo módním jevem.³⁸

Podle některých nelze ale trampskou píseň řadit do folkové hudby, neboť „pro jistý prvek falešné romantiky nemají trampské písně šanci zasáhnout folkové publikum“³⁹. Podle samizdatového textu Folkové rozjímání na rozdíl od trampské písně „folk není únikem, ale přímým pohledem do očí reality s jejími kladnými a zápornými stránkami“⁴⁰.

4.1.3 Anglosaská tvorba

„Historické kořeny folkové písně je třeba hledat v procesu obrody anglosaské lidové písně, který probíhal ve Spojených státech amerických ve 30. - 40. letech 20. století.“⁴¹ Jiné směry a vzory vznikly ve Spojených státech amerických, jiné ve Velké Británii.

Spojené státy americké

Angličtina na rozdíl od češtiny obvykle nerozlišuje folk a folklór. Americký folk – respektive folkový revival, „návrat lidové hudby“ - došel k ocenění písní do té doby považovaných za „odrhovačky z balíkova“. Hodně to souviselo se zájmem o lidové vrstvy a jejich problémy a se zájmem nalézt jediné „pravé“ hudební hodnoty. K rozmachu folkové hudby přispěla i druhá světová válka, jež přinesla návrat k „původním americkým“ hodnotám, a zároveň masový ohlas lidových písničkářů, jako byl např. Woody Guthrie, protože tito stáli na správné straně mezinárodního vojenského, politického a ideologického kolbiště.

Woody Guthrie (1912-1967) se stal skutečným otcem folkového hnutí. Patřil k těm, kteří se „sami cítí jako lid, ne k těm, kteří se lidu chtějí vědomě přibližovat“⁴². Již od 14 let se protloukal světem, sám se musel živit příležitostnými pracemi, ale i zpíváním a hraním na foukací harmoniku. Často k tomu chřestil kastaněti a tancoval, zpíval

---

³⁸ Kotek 1998: 108

³⁹ Folkové rozjímání 1998: 22

⁴⁰ Tamtéž: 23

⁴¹ Prokeš 2003: 15

⁴² Dorůžka 1987: 87

i hrál s černochoy, indiány, farmáři, bělochy, s městskými lidmi nebo řidiči nákladňáků a naučil se taky na kytaru. Složil celkem přes tisíc písniček, z nichž nejznámější se stala *This Land Is Your Land (Ta zem je tvá zem)*, která se stala druhou americkou hymnou.

W.Guthrie se prosadil během 50. let, kdy zdůrazňoval svoji sociálně kritickou a levicovou orientaci. To, čemu se do té doby říkalo „hillbilly music“, což znamenalo něco jako „hudba křupanů z hor“, se najednou stalo jedním z nejproslulejších žánrů.

Vedle Woodyho Guthrieho představuje druhou veličinu počátků folkového hnutí Pete Seeger (*1919). Pete se k hudbě dostal prakticky až na festivalu lidové hudby v roce 1935, kam ho vzal jeho otec Charlese Seeger (jenž se osobně znal s Woodym Guthriem). Tři roky nato Pete zanechal studia sociologie a vydal se na „tramp napříč Spojenými státy“. Začal malovat, sbírat písně a zpívat. Seeger byl typem muzikanta, který byl přesvědčen, že lidové písně nemají být jen sbírány a shromažďovány v archivech, ale také zpívány – a to i za cenu, že se budou trochu měnit.⁴³ Seeger má na kontě jednu z nejslavnějších protiválečných písní *Where Have All the Flowers Gone (Řekni, kde ty kytky jsou)*. Ale ani Pete Seeger neunikl politickým represím: v roce 1955 byl obžalován z pohrdání Kongresem, když odmítl vypovídat před Výborem pro vyšetřování neamerické činnosti. Až v roce 1962 ho obžaloby zprostil odvolací soud.⁴⁴ Pete Seeger při svých cestách navštívil v 60. letech i Československo.

Folková píseň dosáhla na americkém kontinentu výrazného rozmachu počátkem 60. let dvacátého století, v období zápasu za občanská práva a v době boje proti rasové diskriminaci. Píseň (nejen folková) tehdy obsahovala sociálně-politický podtext a vyjadřovala pocity mladé generace, převážně z řad studentů a intelektuálů. Její nejvýraznější osobností byl Bob Dylan.⁴⁵

Bob Dylan (*1941) je představitelem klasického zatoulaného básníka. Chtěl brzy z domu, z prostředí, které ho dráždilo svojí povrchní spořádaností. Poté, co zanechal studií na univerzitě v Minneapolis, postavil se na vlastní nohy a dostal se do bližšího styku s folkovým ideálem, který ho začal přitahovat. V New Jersey navštěvoval

---

⁴³ Tamtéž: 89

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ Prokeš 2003: 17

nemocniční lůžko Wooda Guthrieho těsně před jeho smrtí a zpíval mu tam své písně. Bob Dylan zpíval, kde se dalo – po kavárnách, studentských klubech, doprovázel na foukací harmoniku bluesové i folkové zpěváky při jejich nahrávkách. V roce 1962 mu vyšla jeho nejznámější píseň *Blowin' in the Wind (Jen vítr to ví)*. „Písnička se stala šlágregem folkového hnutí, nahrával a zpíval ji kdekdo.“⁴⁶ Dylan se stal mluvčím folkové vlny a idolem mládeže, jejíž pochybnosti, obavy i pocity vyjadřoval.⁴⁷ Jeho písně se staly hymnami boje za občanská práva, ačkoliv on sám tvrdil, že neměl v úmyslu být politicky angažovaný.

V písních českých folkových zpěváků 60. - 80. let dvacátého století byl Dylan často zmiňován jako autorita, oficiální kritikou zatracovaná a tudíž ostatními vzývaná.

Bob Dylan patří spolu s Joan Baezovou, Philem Ochsem a Tomem Paxtonem k nové folkové vlně, která se začala nazývat „Guthrieho děti“. Ti všichni začali v 50. letech zpívat studentům a později celým Spojeným státům americkým. „Etika revivalistů ze 60. let odrážela blahobyt střední třídy, kterou problémy s nezaměstnaností nebo nedostatkem základních životních potřeb zřídka zasáhly (...) místo toho se [revivalisté] věnovali problémům znečištění životního prostředí, vietnamské válce a otázkám kvality života.“⁴⁸

„Když Dylan vystoupil na Newportském folkovém festivalu v roce 1963 – jehož se účastnilo 38 000 diváků – odcházel z pódia jako jeden z nejvýznamnějších představitelů soudobé populární hudby. Newportský festival zároveň znamenal definitivní tečku za nepolitickým folkem 50. let, který zcela zapadl mezi rozvíjející se novou vlnou.“⁴⁹

Velká Británie

Protestními písněmi proti vietnamské válce na SP *The Universal Soldier* v roce 1967 začal i britský písničkář Donovan P. Leitch (*1946), vystupující pod svým křestním

---

⁴⁶ Dorůžka 1987: 91

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Denisoff 1971: 189 - 190

⁴⁹ Perris 1985: 204

jménem. Donovan se stal nejmóvraznějším představitelem anglického folku.⁵⁰ Náměty jeho textů se stala láska ke květinám a přírodě; dostal se velmi blízko k beat generation.

Ve Velké Británii se také objevil *skiffle*. I tady šlo o revivalistické hnutí, které navazovalo jednak na pololidové písně anglického proletariátu přelomu 19. a 20. století, jednak na hornický folklor a na primitivní černošskou hudbu, již dominovala vokální složka a nejrůznější netradiční nástroje (džbány, valchy, kravské zvonce). Díky zájmu mládeže a intelektuálů se skiffle na přelomu 40. a 50. let rozšířil prostřednictvím obrovského množství lokálních „folk clubs“.

4.1.4 Kramářské písně a divadlo

Dalším, neméně důležitým zdrojem československé folkové hudby byly bezpochyby kramářské a divadelní písně.

Kramářské písně se rozvíjely již od 17. století a udržely se až do poloviny 19. století. Dominantní složku těchto písní tvořily jejich texty.⁵¹ Ještě před vznikem novin plnily jednu podstatnou úlohu - informovaly a přinášely „zprávy ze světa“. Folkové písně tak nejen svým hudebním, ale i literárním tvarem mnohdy kramářskou píseň připomínají (mluvím zde o písničkářích Ivo Jahelkovi či Antonínu Linhartovi).

Ve druhé polovině padesátých let vznikaly malé divadelní scény, které zástupně vyjadřovaly dosud utlumované názory a stanoviska. V propojení často značně volné dějové osnovy se zpívajícími herci tak do veřejnosti vstupovaly aktuální, překvapivě poetické a přitom generačně široce sdělné písňové texty, které podkládala moderní a neméně sdělná hudba.

Mezi nejmóvznačnější představitele malých scén patřili bezesporu *Jiří Suchý* (*1931) a *Jiří Šlitr* (1924-1969), kteří dělali nejprve pravidelné programy s názvem *Písničky pro všední den*, o něco později seriál *Písničky na zítřa*. Po několikaletém hudebním vakuu

---

⁵⁰ Nešpor 2006: 49

⁵¹ Kotek 1998: 40

byly velmi potřebné a vítané. Nespokojenost mladé generace s populární hudbou jejích rodičů u nás byla téměř stejná, jako kdekoliv jinde. Ale změna, k níž u nás došlo, měla svůj osobitý charakter.

Mezi různými studentskými divadelními pokusy o snahu upoutat své stejně staré obecenstvo s využitím hudební složky tehdy zazářil amatérský klub *Akord* (Reduta na Národní Třídě v Praze). Vznikla zde hudební skupina, která své zpěváky doprovázela dvěma kytarami, foukací harmonikou a kontrabasem, na který hrál Jiří Suchý, později přibyl piano a bicí nástroje. Přípravu písničkového repertoáru zajišťoval Jiří Suchý za autorské spolupráce Jaroslava Jakoubka, Jiřího Šlitra, Vladimíra Vodičky, Jaromíra Vomáčky a textaře Pavla Kopty.⁵² V doprovodné hudební skupině se kromě Šlitra objevil už i Waldemar Matuška. V roce 1955 zde vznikly první písničky nastupující éry malých scén. „Hlavní osou Akordu byl humor, bujný, nespoutaný a někdy záměrně nesmyslný, ale vždy chytrý a nikdy laciný.“⁵³ Zcela osobitým a jinde neslyšeným písničkovým repertoárem si soubor záhy zajistil pozornost i širší veřejnosti a hlavně intelektuální mládeže. Písňe překvapovaly neobvyklými tématy.

Produkčně nejsilnější a posluchačsky zároveň i nejpřitažlivější vlna divadelních písniček se přelila na podzim v roce 1959 do nenápadného domu ulice Ve Smečkách, na němž se objevil nápis *Semafor*, představující scénu se-dmi ma-lých for-em. Hned první nastudovaná komedie *Člověk z půdy* znamenala pro své původce Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra (dále S + Š) úspěch nejen divadelní, ale současně i vstupenku mezi nejosobitější a nejoblíbenější autory domácích populárních písní.⁵⁴ Éra Semaforu a dalších malých scén byla dobou, „kdy jsme se zase učili smát a žít“⁵⁵.

Kromě S + Š dostávali v Semaforu příležitost také další písničkáři, zpěváci a herci. Už sám zpětný výčet těch, kdo během prvního desetiletí prošli semaforským jevištěm, naznačuje klíčový význam této scény i pro domácí populární hudbu. Ze zpěvaček se tu vystřídalaly Helena Blehárová, Zuzana Burianová, Petra Černocká, Pavlína Filipovská, Hana Hegerová, Vlasta Kahovcová, Věra Křesadlová, Yvonne Přenosilová, Eva

---

⁵² Kotek 1998: 311

⁵³ Dorůžka 1987: 218

⁵⁴ Kotek 1998: 309 - 324

⁵⁵ Kohák – zdroj neznámý

Pilarová, Nad'a Urbánková, Miluše Voborníková a další. Ze zpěváků např. Pavel Bobek, Karel Gott, Waldemar Matuška, Karel Štědrý a písničkářská dvojice Miroslav Paleček – Michal Janík.

Kromě nejznámějšího a nejproslavenějšího Semaforu vznikala další alternativní divadla, např. divadlo v Teplicích, kde se hodně angažoval Karel Kryl.⁵⁶

Ohlas si tato divadla získala nejen svými písničkovými divadelními představeními, ale hlavně kabaretní satirou a parodií, jež byly dědictvím prvorepublikových angažovaných scén.

Tímto jsme vyčerpali základní směry, ze kterých československá folková hudba 60. let 20. století vycházela. Ale jistě to není výčet úplně všeho. Byly i další hudební směry, které českou folkovou scénu ovlivnily: americká gospelová hudba, hudba irská či ruská nebo i francouzský šanson. Ale všechny tyto vlivy – při hlubším zkoumání – stejně nakonec vycházely z výše zmíněných.

4.2 Zlatá šedesátá

Souhra okolností nahrála tomu, že se folk začal v naší zemi prosazovat právě v 60. letech 20. století. Česká kultura tak reagovala nejen na své vlastní problémy, ale ve velké míře kopírovala i americký trend.

Od poloviny 60. let to v Americe začalo vřít více než kdykoliv předtím. Vietnamská válka byla – zejména mezi mladou generací – tou nejnepopulárnější, jakou kdy Amerika vedla. Stejně nepopulární se postupně stávaly i tradiční ideály amerického způsobu života: konvenční způsoby vzdělávání, kariéra s cílem spořádaného blahobytu uvnitř konzumní společnosti. Cokoliv, co se od nich lišilo, se zdálo být pro značnou část mladých lidí atraktivnější. Proti tradičnímu americkému snu stavěli svůj vlastní sen, založený spíše na popření toho, co hlásala „spořádaná“ společnost, než na nějakém konstruktivním programu. Vypadnout ze školy a ze zaměstnání znamenalo vypadnout ze soukolí, které člověka formuje v poslušného člena bezduché a manipulované masy.

---

⁵⁶ Nešpor 2003: 140

Beatles se stali symbolem mladistvé neodpovědnosti, Bob Dylan vyvrátil svaté zákony showbusinessu, když ukázal, že je možné zpívat o velice závažných věcech a mít přitom mimořádný úspěch. Pro tuto generaci byla hudba přímou součástí jejího života. Snil se sen o světě bez násilí. Překvapujícím úspěchem se stal festival v Monterey v roce 1967, na němž k americké slávě vyrazili např. Janis Joplin a Jimi Hendrix, Woodstock byl vyvrcholením. Až teprve v 70. letech se hovořilo o tom, že hudba sama nemůže změnit svět.⁵⁷

A jak tomu bylo tou dobou u nás? Československá společnost byla událostmi z 50. let (myšleny jsou zde politické procesy, ekonomická recese aj.) zdcena. Ještě v roce 1960 došlo k (poslední) popravě z politických důvodů. Lidé chtěli větší svobodu, větší klid a menší strach z veškerého dění kolem. A tak v 60. letech došlo jistému společenskému uvolnění a národ se obracel zpátky ke kultuře.

Začal se prosazovat návrat k národním tradicím a obnově přerušovaných vztahů s Evropou. Zejména pozvolné sbližování se Západem mělo vliv na změnu politické atmosféry a vědomí společnosti. Naskytla se možnost srovnání mezi vyspělou západní společností a socialistickou realitou.

Představitelé kultury se stali v 60. letech nejsilnějšími mluvčími procesu tání. Začal vycházet časopis *Tvář*, angažovala se redakce *Literárních novin*, byl uvolněn knižní trh, zapojovala se i malá divadla (v čele s divadlem Semafor). Tento trend se nazýval „kulturou ke svobodě“.⁵⁸ K uvolňování napětí však docházelo v celém světě. Vznikaly nové kulturní impulsy (hudební skupiny Beatles, Rolling Stones). Západní kultura k nám začala pronikat díky sdělovacím prostředkům. Velký vliv měla rozvíjející se televize – zejména publicistické pořady se začaly zabývat palčivými problémy společnosti.

Společenské změny u nás zasáhly nejvíc mládež. Generace 50. let byla vystřídána novou, která vyrůstala již ve stávajícím režimu a nemohla srovnávat současnost s předválečnými poměry. Životní styl mládeže se měnil - byl zde zájem o vše, co přicházelo od západních hranic. Na lavičkách, v parcích, ve sklepích

---

⁵⁷ Dorůžka 1987: 32 - 33

⁵⁸ Tamtéž

a později v klubech se začal hrát rock'n'roll, vznikaly bigbeatové skupiny, dlouhé vlasy a džíny signalizovaly, že se mladí rychle vzdalovali ideálům sovětské mládeže.⁵⁹

V Československu nastalo období liberalizace, kdy se kritizovala dogmata komunismu, a společnost se snažila o cestu k autentickému marxismu. Vzniklo reformní hnutí, jehož hlavním heslem bylo „socialismus s lidskou tváří“.

Roku 1968 se díky celkovému uvolňování začalo říkat Pražské jaro. Toto období lze datovat od 5.1. - noc 20./21.8. Termín *Pražské jaro* byl vytvořen západními médii poté, co se o všech událostech u nás dozvěděl celý svět. Má být odkazem k termínu „Jaro Národů“, což je umělecký příměr daný revolučnímu roku 1848. V roce 1979 bylo jméno Pražského jara analogicky odvozeno – *Pekingské jaro* - jako název pro období čínské politické liberalizace. Dalším odkazem na Pražské jaro bylo *Chorvatské jaro* v 90. letech 20. století v tehdejší Jugoslávii.⁶⁰

Okupace naší země a dozvuky Pražského jara se projeví i v hudbě – především v tvorbě Karla Kryla. Příkladem vlivu Pražského jara na kulturu v mezinárodním měřítku je Tarakuzův muzikál *Pražské jaro. They can't Stop the Spring* je píseň irského nezávislého novináře a písničkáře Johna Waterse, v níž autor citoval Dubčekův výrok: „mohou poničit květiny, pošlapat každou živou věc, ale nezastaví jaro“.⁶¹

Po těchto událostech nastala doba tzv. normalizace. Dochází ke stagnaci ve všech oblastech společenského života. Hlavním znakem těchto let je masová emigrace Čechoslováků na Západ – země tak přišla o své profesionální a intelektuální elity.

Všechny tyto politické a politicko-kulturní události měly nemalý vliv na to, aby u nás vzniklo hnutí, kterému se posléze začalo říkat písničkářské, folkové. Objevovali se tu tak první autoři, kteří měli potřebu reagovat na veškeré dění kolem. Tito lidé položili základy něčemu, čemu v 80. letech nemohla konkurovat snad ani hudba populární.

---

⁵⁹ 60. léta, obraz čs. společnosti na začátku tohoto období dostupné na http://www.totalita.cz/60/60_02.php (20. 2. 2010)

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Waters, J.: *They can't stop the spring* dostupné na <http://www.diggiloo.net/?2007ie> (12. 2. 2010)

5. Představitelé folku u nás

aneb KDO je tvůrcem folkové hudby

Je docela pravděpodobné, že folk by v naší zemi neprorazil takovou silou (pokud by se vůbec nějak prosadil), kdyby v noci z 20. na 21. srpna 1968 neproběhla invaze vojsk zemí Varšavské smlouvy. Bez ní by možná docházelo k dalšímu uvolňování politické atmosféry a neměli bychom nakonec žádného nepřítele. Ale nic takového se nestalo, naopak začala doba tzv. normalizace, kdy pod kontrolou bylo naprosto všechno – i kultura.

Díky událostem roku 1968 se nám ale dostalo kulturních „hvězd“, jejichž sláva dokázala překročit i naše na dlouhá léta zavřené hranice.

5.1 První představitelé folku

Nejvýznamnějším a nejznámějším kritikem vpádu vojsk a totalitního režimu byl Karel Kryl (1944–1994). Pocházel z rodiny knihtiskařů. Díky typu živnosti se jeho rodina dostala do problémů již v roce 1948, kdy jim komunisté zabavili celý majetek (tiskli z pohledu komunistů nepatřičné knihy). Jak píše i Denis McQuail ve své knize *Úvod do teorie masové komunikace*: „Mnoho příkladů z historie tisku vypovídá o násilí páchaném na tiskařích, vydavatelích a novinářích. Bývá zdůrazněn boj za práva svobodně publikovat, odehrávající se často v rámci širšího hnutí za svobodu, demokracii a občanská práva.“⁶² Události roku 1968 se Karla Kryla velmi dotkly. Probudila se v něm touha na tyto společenské události reflektovat, a napsal své první, politicko-kritické písně. V dobách normalizace se proto stal režimu nepohodlným. Ještě v dubnu 1969 koncertoval na pozvání studentů v Norsku, když ale odjížděl 9. 9. 1969 do NSR na tamní festival, netušil, že se do Československa nevrátí celých 20 let.

Sám Karel Kryl se za folkového písničkáře nepovažoval. Dokonce nesouhlasil ani s tvrzením, že jeho písně jsou „protestsongy“. Spíše zastával názor, že jeho písně jsou „angažované“, že jen popisují skutečnost. Dle všeobecného mínění bychom mohli

---

⁶² McQuail 1999: 35

usoudit, že se o protestsongy jedná. Napovídají tomu i názvy písní: *Bratříčku, zavírej vrátka* (první desky s touto písní se v roce 1969 prodalo na 125 000 kusů), *Pasážová revolta*, *Veličenstvo kat* nebo *Morituri te salutant*. Tyto písně vyšvihly Karla Kryla nahoru na hudebních žebříčcích (např. v oblíbeném rozhlasovém pořadu Houpačka).

I přesto, že Karel Kryl žil tolik let v exilu, byl stále díky rozhlasu (Rádio Svobodná Evropa, ve kterém patnáct let pracoval), v úzkém kontaktu s lidmi z Československa.⁶³ Celou dobu žil a skládal písně, kterými situaci v Československu neustále reflektoval (vzpomeňme např. LP desku s názvem *Rakovina*). Docílil tak toho, že když se v roce 1989 do naší vlasti vrátil a odehrál svoje první koncerty, zpívali na nich nejen Krylovi vrstevníci, ale také mladí, kteří v roce Krylova „odchodu“ (víme, že se o odchod nejednalo, že mu už návrat z německého koncertu zpět nebyl umožněn) ještě nebyli ani na živu. Jeho písně byly po celou dobu normalizace stále živé.

Pravdou zůstane, že Karel Kryl je živoucí legendou, jejíž písně mají stále co říci. I když si mnozí také kladou otázku, „zda trvalost hodnoty písňového díla Karla Kryla je skutečná, či pouze iluzivní, spjatá s dobově podmíněnou psychologií vnímatelů, kteří se s jeho písněmi po roce 1968 ztotožnili“⁶⁴.

Druhým výrazným zakladatelem naší folkové scény a neméně „problémovým“ písničkářem byl *Jaroslav Hutka* (*1947). Jaroslav Hutka si prošel vším, co čekalo nekonformní osobnost v polovině 60. let – problémy s dlouhými vlasy počínaje. Je patrné, že Hutka byl velmi ovlivněn ideologií hippies a kritikou konzumního života.

„Hutka si uvědomil, že mladá generace toužila slyšet autentické slovo, nefiltrované skrze ideologii a jalové moralizování. Chtěla mít vlastní generační filozofii postavenou na vlastních hodnotách, vyslovenou vlastním slovníkem a vyjádřenou pokud možno osobitou, dosud nezvětralou uměleckou formou.“⁶⁵

Na Jaroslava Hutku se v 70. letech soustředila asi největší pozornost publika a bohužel i Státní bezpečnosti. „Přitom lidové písně, které Hutka objevil v roce 1968 ve staré

---

⁶³ Hlavně ve formě dopisů, které mu z Československa do Německa chodily.

⁶⁴ Vlasák 2008: 21

⁶⁵ Prokeš 2003: 78

sbírce Františka Sušila, nepůsobily politicky.“⁶⁶ J. Hutka upoutával – vyprodával velké sály a měl intuici pro práci s publikem: věděl, kdy je třeba zvažnět, kdy uvolnit napětí úsměvnou replikou, kdy mlčet.

Taková samostatně myslící hvězda byla pro tehdejší režim nebezpečná. V roce 1978 byl zařazen mezi „zpolitizované, kriminálně závadné osoby“ a v říjnu téhož roku Jaroslav Hutka společně s druhou manželkou Danielou opustili Československo. Hutka získal politický azyl v Holandsku, ale i na Západě se setkal s cenzurou – jak v krajských listech, tak ve Svobodné Evropě, kde mu seškrtávali věty nebo i pasáže, ve kterých kritizoval tamní společnost, hlavně emigrantskou. Byla to taková cenzura z opačné strany.⁶⁷

Hutkovy desky vycházely v cizině ponejvíce pod záštitou hudebního společenství Šafrán.

Když se vracel do Československa na podzim v roce 1989, zazněla na Letenské pláni z jeho úst píseň *Krásný je vzduch (Náměšť)*. Píseň složil již v roce 1973. Tehdy jistě netušil, že ji s ním o několik let později bude zpívat osmisetřicetileté publikum. A jak dodává V. Vlasák, tehdy se k němu naklonil Václav Havel a řekl mu: „Jardo, to není koncert, my sundáváme vládu!“⁶⁸

Dalším revoltujícím písničkářem – sólistou – byl Vladimír Merta (*1946). Vladimíra Mertu oslovily protestsongy, a to písně B. Dylana a J. Baez. Doslechl se cosi o tom, že celá Amerika přestává poslouchat Beatles, že se poslouchá něco jiného. Merta začal po tomto stylu pátrat v naší vlasti, a protože tu podle něj nic podobného nebylo, začal se angažovat sám.

V. Merta získal označení PO neboli „podezřelá osoba“. I on musel čelit trvalému tlaku státní moci. Státní bezpečnost ovlivňovala úředníky i pořadatele koncertů a stále o Mertovi sbírala informace. Praha se tak stávala pro Mertu nepřátelským územím. V dubnu 1980 dostal Merta nabídku na vystěhování z Československa. On sám si však

---

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Vlasák 2008: 29

⁶⁸ Tamtéž: 305

nebyl vědom žádné činnosti, která by byla v rozporu se zájmy Československa. Snažil se tak přesvědčit komunisty, že se pokusí o soulad s kulturní politikou strany. Přesto v květnu téhož roku v klubu lékařské fakulty cituje: „vzali nám svobodu a dali ji bůhví kam“⁶⁹. Merta stále nepřestával hledat možnosti, aby mohl hrát jako profesionál, ačkoliv se mu stát několikrát pokoušel odebrat uměleckou kvalifikaci. Stále vystupoval (i v Praze), i když jeho jméno si posluchači na plakátech nepřečetli. „Třeba 25. února 1982 hrál jako host v programu Vladimíra Mišíka v *Klubu 01* ve strahovských kolejích. Když se na Strahově rozkřiklo, že přišel Vladimír Merta, zaplnily se všechny prostory klubu.“⁷⁰

Merta, absolvent FAMU, se jen tak nevzdával. Pokud by mu nepovolili dělat písničky, realizoval by se jako scénárista. Anebo by – což se nakonec stalo – vyučoval.

Vladimír Merta se stal jedním z největších bojovníků proti totalitnímu režimu tím, že se nikdy nevzdal a nikdy neemigroval (ač mu to bylo doporučováno). Zůstal tak trvale vzdorující legendou českého folku.

Poslední nejvýznamnější osobností té doby byl nepochybně Vlastimil Třešňák (*1950). Jak pronesl Karel Kryl: „Muž nesporně geniální. Jediný člověk, který ve svých písních dokázal zmapovat český proletariát šedesátých a sedmdesátých let. Neukázněný a nevypočitatelný živel. Několikastranně nadaný člověk s odepřeným vzděláním – aniž mu to je na škodu.“⁷¹

Zda jsou jeho písně politické, to nelze jednoduše říci. On sám říká: „Moje písně, což si vyprošuju řvaním, nikdy politické nebyly. Portréty lidí, náčrty příběhů, skici nálad – snad. Jestli v nich někdo hledá to, co já cítím pod slovem politikum, pak má prázdné ruce, není to tam. A jestliže je někdo přesto přesvědčen, že v mých písních politikum našel, nechť je zas vrátí, není jeho. Jsem souhlas-songový zpěvák, a i když někoho v písni nazvu sviní, mám ho vlastně rád, patří k životu, jaký si zasloužím.“⁷²

V. Třešňák šel v roce 1968 na volnou nohu jako folkový písničkář, avšak jeho umělecká

---

⁶⁹ Vlasák 2008: 63

⁷⁰ Tamtéž: 99

⁷¹ Kryl Karel in: Prokeš (ed.) 1994: 91 - 92

⁷² Kryl Karel in: Prokeš (ed.) 1994: 102

živnost mu byla úředně zakázána. Po podpisu Charty 77 jej Státní bezpečnost neustálými výslechy přinutila k exilu (odešel v roce 1982) do Švédska, odkud se po čase přestěhoval do Německa. Po roce 1989 opět koncertuje u nás.

5.2 Další interpreti folkové hudby

V českém kulturním prostředí působí mnoho folkových interpretů. Někteří jsou folkoví úplně, jiní se pohybují na hranici rocku, country, dechové hudby (poslední dobou se stalo módou hrát i ve folku na dechové nástroje a přiblížit se tak např. balkánské nebo židovské hudbě) či hudby irské (skotské). My se zde ale zaměříme pouze na představitele folku, kteří nebyli zmíněni výše. Na ty, kteří nebyli při zrodu této hudby u nás, ale kteří folkovou scénu v České (a kdysi Československé) republice výrazně ovlivnili. Zmíněni jsou zde autoři hrající hudbu akustickou, jsou nejčastějšími interprety, o nichž píše média a kteří jsou mezi lidmi nejoblíbenějšími – viz průzkum na festivalu Mohelnický dostavník.

První z nich jsou tradičními folkaři (ale vycházejí hodně i z klasické tramské hudby), a dokonce bratry – *Jan a František Nedvědovi*. Tito autoři velmi zpěvných a „chytlavých“ písní se stali doslova fenoménem doby. Svou proslulost, oblíbenost a atraktivnost potvrdili v roce 1996 na stadionu na Strahově v Praze. Zde předvedli to nejlepší, co v nich je, zde zahráli ty největší hity, které hrají už od 80. let 20. století. Tenkrát na stadion přišlo na šedesát tisíc návštěvníků, kteří svým počtem překonali pražský koncert Madonny v srpnu 2009 (na který, pro srovnání, přišlo 42.000 lidí).

Tito dva bratři dokázali oslovit i několik generací posluchačů – zalíbili se nejen mladým dívkám, které milovaly jejich texty o lásce, ale poslouchaly je i jejich maminky či babičky. Převážná většina posluchačů byly ženy, které často jejich hudbě podlehly díky charismatickému hlasu i vystupování obou bratrů. Pro jejich fanoušky pak byla „katastrofa“, když se tito dva dohodli na rozchodu a každý chtěl jít svou hudební cestou. O to ale chytřejší a velkolepější byl návrat obou bratrů zase zpět na jedno pódium. Byl to velmi dobrý marketingový tah, kterým si své nadšené fanky podmanili o to více.

Někteří ale tyto bratry za folk nepovažují – jak naznačil Z. R. Nešpor ve své knize *Děkuji za bolest, náboženské prvky v české folkové hudbě 60. - 80. let*, k vyřazení Nedvěda z folku „nám naštěstí pomohli sami posluchači, kteří byli o pár let dřív trochu sentimentální a Nedvěda vykazovali k táborovým ohňům. „Folkový Nedvěd“ totiž byl příznakem naprostého úpadku tohoto žánru...“⁷³, protože jak píše H. Pavličíková, jeho hudba je přesycená falešnou lyrikou.⁷⁴

Ačkoliv má tato dvojice mnoho odpůrců – často z řad mužů, kteří kritizují jistou dávku naivity v jejich textech – je podle mne nezpochybnitelné, že se stali významným symbolem kvalitní folkové hudby za dob normalizace. Jejich písně se staly hity, které byly jednoduché na hraní i zpívání, ale které právě díky těmto vlastnostem byly stále živé. Písničky jako *Igelit*, *Stánky*, *Slunovrat*, *Podvod* či *Růže z papíru* jsou známé i nefolkovému publiku, které si je u ohně zpívá, aniž by to často přiznalo.

Dalším významným folkovým interpretem byl a stále je – jak se dozvíme i z kapitoly číslo 11 - *Stanislav „Wabi“ Daněk*. Ačkoliv i on je z velké části představitelem i trampské scény, jeho role ve folku je nepopíratelná – což nám dokáže i ukázka jeho textu (viz dále). „Wabi“ Daněk⁷⁵ svůj úspěch podtrhl několika oceněními, která dostal v sedmdesátých a osmdesátých letech především na festivalu Porta. Tento kytarista se proslavil svým kladným postojem k beatnickému spisovateli Jacku Kerouacovi, na jehož „počest“ pak českým textem opatřil píseň *On the Road – Na cestě*. Pocit svobody se tu projevoval jako něco, po čem tento autor velmi toužil, a co ho v životě nejspíš naplňovalo.

Jedna z písní „Wabiho“ Daňka, která oslovila (a stále oslovuje!) spoustu mladých lidí, nese název *Nevadí*. Jak říká sám „Wabi“ na svých internetových stránkách: „Přestože se realita v mnohém změnila, že už třeba vojna není taková kláda, že o přijetí na školu rozhodují především ty tehdy vlastně zbytečné znalosti, ale někdo zase na to třeba nemá peníze. Myslím, že to zase byla otázka toho, jak do konkrétního příběhu dostat to něco

---

⁷³ Nešpor 2006: 21

⁷⁴ Pavličíková 1998: 83

⁷⁵ Běžně užívané – jméno Stanislav se na plakátech a pozvánkách často neuvádí.

obecné.⁷⁶ I „Wabi“ zkrátka uměl podchytit a zkritizovat „neduhy“ doby.

Jinou velmi významnou osobností je Pavel „Žalman“ Lohonka - v současné době nejoblíbenější (jak je vidět z průzkumu mezi posluchači) folkový interpret. Jeho tvorba vychází hlavně z jihočeských lidovek, ale také indiánského folkloru nebo i světového folku. Jeho tvorba je většinou vnímána jako teskná, chmurná, melancholická. Pavel Lohonka se folkové hudbě věnuje již od roku 1969 a přesto je v současné době jedním z nejúspěšnějších interpretů této scény. Patrně velkou roli v tomto zájmu publika o něj nese fakt, že skládá písně jednoduché, zpěvné a lidmi snadno zapamatovatelné; jsou to písničky živé – u ohňů se hrají již po mnoho let.

Byl významnou postavou skupiny Minnesengři, ale i skupiny Nezmaři. V současné době má vlastní skupinu, která si říká Žalman & spol.

Zajímavé bylo i duo Miroslav Paleček a Michael Janík. Tato dvě jména k sobě patří jako Frýdek k Místku. Říká se o nich, že jsou průkopníky městského folku s charakteristickým dvojhlasem. Až posluchače muselo někdy napadat, jestli se před nimi nezhmotnili Simon s Garfunkelem – o nichž oba přiznali, že jistý vliv tu je. Nechali se ale také ovlivnit i Donovanem nebo Dylanem. Tito dva zpěváci strávili také několik let v Semaforu, kam psali písně dle zadání, a pokud složili písničku mimo toto zadání a režisérovi se zalíbila, přidal ji do svého programu. Jejich píseň s názvem *Hele lidi* se na konci roku 1968 umístila v rozhlasové Houpačce na druhém místě – za Krylovým *Bratříčku, zavírej vrátka*. Tento hit je právě na prkna Semaforu přivedl.

Paleček s Janíkem začali éru novodobého českého písničkářství spolu s Hutkou, Kalandrou, Mertou, Krylem, Třešňákem a několika dalšími. Každý z nich trochu jinak, jedno ale měli společné - schopnost oslovit generaci dnešních padesátníků. Celá léta vystupují po klubech, divadlech, a jak sami říkají, byli už asi všude a několikrát. A pořád se vracejí. S novými nápady a písničkami, kterých už složili téměř tři stovky. Od těch nejstarších a nejznámějších jako jsou *Hele lidi*, *Úsměv*, *Prodavač limonád*, *Čínský restaurant*, *Mexiko*, *Slušovická romance*, až k těm novějším – *Navěky*

---

⁷⁶ Brabec, J. M.: *Mírně rozhněvaný muž lehce středního věku* – rozhovor dostupný na <http://www.wabi.cz/rozhovor.php> (12. 2. 2010)

tu přeci nejsi, Petřínská rozhledna, TESCO atd.⁷⁷

Z jejich písní vane jednoduchost, přemýšlivost, melancholie i úsměvnost. Žádná z nich nepostrádá šarm, nadhled a vtip, mnoho z nich zlidovělo. Texty jsou jednoduché, líbivé a nadčasové.⁷⁸

Velmi oblíbeným se stal *Jaroslav „Samson“ Lenk* a jeho skupina Hop trop. Jejich písně jsou nejen trampské a folkové, ale jsou to také písně na vodu, o vodě a vodáctví a všech věcech kolem tohoto koníčka, který si v českém prostředí získal velkou oblibu. Trojice zpěváků se „Samsonem“ v čele kapely na lidi působí vždy vesele, úsměvně, nostalgicky a uvěřitelně. Jejich písně se staly lidovými a často žádanými. Lenkův talent se projevil i při tvorbě písní k večerníkovým seriálům o zvířatech režiséra Václava Chaloupky, které měly v České televizi velký úspěch.

Mohli bychom zde jmenovat spoustu dalších, kteří jsou známí a kteří přinesli folkovému žánru velmi mnoho písní, inspirací a nápadů – jako například písničkář Jan Burian, Pavel Dobeš, Jiří Dědeček, Marek Eben, zpívající právník Ivo Jahelka, Slávek Janoušek, Václav Koubek, Zuzana Navarová, Vlasta Redl, z novějších třeba Žofie Kabelková, Martina Trchová, Jana Šteflíčková (abychom neopomínali ženy), nebo i Jeroným Lešner či nyní velmi populární Ondřej Ládek alias Xindl X. Není ale možné se zde podrobně rozepsat o každém zvlášť. To ponechme buď muzikologům samotným, nebo lingvistům, kteří do detailu prostudují jejich tvorbu – jak to velmi dobře udělala pražská písničkářka a dnes již bývalá studentka českého jazyka Martina Trchová, když se svou diplomovou prací zaměřila na analýzu textů tří českých písničkářek.

Velmi zajímavým interpretem folkové scény je nepochybně Karel Plíhal. Tento skromný písničkář s kytarou v ruce upoutal nejednu dívčí duši. Věčně zamyšlený a tiše melancholický muzikant je charakteristický svým vypravěčským, až pohádkovým stylem projevu, kdy v textech neopomíná různá zvířátka, jakož i víly, vodníky apod. Ale nenechme se zmýlit infantilností některých jeho písní, i u Karla Plíhala bychom našli texty, které odrážejí nespokojenost s lidskou chamtivostí nebo s bývalým režimem. Velmi dobře si dokáže hrát se slovíčky, což dokazuje i krátkými básněmi, kterými svá

---

⁷⁷ Texty písní dostupné na <http://www.volny.cz/mirekpalecek/> (12. 2. 2010)

⁷⁸ Tamtéž

vystoupení hravě prokládá.

Plíhal si získal své publikum, o kterém si dnes může být zcela jist, že mu sál vždy zaplní do posledního místa.

Skutečným velikánem naší folkové scény byl a je *Jaromír Nohavica*, ostravský skladatel, textař a kytarista v jedné osobě. Režimu byl mnohdy velmi nepohodlný, ale přesto se muzicírování nikdy nevzdal a měl stále v sobě neutichající touhu předávat lidem své myšlenky. Jaromír Nohavica dokázal vždy velmi přesně a neodkladně popsat společenské dění a nebál se přitom kritiky. Nemusíme hledat zdaleka v nějaké minulosti – v roce 2009 dokázal ihned písni zareagovat na „vajíčkovou“ aféru (házením vajec vyjadřovali občané svůj nesouhlas s vystupováním představitelů politických stran). Nohavica okamžitě napsal píseň *Tanec mezi vejci*, kde zpívá: „*Když chceš házet vejce nebo rajče na nějakého hloupého strejce, mysli na to, že vejce ani rajče není předurčeno ku házení. Je to nevyzpytatelná hmota, letí stejně blbě jako bota a netrefit se byla by ostuda, byl bys levoruký pobuda...*“ Takovýto talent okamžitě glosovat společenské události jistě jiný folkový (i nefolkový) interpret u nás nemá.

J. Nohavicovi se podařilo to, co žádnému jinému folkovému zpěvákovi. Nalezl si svoje místo na scéně, dokázal oslovit i nefolkové publikum a stal se uznávanou živoucí legendou, která si úctu a obdiv zaslouží. Jeho popularitu neoslabil ani kauza kolem StB⁷⁹, ani jeho někdejší problémy s alkoholem (nakonec i špatná reklama je reklama). Jeho velkou výhodou je schopnost navazovat s lidmi bližší kontakt – nejen tím, že učí na koncertech lidi zpívat svoje i třeba nové písně (chce po publiku, aby opakovalo nějaký verš), ale také tím, že využívá internet jako komunikační médium pro kontakt se svými fanoušky. Jako jeden z prvních interpretů přišel s nápadem nechat nově (živě) nahrané CD volně přístupné ke stažení všem uživatelům internetu (totéž udělal i Jan Burian). Trefně toto album nazval *Pražská pálená*. Fakt, že nechal publikum samotné aby mu posílalo návrhy bookletů, to byla již pomyslná „třešnička na dortu“. Pravidelně pak na svém webu zveřejňuje jednu píseň společně s dobovými audio a video ukázkami, fotografiemi a komentářem a mapuje tak na pozadí dobové souvislosti celou

---

⁷⁹ Kauza o spolupráci Jarka Nohavici s StB byla v nedávné době na prvních stránkách velkého množství deníků. Dle údajů StB měl Nohavica krycí jméno „Mírek“. Nohavica přiznal, že v roce 1986 podepsal spolupráci, ale dle svých slov nikdy neudával.

svoji tvorbu.

Málokdo jako Nohavica by na současné hudební scéně dokázal tři dny za sebou zcela vyprodat Velký sál pražské Lucerny. Napsal kolem tří set písní, např. *Dokud se zpívá*, *Hlídač krav*, *Jdou po mně, jdou*, *Kometa*, *Ladovská zima*, *Milionář*, *Pochod marodů* a spoustu dalších. Jistě ne nadarmo se dostal v osmdesátých letech mezi prvních deset nejlepších zpěváků v anketě Zlatý slavík. Stal se jedním ze tří muzikantů (spolu s Karlem Plíhalem a Janem Nedvědem), kterým na jejich oblibě neubrala ani „Sametová“ revoluce, po níž se folk „chtíc nechťíc“ dostal do ústraní hudebního dění.

Jeho úspěch je jistě z velké části ovlivněn i jeho zájmem o český jazyk, jeho uměním hrát si se slovíčky, skládat je jako puzzle do trefných veršů, kterými dokáže přesně pojmenovat věci a dění ve společnosti. Jistě velkou roli v tom hraje jeho dlouholeté zaměstnání v prostředí knihovny, kde měl možnost se ke knihám dostat ještě víc a víc se o češtinu (a ruštinu) zajímat. Je také zajímavé, že Nohavica se stal v roce 1997 mistrem České republiky ve hře *Scrabble*.

Nohavica umí pracovat s publikem jako možná žádný jiný zpěvák této scény. Správně to pojmenoval Josef Rauvolf ve své knize o Nohavicovi: „Albem Doma, jehož přesvědčivost nespočívá ani tak v DVD verzi jako spíš ve verzi CD, která díky obraznosti Nohavicových textů je ve fantazijní rovině vizuálnější než záznam na kameru, složil doktorát z psychologie davu (...) Připomíná kazatele, který bezpečně ovládá tisíce lidí (...) pouze drobným gestem, jen několika vyřčenými větami.“⁸⁰

Abychom se mohli na folkovou hudbu podívat z různých směrů, bylo provedeno i dotazování jednotlivých hudebníků, z něhož jsme zjistili, jak tento hudební žánr vnímají. Byli osloveni známější i méně známí interpreti.

5.3 Rozhovory s folkovými interprety

Provedla jsem standardizované rozhovory – s využitím e-mailu – se samotnými interprety tohoto žánru. Cílem dotazování bylo poznání toho, jak folk vnímají lidé

---

⁸⁰ Rauvolf 2007: 344 - 345

stojící na „prknech, co znamenají svět“. Zajímala jsem se o názor na tuto hudbu mezi těmi, kteří ji sami produkují.

5.3.1 Metody dotazování

Výběr hudebníků jsem dělala na základě seznamu, uvedeného na portálu www.folkcountrý.cz. Oslovila jsem ty, kteří jsou na folkové scéně již dlouhodobě všeobecně známi. U kterých jsem si nebyla jistá, využila jsem jejich vlastních webových stránek a pokud se sami označili za folkaře, oslovila jsem je. K neznámějším a nejžádanějším folkovým interpretům jsem se dostat nemohla – velmi často byl na webové stránce uveden pouze e-mail jejich manažera.

Celkem jsem e-mail se 7 otázkami poslala 155 folkovým interpretům. Odpověď mi poslalo 31 (20 %) z nich a jejich odpovědi jsou uvedené v příloze této práce. Níže jsou uvedeny závěry vyplývající z odpovědí respondentů na jednotlivé otázky.

5.3.2 Výsledky dotazování

Otázka č. 1 – Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Každý hudební žánr má na lidi nějaký vliv a každý hudební směr nějakou filozofii – lidé se žánru podřizují, přizpůsobují mu své pohledy na svět, a své vyznání šíří kolem sebe každodenním životem.

„Srovnávání folku pouze s protestem proti komunistickému režimu se zdá být nesprávným zjednodušením,“ jak řekl Tomáš Šenkyřík (více v přílohách). Ale podíváme-li se na odpovědi jiných folkových interpretů, jak oni sami o folku za dob totality smýšlejí, dojdeme k závěrům, které rovnítko mezi folkem a protestem nevyklučují.

Ve folkové hudbě v době komunistického režimu lidé hledali poselství, často zpívané mezi řádky. Důležitá byla *„síla výpovědi“* (Ondřej Fencel). Podle Martina Mráze to bylo

z „99 % o vzdoru“. V minulosti folk znamenal vyjádření protestu – ale lidé často hledali protest „i tam, kde ani nebyl“ (Jarda Janata). Folkaři měli punc „zakázaného ovoce“ a čím více byli pronásledováni, tím více byli populární. Dříve chodili na folk také ti, kteří normálně poslouchali jinou hudbu.

V dnešní společnosti má folk zcela jinou úlohu, již nejde o protest, ačkoliv „ke kritice je vždy témat dost“ (Jarda Janata). Dnešní folková hudba ukazuje, „jak se dá tvořit hudba neagresivní, s chytrými texty a jak může být zdrojem pozitivních hodnot“ (Petr Merxbauer). Dle jiných je folk dobrým příkladem práce s českým jazykem, či jak se dají „bohatě slovně vyjádřit pocity“ (Vojta „Kidřák“ Tomáško). Folk je dnes „dobrou českou zpívatelnou písničkou“ (Rost'a Sopoušek). Je ale nutné připomenout – a ještě se o tom zmíním v kapitole 7 – že lidé se dnes potřebují bavit. Folk nenabízí pobavení cestou vulgárních zesměšnění, ale cestou chytrého vtipu – dobrým příkladem jsou písničky Karla Plíhala, jak si všiml Petr Hudec.

Folk dnes často znamená oživení vzpomínek na doby, kdy si lidé byli blízko, ale znamená i zamyšlení se nad tím, jací jsme nyní. I když na folk chodí jen skalní příznivci, stále mezi nimi panuje duch spřízněnosti.

Dle odpovědí respondentů má na lidi vliv obecně hudba. Folk samotný stále vliv má, jen se změnil jeho charakter.

Otázka č. 2 – Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Jak se mění doba a její podmínky pro žití, mění se i lidé v ní. Logicky se tak změnili i posluchači folkového žánru. Ti, kteří zůstali věrni „své“ hudbě, podle většiny muzikantů především zestárli. Folková hudba si v současné společnosti nevede v konkurenci ostatním hudebním žánrům tolik dobře, aby se k ní klonili noví mladí lidé.

Oproti minulosti jsou dnes lidé více „zaneprázdnění“ (Pavel Hučík), což vyústuje v silnější potřebu oddechu a relaxace. Podíváme-li se na folkaře – publikum - globálně, vidíme, že už „nejsou tolik ochotni uvažovat o textech, poslouchat a přemýšlet a často jsou spokojeni s povrchními texty“ (Vojta „Kidřák“ Tomáško). Navíc k tomu vyžadují ještě humor. Změnily se poměry a hodnoty mezi lidmi. „I folkaři jsou již přesycení,

materiálním i kulturou“ (Jarda Čížek). Veškerých hudebních nabídek je mnoho. Posluchač si může daleko více vybírat a taky to tak dělá. A „*zaujmout takového posluchače je v dnešní hudební branži těžké, těžší než dřív*“ (Petr Merxbauer).

Ale abych nepopisovala jen pesimistické názory hudebníků (i když ty hodně převažovaly), je třeba také uvést názor, že u posluchačů, kteří folku zůstali věrni, je vše při starém, „*ti se nezměnili*“ (Petr Sejk). Tlak moderní společnosti stále „nepřeválcoval“ jejich samostatné rozumové uvažování, stále jsou ochotni naslouchat a o věcech přemýšlet. Nejspíš je to dáno věkem, starší lidé již mají ustálenější životní hodnoty i názory.

Všem posluchačům folku pak podle Libora Tomana „*zůstala svobodomyslnost*“.

Otázky 1 a 2 se zaměřily na publikum. Cílem bylo zjistit názor hudebníků na vývoj folkového publika.

Otázka č. 3 – Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Tato otázka vyvolala velmi protichůdné reakce. Větší část interpretů se domnívá, že folk určitě není jen záležitostí festivalovou, sezónní. Někteří dokonce prohlašují folk za „*celoživotní záležitost*“ (Vojta „Kid’ák“ Tomáško). Pro folk je zcela charakteristické, že mu nejvíc patří letní hudební scény. To ale neznamená, že by se folk hrál jen v létě. Různé kulturní instituce pořádají koncerty i na podzim, v zimě a na jaře. Je ale také pravda, že tyto koncerty (teď myslím koncerty menších kapel, které na otázky nakonec odpovídaly) nejsou zvlášť hodně navštěvované. I kluby a kulturní domy vyžadují zisky a zdráhají se proto menší kapely pozvat. Čímž se ale pomalu dostávám k opačnému pólu odpovědí – a sice, že folk je jen sezónní záležitostí, že lidé chodí převážně a hlavně na festivaly.

Myslím, že tato otázka nemůže získat jednoznačnou odpověď. Ale tím je právě zajímavá – velmi dobře hudební interprety diferencuje.

Tato otázka byla hudebníkům položena proto, že se sama na koncertech setkávám se stále stejnými lidmi a návštěvnost většiny koncertů bývá opravdu nízká.

Otázka č. 4 – Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Otázka financí vyvolala rozporuplné názory jednotlivých hudebníků. Jen těsná většina ze všech dotázaných se domnívá, že peníze ke slávě mohou pomoci. Jsou důležité pro dobrou reklamu, pomáhají zaplatit dobrého manažera, je možno se lépe s nimi lépe dostat do médií, a také se jimi dá zaplatit lepší nahrávací studio. Vše je dnes záležitostí peněz a i hudba je byznysem. Jak naspal Jura Pařez: „*pořadatele zajímá zisk až v první řadě*“.

Kromě peněz se ukázaly jako velmi důležité i další faktory: dobré kontakty a známí v branži.

Na druhé straně peníze nemohou dělat úplné zázraky, pokud interpret neumí alespoň trochu intonovat atd. Kromě peněz je také důležité poznat, „*co lidi chtějí slyšet a správně jim to podat*“ (Vladimír Merta). Písnička sama musí být dobrá. Kvalita se nakonec ukáže sama – jak to už předvedli zpěváci jako Pavel „Žalman“ Lohonka, Robert Křesťan, Jaromír Nohavica a další.

Ideální je nakonec kombinace obojího: je třeba talentu a píce, ale peníze mohou pomoci k lepší propagaci navenek. Vrcholem se rozumí stále trvající obliba, ne mediální sláva.

Otázka se ukázala jako příliš obecná. Za vrchol každý z respondentů mohl považovat něco jiného. Jeden tím myslel vrchol folkový, druhý zase vrchol na obecné, mainstreamové kulturní úrovni. Odpovědi na tuto otázku byly tedy různorodé. Snažila jsem se ale především zjistit, zda i ve folku hrají peníze významnou roli.

Otázka č. 5 - Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Soutěžení kapel není ve folkovém žánru příliš oblíbené. Dokazují to jak odpovědi interpretů, tak i diskuze probíhající na serveru www.folktime.cz. Velmi to souvisí s problematikou „*známostí*“ (Honza Komín) v hudebním světě. Podle hudebních interpretů vítězství v soutěži na posluchače vliv má, není ale příliš velký a navíc je krátkodobý. Pouze pomáhá tomu dostat se blíž k posluchačům. Soutěží v tomto žánru je

přespříliš, obyčejný posluchač již nemá šanci vše sledovat.

Soutěž podle některých poskytuje větší možnost se prosadit.

Mnozí dotázaní přišli se zajímavým poznatkem – často se nejedná o přímý vliv na publikum, důležitou proměnnou se stávají pořadatelé folkových koncertů. Vítězství v soutěži totiž většinou znamená větší „zájem pořadatelů“ (Jarda Čížek, Rost'a Sopoušek): interpreti jsou potom více zváni na další akce a tím jednodušeji se mohou dostat do po(d)vědomí publika. Cesta k posluchačům tedy vede přes pořadatele. Nezájem o folkové hudebníky v široké veřejnosti je však často zapříčiněn i „*takřka nulovým zájmem médií*“ (Jan Řepka).

Soutěže jsou zajímavým soudobým fenoménem, který by stál za hlubší sociologickou analýzu. Soutěží se ve všech oblastech a ani folk tomuto trendu neunikl. Snažila jsem se proto zjistit, zda jsou různá hudební klání pro hudební interprety populární a jestli jim přináší více posluchačů.

Otázka č. 6 – Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Tato otázka nám otevřela nový pohled na folk. A sice fakt, že folkaři o sobě navzájem hovoří dost kriticky. Vnímají se jako velmi „uzavřená skupina“ (Jarda Janata), neschopná vstřebat nové vlivy, mající „*iluze výjimečnosti*“ (Ondřej Fencel). Též se rádi uzavírají do škatulky ryze folkové a je jim proto vyčítána jistá konzervativnost. Zde mi ale může mnohý namítat, že je tomu naopak. Tuto námitku přijímám – existují totiž jak ryzí „folkáči“, tak i lidé, kteří naopak fůzi s jinými žánry vítají⁸¹).

Ale zpět k vymezení folkového žánru. Tento hudební směr je podle většiny dotázaných sdělný především svými texty, hudba teprve tuto sdělnost rozvíjí. Text je český, jasný a srozumitelný, často s podtextem; píseň je lidmi zpívatelná, melodická, laskavá, vyjadřuje duši autorů. Je přirozená – nepotřebuje reflektory ani zesilovače. Folkové

---

⁸¹ Dobrým příkladem nového folku je písničkáření nezávislých – indie (z anglického independent) - folkařů. Tento směr v současné době velmi dobře prezentuje například Kuba Alexa nebo i Lenka Dusilová, která je také ve své podstatě folkovou písničkářkou (zpívá-li sólo, akusticky).

písňe chtějí „vzbudit pozitivní emoce“ (Petr Merxbauer), „vyjadřují lásku k lidem a k přírodě“ (Eva Henychová). Folk je hudba akustická, jejímž nejčastějším hudebním nástrojem je kytara. „Divák-posluchač je zde více aktivní“ (Petr Vratný).

Zajímavý byl ještě další poznatek (který ale podle mne není charakteristický pouze pro folk): existuje velké množství lidí, kteří si chodí „jen tak zahrát, bez smlouvy a bez honoráře“ (Libor Toman), ale přesto podávají maximální výkon.

Nakonec uvedu citát Josefa Nose: „Folk znamená lid – všechna ostatní hudba se od lidí vzdaluje“.

Tato otázka si kladla za cíl zjistit z jiné strany více o tom, co znamená folk.

Otázka č. 7 - Co je pro Vás folk?

Tato otázka často shrnula závěry vyřčené v předešlých otázkách. Folk je pro dotázané životem, „koníčkem“ (Soňa Kočandrlová), radostí, protizávažím reality a možností seberealizace. Pro někoho je „osobní výpověď“ (Eva Henychová), pro jiného je muzika „pohlazením duše“ (Libor Toman). Folk je základem všeho. Ale taky „jen slovem, jehož obsah mu musí dát folkař/ka“ (Josef Nos). Často je folk jen přežívajícím pojmem a zbytečnou škatulkou.

Folk znamená „jednoduchou píseň, ale nikoliv primitivní“ (Jirka Hurych). Je snahou o poctivost, o setkání lidí, je svobodou, ale také možností pravidelného hraní. Folk chytá za srdce.

Poslední otázka hledala subjektivní názory na to, co pro muzikanty folková hudba znamená. Pozitivní přístup byl logicky očekávaný, zajímala mě proto hesla, která charakterizovala jejich osobní vnímání folku (otázka č. 6 byla oproti této zaměřená na objektivní stranu folku).

6. Sociokulturní pozice folkové scény mezi roky 1968 a 1989

aneb KDY a PROČ se folkový žánr prosadil právě v této době

6.1 Role prvních písničkářů

„Situace písničkářů 60. - 80. let se radikálně liší od té, v níž se nacházel Jiří Suchý aj. Mnohé se změnilo. Víra, že svět spěje k dobrému, ke sjednocení a k všelidskému ideálu bratrství a přátelství, se zdá být pasé. Mládež se odvrací od radostného extrovertismu a vstřícné naivity 60. let jednak do nitra, k iracionalitě, jednak k víře v individualitu, která s pragmatickou nedvojznačností sleduje své cíle. Namísto květinových a rozevlátých hippies přicházejí racionální yuppies. Světu už nelze rozumět, protože se rozpadla jednota, pocit sdíleného spoluúčastenství na jeho dějích. Společný most mezi „my“ a „oni“ již není možno postavit. Velké ideje a sjednocující -ismy či příběhy se drobí do tříště situací. Z tohoto roztržení celku na pluralitní rej jeho částí se rodí i postmoderna, směr či pocit světa, ve kterém se už nedá spolehnout na nic univerzálního.“⁸²

Zpěvák se nyní nestává jen interpretem, ale také rádcem, psychologem, intelektuálním bavičem, glosátorem situace, na jehož slovo se napjatě čeká, morálním kazatelem, pedagogem či usměřovatelem, a tak trochu i věštcem.⁸³

Trefně to poznamenal Jarek Nohavica slovy: „Z těch lidí, kteří se veřejně nějak projevují a nějak působí nebo se rozdávají, tak bez přeceňování naší role, folkoví zpěváci osmdesátých let byli nejbliž lidu. Myslím fyzický kontakt (...) v hospodách, u ohňů, ve vlcích, doma, na koncertech... To byl kontakt každodenní, blízký kontakt, a to s sebou přinášelo vytvoření širokého společenství...“⁸⁴

---

⁸² Trávníček 1998 in: Prokeš 2003: 9

⁸³ Tamtéž: 9 - 10

⁸⁴ Rauwolf 2007: 204

6.2 Folk jako forma protestu

Folková hudba se stala populární právě pro svoji textovou stránku, kterou se tato práce bude zabývat ještě později. Texty byly obsahově velmi kritické vůči totalitnímu režimu, s čímž se ztotožnila řada posluchačů, převážně z velkých měst (Praha, Brno). Síla největšího folkového festivalu Porta (i když tento festival nebyl původně zaměřený folkově, ale spíše do stylu tramské a country hudby) v 80. letech byla ve velkém množství návštěvníků, kteří tam hledali něco, s čím by se ztotožnili, připojili se a podpořili, něco, co by vyjádřilo pocit, že vše tu není v pořádku. Důkazem toho, že se nebáli nahlas protestovat i někteří folkoví interpreti, byla událost roku 1985, kdy organizátoři festivalu zakázali vystoupit na pódiu Jaromíru Nohavicovi. Mnozí jeho příznivci další rok na Portu kvůli tomu vůbec nejeli. Nesouhlasili s těmito postupy nejen proti Nohavicovi, ale proti všem, kterých se to rovněž dotklo.

Festival Porta nakonec dokázal, že navzdory nelibosti komunistů se mohl každý rok uspořádat. I komunisté se svým způsobem báli – když do Plzně v 80. letech⁸⁵ přijelo na třicet tisíc lidí. To přeci nebylo „jen tak“; strach, že by se masa tisíců lidí mohla opravdu vzbouřit, tu panoval, a komunističtí představitelé nechali proto raději festival v poklidu proběhnout, snažili se do něj zasahovat spíše tiše, ze zákulisí – viz kauza Nohavica z roku 1985.

Paradoxně se stalo nakonec něco, s čím folk ve svých začátcích vůbec nepočítal. Nejprve to byla forma hudby a životního stylu, který se chtěl vymezovat od masovosti a konzumerismu. Ale svou silnou výpovědí, svojí naléhavostí a poutavostí přitáhl k sobě tisíce lidí, kteří potřebovali mít jakési „mluvčí“ doby. Folkové publikum nechalo za sebe hovořit interprety na pódiu a svým burácejícím potleskem, pískotem a vyhazováním klobouků do vzduchu je neustále podporovalo. Texty lidé znali, písňe celý rok zpívali a udržovali tak folk stále živý.

Je třeba ovšem dodat, že folk nebyl jen forma protestu. Je nutné si uvědomit, že v dobách nesvobody tu nebylo příliš možností poslouchat jinou (cizí) hudbu. Vydavatelství během roku vydala velmi omezené množství LP desek a posluchači

---

⁸⁵ Tou dobou se festival po mnoha přesunech konal v lochotínském amfiteátru.

neměli zdaleka takový výběr, jako mají dnes. Naše folková, jednoduchá a zpěvná hudba logicky oslovila velkou spoustu lidí možná právě díky své nenáročnosti, srozumitelnosti a jasnosti.

Zužovat tedy folk jen na formu protestu se může zdát zavádějící a nesprávné. Je třeba se dívat na další kontexty té doby.

6.3 Město jako východisko

Komunistická strana Československa se „zasloužila“ o rozsáhlou výstavbu panelových domů ve městech, která se zvětšovala, zvětšoval se i počet obyvatel v nich žijících. Vztahy mezi lidmi se začaly proměňovat. Mezi lidmi vzrůstal pocit osamělosti.

Osamocení lidé začali mít potřebu nové komunity. Když to nemohla být komunita hospodská či sousedská, jak je tomu zvykem na vesnicích a v malých obcích, hledali komunitu (např.) hudební. Obyvatelé velkých měst, kteří se nadchli pro jistý typ hudby – a nemusela to být nutně hudba folková – se setkávali (a stále setkávají - je nutno dodat, že tento trend a tato potřeba „přežívá“ i v dnešní době) nejen na festivalech, konajících se jednou za rok v létě, ale i na zimních klubových koncertech.

Díky faktu, že se lidé stěhovali do větších měst a obydlovali velká šedivá sídliště, ztrácela se původní funkce rodiny (čímž byla vzájemná pomoc, výchova mladších staršími a zkušenějšími, či podpora a spolupráce v denních činnostech). Nadešla doba pracovní povinnosti, kdy museli do zaměstnání nastoupit oba rodiče a děti většinou umísťovali do jeslí a školek. Výchova dětí přešla na odborné pracovníky, rodiče na ně přestávali mít čas a lidé se tak postupně začali vzájemně odcizovat. Na druhou stranu díky Pionýru a dalším mládežnickým organizacím vznikaly nové mimoškolní aktivity a volný čas dětí se začal plnit jinými činnostmi, než tomu bylo doposud.

Je proto nasnadě, že folk nejvíce ovlivňoval obyvatele velkých měst, především Prahy. „Městskost“ se v hudbě projevovala především u Vlastimila Třešňáka, ale i u dvojice Paleček – Janík. Je třeba se podívat na to, podle čeho městskost charakterizujeme – dle textů nebo místa vzniku písní? „I takové rozdělení by bylo možné, jedním dechem bychom ovšem mohli uvádět výjimky, třeba doslova v lese vzniklé písně Donovana

nebo tvorbu našeho Pavla „Žalmana“ Lohonky. Posun od venkovské tematiky k tematice městské je sociologicky podstatným rysem folkového žánru vůbec.“⁸⁶

Hlavním důvodem pro fakt, že folku se nejvíce dařilo ve velkých městech, byla větší nabídka klubů a kulturního vyžití, než tomu bylo na venkově. Městskost tak vždy zůstane důležitým rysem folkové hudby. Lidé ve velkých městech v ní vždy hledali únik od reality a prostředek odpočinku.

Lidská pouta, jak by se mohlo zdát, se nerozpadala a ani nerozpadají. Mění se pouze forma společenského uspořádání, mění se systém hodnot ve společnosti a mění se i politický systém. To vše se odráží v kultuře a v kulturních změnách, které jsou ale svou povahou přirozené a směřují k dalšímu vývoji.

6.4 Volný čas

Volný čas a jeho využití se stalo jedním z hlavních témat sociologie životního stylu. Fenomén volného času vytvořil až kapitalismus a jeho funkci umocnila poválečná situace společnosti, kdy základní materiální statky (jako např. jídlo a bydlení) byl považován v západní společnosti za samozřejmé, a kdy se lidé začali obracet do nitra své duše, kdy se začali více zajímat o postmateriální hodnoty. Mezi tyto postmateriální hodnoty patří i zájem o věci, které člověka přesahují, zájem o kulturu a kultivaci osobnosti.

V době totality se změnil charakter trávení volného času. Díky okolnostem, které nám prakticky zabránily v jakémkoliv výběru a které nám neumožnily tak bohaté a rozmanité cestování, jako je tomu v současné době, jsme se více zaměřili na poznávání své vlastní kultury, své vlastní země.

Jedním z nejzákladnějších znaků trávení volného času v České republice sedmdesátých a osmdesátých let bylo chataření či chalupaření a trampování. Oba tyto jevy se staly velkými fenomény naší kultury. Ačkoli se s chalupařením můžeme setkat i v jiných částech světa (Kanada, severní Evropa), jedná se v nich většinou jen o formu letního

---

⁸⁶ Prokeš 2003: 9

bytu, nejedná se o chalupaření v našem slova smyslu.

Chataření, chalupaření a trampování má jeden zásadní společný znak. Těmto fenoménům vždy podléhali lidé z měst, kteří měli potřebu úniku ze všední, neměnné a neovlivnitelné reality, kteří měli touhu znovu nalézt ztracené hodnoty a chtěli si znovu připomenout „hlas přírody“.

Podíváme-li se na trampy a jejich pohnutky k tomu, že trávili většinu jarních, letních a podzimních víkendů v přírodě, musíme vždy dojít k závěru, že kromě vztahu k přírodě a touze po přátelství se také jednalo o možnost „bojkotovat“ režimem očekávané životní styly. Nejedna z trampů tehdejší doby se dostal do problémů s představiteli represivních orgánů jen proto, že nosil dlouhé vlasy a zelenou košili.

Jak jsme již ukázali v kapitole o zdrojích folkové hudby u nás, jedním z nich byla právě trampská hudba. Ale i trampové a tuláci rádi poslouchali folkovou hudbu, protože často vyjadřovala stejné pocity, které oni vyjadřovali svým touláním se po lesích a nonkonformním životním stylem. Nezáleželo na tom, jaké kdo měl vzdělání a postavení v zaměstnání. Zde se tyto rozdíly stíraly. Všichni byli na „stejné lodi“, vše bylo jen záležitost názoru. V tomto směru se opravdu dokázalo, že společnost (i když jen úzce vymezená, trampská) může být beztřídní.

Charakter volného času se po změně společenských poměrů na přelomu 80. a 90. let změnil. Lidem se otevřely brány doslova do celého světa a také se objevily další, nepoznané možnosti, jak svůj volný čas vyplnit. Návštěvy koncertů, divadel či výstav se staly již okrajovým zájmem většiny lidí a zůstaly koníčkem jen určité skupinky kulturních nadšenců.⁸⁷

6.5 Možnosti doby

Jedním velmi důležitým faktorem toho, že folková hudba měla tak velký význam pro velkou spoustu lidí, byla její dostupnost. Je třeba si uvědomit, že do českého prostředí

---

⁸⁷ Těch je ale nakonec opravdu málo. Lze si všimnout, že na koncertech, divadelních představeních a výstavách potkáváme stále tytéž lidi

se dostávalo do začátku 90. let prakticky velmi málo západní hudby. Byli jsme odkázáni jen na vlastní (a protěžovanou ruskou) kulturu. A kdo se nespokojil s mainstreamem typu Karel Gott či Helena Vondráčková, hledal alternativy (již v začátcích práce o tom byla řeč).

Ani nahrávací studia nebyla příliš otevřená folkovým nebo undergroundovým interpretům. Když se nějaká LP deska skutečně nakonec natočila, byla to událost. Tyto nahrávky šly „na dračku“ - některé Nohavicovy desky (mohlo jich být vylisováno i 105.000) se prodávaly ještě „za tepla“. Byl tu hlad po kvalitní hudbě. Na koho se deska zrovna nedostala, měl možnost ji sehnat nahranou od přátel na magnetofonové pásce či kazetě, písně žily i u táboráků a v hospodách. Nebylo moc vydaných alb, ale o to víc lidé znali písničky nazpaměť a o to víc se pak na Portě masově zpívaly.

7. Publikum

aneb KOMU je folková hudba milá

Publikum je kolektivní označení příjemců v procesu masové komunikace. V běžném pojetí odkazuje publikum jednoduše ke čtenářům, divákům či posluchačům určitého mediálního kanálu, obsahu nebo způsobu podání. Ve většině případů tento pojem nemá problematické označení. Ale jedna z potíží může být fakt, že publikum většiny masových médií není nijak přesně poznatelné (nelze je přímo pozorovat), takže sám termín *publikum* má vlastně abstraktní a diskutabilní charakter.⁸⁸

Jedna podoba publika se ale v některých rysech liší od svého mediálního ekvivalentu. Jde o publikum, které je lokalizováno v jednom místě a čase – obyvatelé auditoria, prostoru, ve kterém mohou slyšet a vidět, co se děje. Mluvčí k nim hovoří přímo a představení jsou vždy živá. Znamená to, že publikum je poměrně malé (i když se může jednat o několik tisíc lidí) a také je samo o sobě aktivní a interaktivní s účinkujícími. Má svůj potenciální kolektivní život.⁸⁹ Jde o publikum reálné, prezenční (opozicí mu je publikum potenciální, rozptýlené).⁹⁰ Hudební publikum na festivalu či koncertu tyto charakteristiky splňuje.

Folkové publikum je svým způsobem specifické. Nejvíce se vyznačuje svojí ukázněností. Kdykoliv byl tisícový dav požádán, aby dodržoval nějaké příkazy (např. zákaz sezení na kašně), vždy uposlechl. Když se na Portě v roce 1983 konal recitál Jaromíra Nohavici, lidé stáli poslušně před sálem a čekali, až získají lístek, ačkoliv mnoho z nich vědělo, že se stejně do sálu nedostanou. Něco podobného proběhlo i v roce 1977, kdy publikum na Portě vytvářelo disciplinovanou frontu při vstupu do haly. Když se poprosilo o minutu ticha, nebylo by slyšet ani „špendlík spadnout“. „Portovní publikum bylo tradičně disciplinované, zřejmě si uvědomovalo, že festival může být pod sebemenší záminkou zrušen.“⁹¹

Většina publika (myšleno zde hudební publikum sedmdesátých

---

⁸⁸ McQuail 2002: 315

⁸⁹ Tamtéž: 316

⁹⁰ Blaho 1979

⁹¹ Vlasák 2008: 53

a osmdesátých let) byli mladí lidé, kteří hledali nové ideály své doby. Mnozí z nich si na Portě (či jiném festivalu – např. Mohelnický dostavník funguje již od 70. let) našli nové přátele či životní partnery. Lidé mezi sebou hledali klid, lásku, pohodu a přátelskou náladu. Vnímatele folkových koncertů na nich zažívali mediálně nepřenosnou atmosféru vzpřímené přirozenosti, tolik odlišnou od normalizační příkrčenosti: folkové koncerty pro ně byly iniciačními akty duchovní nepodlehlosti, kolektivními katarzemi. Na druhou stranu specifické folkové publikum bylo pro senzitivního písničkáře výhodné proto, že na ně mohl „zavěsit“ své osobní projekce, tj. vlastnosti, jichž se podvědomě usiloval zbavit. Vlastní písničkář versus folkové publikum byl vztah oboustranný.⁹²

Folkový koncert či festival je jistým druhem happeningu.

Publikum se však za posledních dvacet let v mnohém změnilo. Podíváme-li se na současné složení posluchačů folkových koncertů, nalezneme zde především lidi starší – většinou kolem čtyřiceti, padesáti let (ale existují zde rozdíly mezi festivaly – na Portu jezdí více starších posluchačů, na festival Zahrada více mladších). Z velké části jsou to titíž, kteří jezdili na první ročníky Porty (i jiných festivalů – stále musíme mít na mysli, že Porta, ač neznámější, nebyla zdaleka jediná), a kterým v té době bylo osmnáct či dvacet let. Dnes nám tedy posluchači poněkud zestárli, i když se noví mladí posluchači také objevují. Z názorů mnohých posluchačů i muzikantů vyplývá, že dnešní starší posluchači folkové hudby na dobu 80. let vzpomínají s notnou dávkou pochopitelné nostalgie (jde zde o osobní nostalgii, kdy se vzpomíná na doby častého trampování, společně strávených víkendů někde v přírodě, na festivalu či jen na chatě). Proto i oblíbenost folkových interpretů je stejná. I dnes se nejvíce chodí na koncerty Jarka Nohavici, Pavla „Žalmana“ Lohonky, Roberta Křesťana, Jana Nedvěda a jim podobných. Nová folková kapela se u současného publika velmi těžce prosazuje. V postmoderní společnosti je posluchač zvyklý na konzumerismus doby a „bere“ všechno⁹³, ačkoliv si zároveň pečlivě vybírá. Nabídka v hudbě již převyšuje poptávku, což se odráží v návštěvnosti koncertů nejen v menších městech, ale i v Praze.

---

⁹² Prokeš 2003: 147 - 148

⁹³ Ve smyslu *stáhnú vše, jestli si to ale někdy poslechnu, to je věc druhá.*

Z průzkumu mezi hudebními interprety folkové hudby se také často dozvídáme, že i publikum se velmi změnilo. Člověk v dnešní společnosti se již nechce (ba často ani nedokáže) zcela a plně soustředit (zde máme na mysli texty písní). Posluchač hudby 21. století – jakéhokoliv žánru - se chce na koncertech a festivalech především bavit. Jak se ještě dočteme v 11. kapitole, lidé se chtějí především odpoutat od každodenních starostí a hledají v hudbě pohodu, relax a uvolnění od všech stresových faktorů všedního života. Jak podotkli mnozí hudebníci, z publika se ztrácejí posluchači, lidé se stávají spíše tanečníky, kteří si nechodí účelově hudbu poslechnout, ale kteří se chodí především bavit⁹⁴.

Zábava se v dnešním světě stala jedním z nejvíce užívaných slov vůbec. Každý z nás touží po zábavě ve stále častějších intervalech. Zábavnost hudby se tak stala hlavním měřítkem pro její úspěšnost. Dnešní společnost již nehledí na kvalitu textu a kvalitu hudby, posluchači hledí na zábavu, vtip nebo často až zesměšnění. Tento trend se nevyhnul ani folkové scéně, kdy největší úspěchy mají právě ti interpreti, kteří umí hlavně pobavit. O muzikantech, kteří prvoplánově nebaví, ale přesto jsou úspěšní, se dozvíme víc opět v kapitole 11.

Zájem publika o folkovou hudbu se snížil. Je to přirozený důsledek doby, která nám nyní může nabídnout prakticky vše. Svoji největší roli folková hudba již splnila. Současný moderní člověk již nemá potřebu hledat formu protestu (ačkoliv protestovat lze stále proti různým společenským jevům, nejen proti nesvobodě a komunistickému režimu). Obyvatel této země má svobodu a možnost konat věci, které dříve nemohl. Existuje zde mnoho příležitostí se nějakým způsobem realizovat, cestovat po světě, do nekonečna se vzdělávat a na poslech kvalitní hudby a dobrého textu již nezbývá čas. Jak lze předpokládat (podle toho, co nejčastěji hrají rádia), v současnosti „vede“ taková hudba, která je v každém případě rytmická, baví, je rychlá a je dostupná – člověk se nemusí snažit hudbu vyhledávat, neboť moderní dynamická hudba zní doslova všude.

Folkové publikum obecně zestárlo, mnozí na folkové koncerty a festivaly chodí jen z jisté nostalgie. Pokud folková hudba osloví někoho z mladé (porevoluční) generace, je

---

⁹⁴ Více se tímto tématem zabývá Neil Postman ve své knize *Ubavit se k smrti*.

to spíše náhoda nebo záležitost výchovy.

7.1 Případ publika na festivalu Mohelnický dostavník 2009

7.1.1 Metoda dotazníkového šetření

Průzkum folkového publika probíhal ve dnech 28. a 29. srpna 2009 mezi posluchači menšího, ale již 35 let starého, dnes již folkového festivalu. Nenechme se zmýlit názvem – *dostavník*. I když vzhled scény a oblečení pořadatelů byly zcela westernové, program celého festivalu byl z největší části folkový (nefolková zde byla snad jen Jarmila Šuláková – osmdesátiletá zpěvačka lidových písní, která svou největší slávu získala opět díky folk-rockové formaci Fleret).

Výběr respondentů jsem nechala na dobrovolném uvážení lidí, zda se průzkumu zúčastní. Neměla jsem prostředky a možnosti k tomu, abych angažovala více tazatelů. Měla jsem ale na druhé straně velkou podporu jak pořadatele, tak i moderátora, který o tomto průzkumu na pódiu několikrát hovořil, a díky kterému se během výše uvedených dvou dnů k vyplnění dotazníku dostavilo dvě stě respondentů. Budeme-li vycházet z dat pořadatele, že na festivalu mohlo být celkem asi tři tisíce lidí, vylpne nám tak fakt, že jsem sebrala data od celkem 6,5 % zúčastněných. Tento údaj není ale přesný a přesný být nemůže – známe sice počet prodaných vstupenek, ale navíc tu byl ještě velký počet pořadatelů, stánkařů, VIP hostů a v neposlední řadě také těch, kteří přelezli plot a vstupenku si nekoupili. I přesto se ale o počet tří tisíc lidí můžeme opřít – nebyl to první ročník a počty návštěvníků jsou poslední roky stále zhruba stejné.

Posluchači (lidé se na celé vystoupení sice také dívají, jsou tedy i „právoplatnými“ diváky, ale protože za hudbou, která je na poslech, se na festival jelo především, nechávám výraz posluchač jako dominantní) vyplnili dotazník, který obsahoval celkem 22 otázek⁹⁵ (některé i s podotázkami) – viz jeho text v příloze. V průzkumu mě nejvíce zajímal jejich obecný postoj posluchačů k folku – jakým způsobem se k tomuto typu

---

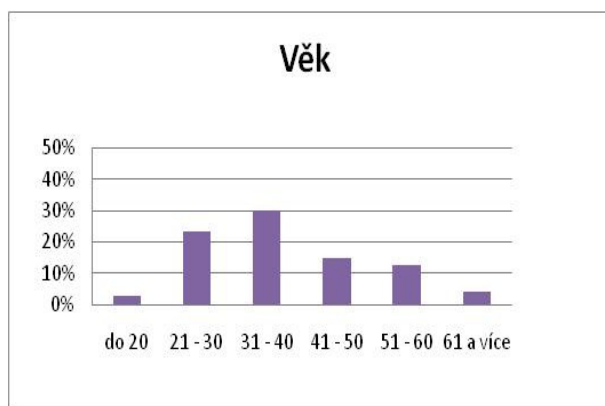
95 Otázky musely být jednoduché a stručné, protože na festivaly lidé jezdí poslouchat hudbu, nemají zájem vyplňovat další dotazníky. Pravdou ale je, že jakmile se publikum dozvědělo, že se dotazníky sbírají pro diplomovou práci, byl zájem o jejich vyplnění velký.

hudby dostali, co je na tomto žánru nejvíc zajímavá, co si myslí o médiích a folku, v neposlední řadě mě zajímaly i socio-demografické údaje. Jak jsem již zmínila, celkem odpovědělo 200 respondentů, k analýze jsem mohla použít 196 dotazníků (tři lidé mi dotazník nevrátili, jeden byl vyplněn jen z poloviny). Ke zpracování dat jsem použila program SPSS for Windows 15.0.

7.1.2 Výsledky průzkumu

7.1.2.1 Třídění 1. stupně

Jedním z údajů, který mě velmi zajímal, byl věk respondentů. Uvedlo ho 176 respondentů, jejich věkový průměr byl 36 let (nejmladšímu bylo 12 let, nejstaršímu 65 let). Celá polovina respondentů byla starší než 32 let. Pro srovnání lze uvést výsledek z průzkumu, který v zimě 1991/92 provedla Lenka Bočanová na katedře Hudební výchovy FF UK mezi posluchači skupiny Spirituál kvintet, a podle kterého byl věkový průměr návštěvníků 32 let.

věk	Procenta*	Četnost*
do 20	3,4 %	6
21 - 30	26,7 %	47
31 - 40	34,0 %	60
41 - 50	17,0 %	30
51 - 60	14,2 %	25
61 a více	4,5 %	8

* Ve všech tabulkách a grafech uvádím pouze procenta a četnosti uvedených odpovědí. Zbýlá procenta (která doplní uvedená data do 100 %) znamenají počty těch, kteří na otázku neodpověděli.

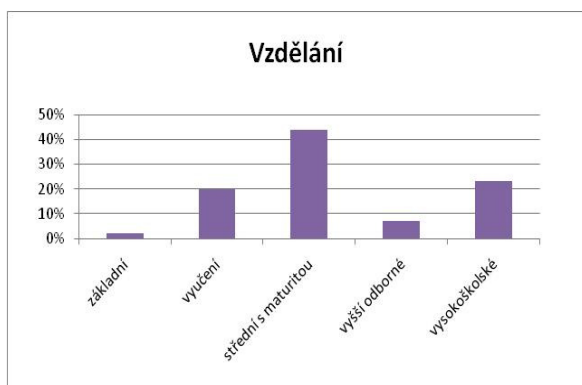
Ze sociokulturního zařazení vyplývá, že nejvíce respondentů byli zaměstnanci v soukromém sektoru (celkem 82), hned poté následovali zaměstnanci ve státním sektoru (celkem 50) a dále podnikatelé (celkem 22). Dalšími početnějšími skupinami byli studenti a důchodci. Opět srovnáme s L. Bočanovou a „jejími“ respondenty: ze závěrů její práce vyplývá, že mezi návštěvníky koncertů Spirituál kvintetu byli nejčastěji zaměstnanci (52,6 % ze všech dotázaných) a hned za nimi studenti (15,6 % respondentů).

Sociokulturní zařazení	Procenta	Četnost
pracovník ve státním sektoru	25,0 %	50
pracovník v soukromém sektoru	41,0 %	82
podnikatel	11,0 %	22
student	8,5 %	17
na mateřské dovolené	2,0 %	4
v domácnosti	0,5 %	1
bez zaměstnání	1,5 %	3
důchodce	7,5 %	15

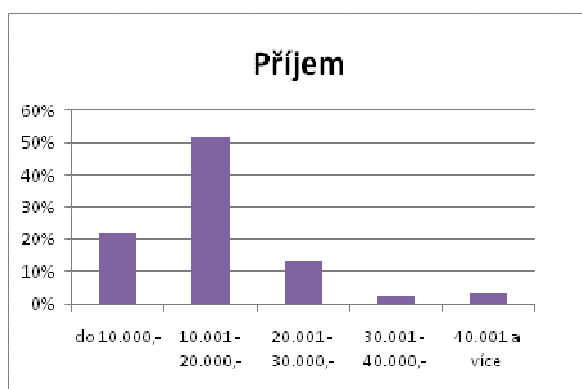
Na otázku vzdělání se mi dostalo celkem 192 odpovědí. Zcela nejvíce (88 respondentů) mělo vzdělání s maturitou, druhou nejpočetnější skupinou byli vysokoškoláci (46 respondentů). Celkem tedy mělo 74 % všech dotázaných minimálně maturitu, což je velice příznivý ukazatel vzdělanosti folkové společnosti. Často se hovoří o tom, že menšinový žánr má elitářský charakter. Pokud se budeme opírat o fakt, že 30 % publika mělo vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání a naopak jen 2 % mělo základní vzdělání, pak teorii o elitářství můžeme potvrdit. Závěry o vysoké vzdělanosti folkového publika lze doložit i výzkumem L. Bočanové, podle kterého mělo minimálně maturitu 83,3 % dotázaných a 30,2 % ze všech „jejích“ 192 respondentů mělo dokonce vysokou školu.⁹⁶

⁹⁶ Bočanová, L 1992: 96: „Porovnáme-li opět složení publika s celkovou populací ČR, vychází nám mnohem větší koncentrace SŠ a VŠ vzdělaných osob mezi respondenty (a tedy i mezi návštěvníky

Vzdělání	Procenta	Četnost
základní	2,0 %	4
Vyučení	20,0 %	40
střední s maturitou	44,0 %	88
vyšší odborné	7,0 %	14
vysokoškolské	23,0 %	46

Finanční příjem respondentů byl poměrně nízký. Celkem 147 (tedy 73,2 %) mělo svůj čistý měsíční příjem do 20.000,- Kč. Anonymita dotazníku přispěla k tomu, že jej uvedlo celkem 186 respondentů.

Příjem	Procenta	Četnost
do 10.000,-	22,0 %	44
10.001 - 20.000,-	51,5 %	103
20.001 - 30.000,-	13,5 %	27
30.001 - 40.000,-	2,5 %	5
40.001 a více	3,5 %	7

Rozdělení respondentů dle pohlaví: mužů zde byla pouze slabá převaha (103 muži, 93 ženy). Zde se s výsledky L. Bočanové rozcházíme, v jejím výzkumu měly převahu ženy (celkem 119 žen z celkových 192 respondentů).

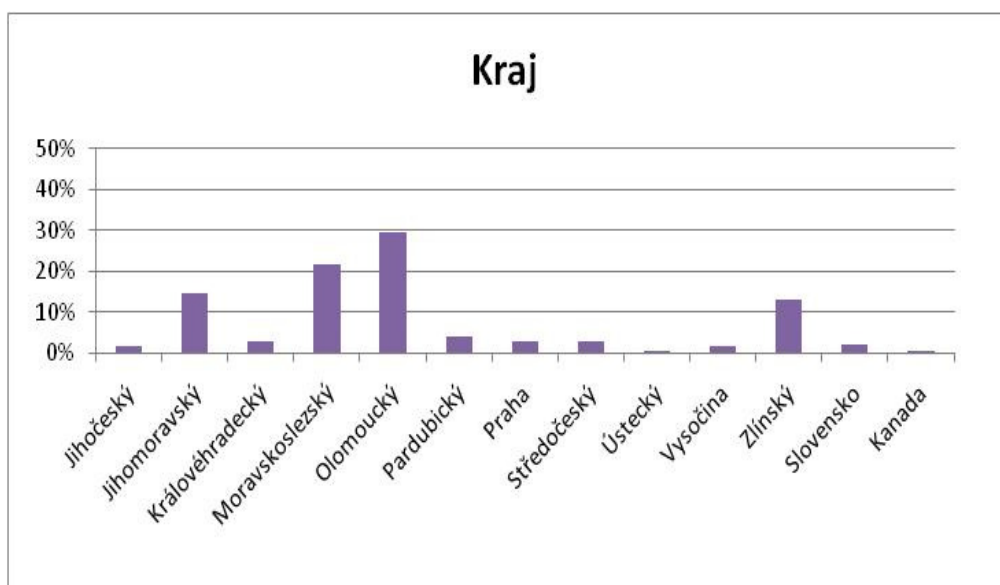
Další socio-demografické údaje jsem získala z odpovědí na otázku, zda dotyčný respondent má děti, a v případě, že ano, zda je vozí na festivaly s sebou. Z odpovědí jsem si chtěla udělat představu, zda v této zemi vyrůstá další potenciální generace „folkařů“. Přes 70 % těch, kteří děti mají, je s sebou vozí. Je to tak příznivá zpráva pro muzikanty, že budou mít i na příští léta své posluchače. Jak jsem se z průzkumu také dozvěděla, několik respondentů se k folkové hudbě dostalo právě díky rodičům (celkem 28). Jak z psychologie ale dobře víme, nejen rodiče ovlivňují (i kulturní) chování

---

koncertů), než činí jejich průměrný počet v populaci.“

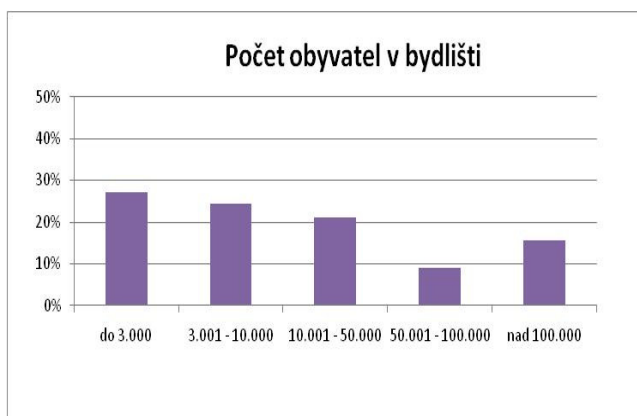
jedince. V procesu socializace se každý dostaneme do více skupin lidí, a je (dle mého názoru) jen otázkou náhody, která ze skupin člověka v jeho životě více ovlivní. Rodiče mohou být skvělými vychovateli, ale nikdy nemohou svým dětem cestu životem zcela naplánovat.

Festival Mohelnický dostavník se odehrává v těsném sousedství města Mohelnice, nedaleko krajského města Olomouc. Zajímala jsem se tedy, odkud respondenti byli – otázka byla směřována konkrétně na kraj. Nejvíce ze všech jich skutečně bylo z Olomouckého kraje, čili z blízkého okolí. Dalšími nejčastějšími návštěvníky byli obyvatelé Moravskoslezského kraje nebo kraje Jihomoravského. České kraje měly velmi malé zastoupení. Například z Prahy se na festivalu objevilo pouze osm posluchačů ze 196. Hosty tu ale byli i čtyři občané Slovenské republiky a jeden občan Kanady (konkrétně z Toronta).

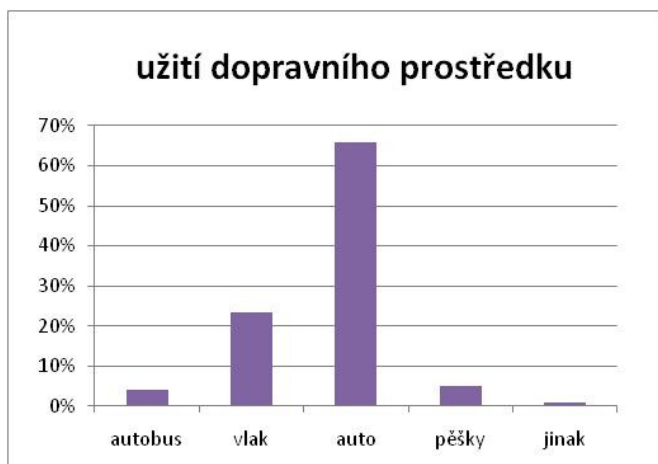
Kraj	Procenta	Četnost
Jihočeský	1,5 %	3
Jihomoravský	14,5 %	29
Královéhradecký	3,0 %	6
Moravskoslezský	21,5 %	43
Olomoucký	29,5 %	59
Pardubický	4,0 %	8
Praha	3,0 %	6
Středočeský	3,0 %	6
Ústecký	0,5 %	1
Vysočina	1,5 %	3
Zlínský	13,0 %	26
Slovensko	2,0 %	4
Kanada	0,5 %	1

Zajímavé odpovědi mi přinesla *otázka na velikost obce*, ve které daný respondent žije. Jak se v mnohé literatuře uvádí, folk je záležitostí spíše městského obyvatelstva. Podíváme-li se na data z našeho průzkumu, tuto teorii potvrdíme, pokud za město považujeme obec s počtem od 3.001 obyvatele (toto číslo se oficiálně uvádí pro obce, aby splňovaly status města). Pak bylo z města celých 63 % dotázaných. Ale pokud bychom brali v úvahu jen velká města (např. nad 50.000 obyvatel), pak tu dotázaných bylo pouze 25,3 %. Potvrzuje nám to tedy teorii městskosti folkové hudby, anebo vyvrací? Který počet obyvatel je vhodný pro určení toho, zda tento hudební žánr je opravdu pro lidi z měst? Já osobně, jak jsem již několikrát zmínila, zastávám názor stejný, jak uvádí literatura, že folk má původ městský a je určený městskému publiku. Možná by ale bylo vhodné tato data získat i na jiných festivalech – publikum jednoho festivalu nemůže být reprezentativní pro celou republiku.

Počet obyvatel v bydlišti	Procenta	Četnost
do 3.000	27,0%	54
3.001 - 10.000	24,5%	49
10.001 - 50.000	21,0%	42
50.001 - 100.000	9,0%	18
nad 100.000	15,5%	31

Otázka, která byla pro respondenty „startovní“, se týkala dopravního prostředku, jakým na festival přijeli. Výsledky byly pro mne očekávané – 66 % ze všech respondentů přijelo autem. Sice předpokládaný, ale zajímavý výsledek. Značí to fakt, že i posluchač folkové hudby spadl do „jámy“ konzumerismu, že i folkový posluchač dá přednost pohodlí automobilové dopravy před hromadnými dopravními prostředky. I folkař se stal součástí společnosti, která potřebuje automobil ke svému životu a která ho použije i k cestě za folkovou hudbou. Dalším nejčastějším dopravním prostředkem byl vlak (23,5 % respondentů). Kde jsou ty doby, kdy byl folk spojovaný s vandry, touláním se přírodou a kdy se jezdilo na festivaly jen vlakem? Vzniku nových vztahů na tomto festivalu bránil nejspíš fakt, že spousta lidí byla z Olomouckého, Jihomoravského nebo Moravskoslezského kraje a většina na noc odjela domů. Tuto skutečnost potvrzoval i fakt, že tu zůstalo méně postavených stanů, než tomu bývalo v minulosti.

Užití dopravního prostředku	Procenta	Četnost
autobus	4 %	8
vlak	23,5 %	47
auto	66 %	132
pěšky	5 %	8
jinak	1 %	2

Dále jsem se zajímala o průměrný počet ročně navštívených festivalů. Nejvíce lidí odpovědělo, že průměrně za rok navštíví dva či tři festivaly. Celkem takto odpovědělo 45,5 % respondentů. Odpovědi, že ročně navštíví jeden, nebo naopak více než tři festivaly, byly rovnocenné – v obou případech odpovědělo 27 % a 25,5 % dotázaných.

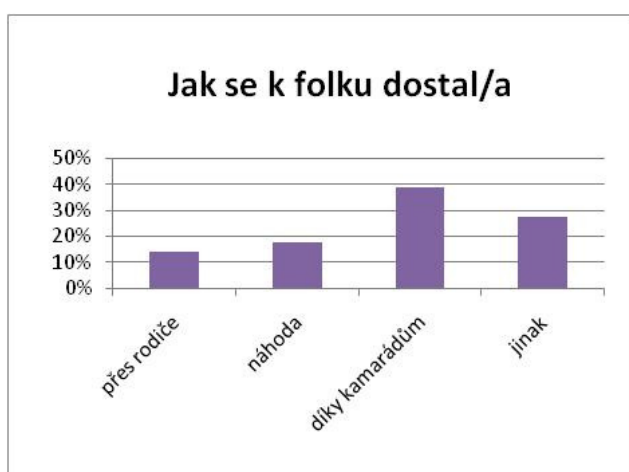

počet ročně navštívených festivalů	Procenta	Četnost
jeden	27,0 %	54
dva či tři	45,5 %	91
více než tři	25,5 %	51

Program současných folkových festivalů se většině líbí, zcela spokojeno bylo celkem 78 % respondentů.

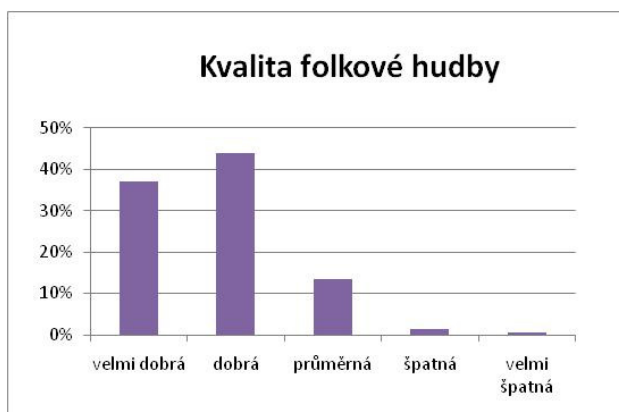
K folkové hudbě se většina dotázaných dostala díky kamarádům. Přátelství, parta dobrých lidí a souznění s nimi, to vše se ukázalo jako jeden z nejdůležitějších faktorů ve folkové hudbě. V odpovědích na otázku, co pro respondenty folk znamená, se objevil pojem „kamarád“ na třetím nejčastějším místě, obecnější pojem „lidí“ (kterým se často myslel fakt, že na folkové festivaly jezdí hodně dobrých lidí, že se v tomto publiku lidé cítí dobře) byl v pořadí na místě sedmém. Vidíme tedy, že pocit sounáležitosti, přátelství a kamarádství je pro folkové publikum velmi důležitý a že často je to právě tento důvod, proč se na folkové festivaly jezdí.

Jak se k folku dostal/a	Procenta	Četnost
přes rodiče	14 %	28
náhoda	17,5 %	35
díky kamarádům	39 %	78
jinak	27,5 %	55

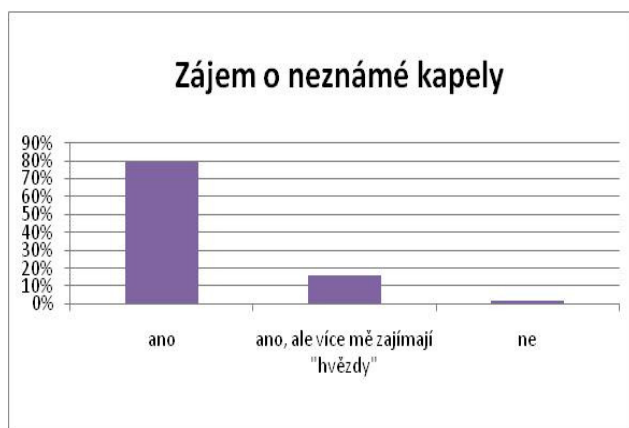
Když jsem po respondentech chtěla, aby současnou folkovou scénou oznámkovali jako ve škole, dostala jsem celkový průměr dva. Nebylo ale výjimkou hodnocení 3, 4 nebo dokonce i 5. Kritika vyplynula z názorů, že i folk spadl do přílišného konzumerismu

a honby za ziskem, že mladí začínající hudebníci v současném hudebním byznysu nemají moc šancí se prosadit atd. Pozitivní hodnocení přesto ale převládalo. Pokud bychom stupnici ponechali jako hodnocení ve škole, vyšel by nám průměr 1,8 – folk by tedy obstál docela dobře, i když nikoliv s vyznamenáním.

Kvalita folkové hudby	Procenta	Četnost
velmi dobrá	37 %	74
dobrá	44 %	88
průměrná	13,5 %	27
špatná	1,5 %	3
velmi špatná	0,5 %	1

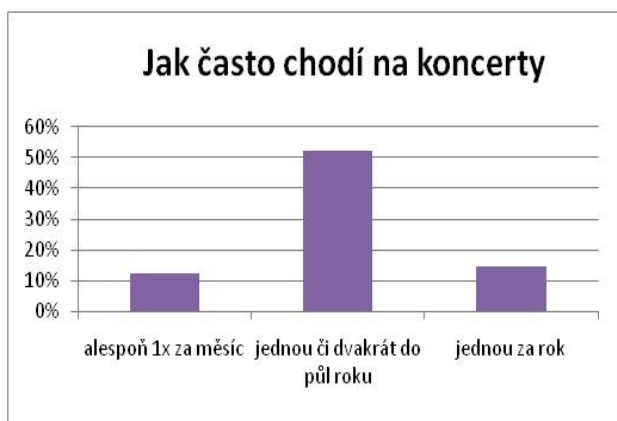
Nečekané byly odpovědi respondentů na otázku, *zda je zajímaví i méně známé kapely* - kladně odpovědělo 159 ze všech dotázaných. Pokud sleduji folkové dění na festivalech a na koncertech, vidím, že na vystoupení neznámých skupin příliš mnoho lidí nechodí (výjimku snad tvoří soutěže typu Folkový kvítek či Krtek na festivalu Zahrada, kde se mohou představit i neznámé kapely). Proto je zájem o méně známé kapely, vyjádřený v dotazníkovém průzkumu, překvapivý. Zda se tento zájem skutečně realizuje návštěvami koncertů neznámých kapel nebo byly odpovědi jen výrazem manifestačního postoje respondentů, na to by odpověděla hlubší analýza. Otázka tedy pravděpodobně podpořila sociální desirabilitu

Zájem o neznámé kapely	Procenta	Četnost
ano	79,5 %	159
ano, ale více mě zajímají "hvězdy"	16 %	32
ne	2 %	4

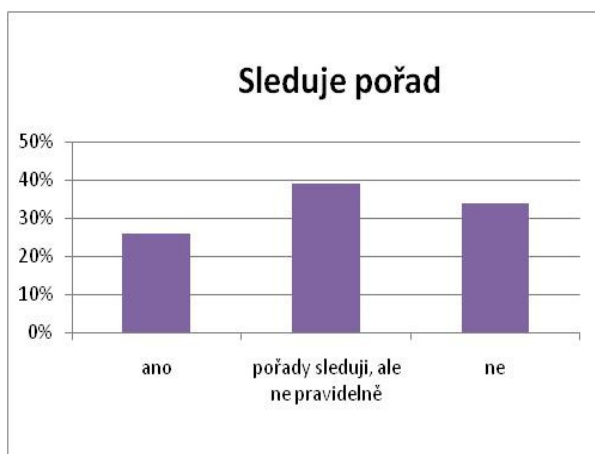
Mimo festivalovou sezónu chodí na koncerty celkem 78 %, tedy 156 respondentů. To je hodnota, se kterou mohou být hudebníci spokojeni. Folk plní jednu roli v létě na festivalech, kde se lidé setkávají s novými tvářemi a poznávají nové skupiny, jinou roli pak plní na klubových koncertech – viz kapitola číslo 9.

Četnost návštěvnosti klubových koncertů v zimě není tak vysoká. Více než polovina dotázaných jde na folkový koncert mimo letní sezónu pouze jednou či dvakrát za půl roku. Je otázkou, zda je to kvůli vzrůstajícím cenám vstupenek, lenosti a pohodlnosti posluchačů či přesycenosti trhu. Jak jsme si již jednou řekli – hudba nás obklopuje všude – kdykoliv můžeme zapnout jednu z mnoha rozhlasových stanic, poslouchat internetové rádio, pustit si CD či LP (které je v poslední době opět „v kurzu“), sledovat televizní pořady... a nakonec v této uspěchané době není na živou hudbu čas. Není pak žádným překvapením, že se i na pražském koncertě známějšího interpreta objeví jen několik málo desítek (vzácně stovek) posluchačů. Výjimku zde opět tvoří Jaromír Nohavica, který dokáže naplnit po tři dny za sebou Velký sál Lucerny.

Jak často chodí na koncerty	Procenta	Četnost
alespoň 1x za měsíc	12,5 %	25
jednou či dvakrát do půl roku	52 %	104
jednou za rok	14,5 %	29

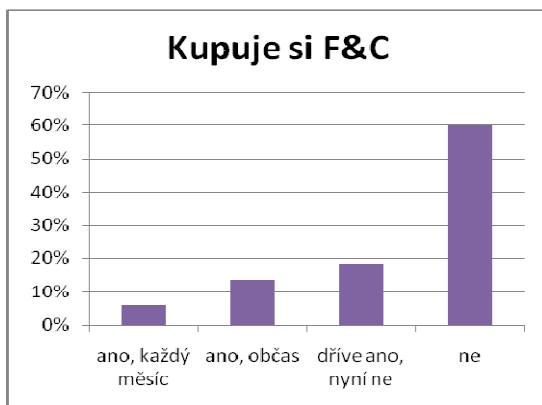
Celkem 65 % dotázaných někdy *sleduje televizní či rozhlasový pořad o folku*. Zde je nutná analýza četnosti folkových pořadů v českých médiích vůbec; tím se zabývá již kapitola číslo 10. Nutno ovšem podotknout, že anketa se konala v době, kdy Česká televize vysílala folkový pořad Na moll... V současné době televize žádný pořad o tomto žánru nenabízí.

Sleduje pořad	Procenta	Četnost
ano	25,9 %	51
pořady sleduji, ale ne pravidelně	39 %	78
ne	34 %	68

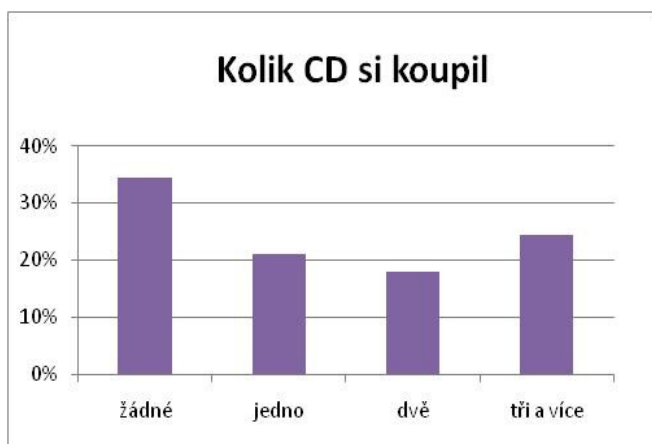
Na otázku, zda si lidé myslí, že *že by měl folk více příznivců, kdyby byl častěji médií prezentován*, odpovědělo celkem celkem 69,5 % ano. Pouze 3 % nevědělo.

Další věc, která mě zajímala, *zda si lidé kupují časopis Folk & Country*. Někdy si tento časopis koupí jen 20 % dotázaných. Zbytek si ho buď v minulosti někdy kupoval a nyní nikoliv, nebo ho nekupoval nikdy. Je zde pak na místě otázka, kdo si tento časopis kupuje. Jsou to z profesního zájmu jen muzikanti nebo vysloveně folkoví nadšenci? Nebo jej kupují muzikologové?

Kupuje si F&C	Procenta	Četnost
ano, každý měsíc	6 %	12
ano, občas	13,5 %	27
dříve ano, nyní ne	18,5 %	37
ne	60 %	120

Také jsem se zajímala o *prodejnost folkových CD*. Zde je rozdělení lidí celkem rovnoměrné – 69 lidí ze 196 si CD nekoupilo žádné, naproti tomu 49 dotázaných si nosičů koupilo tři a více.⁹⁷

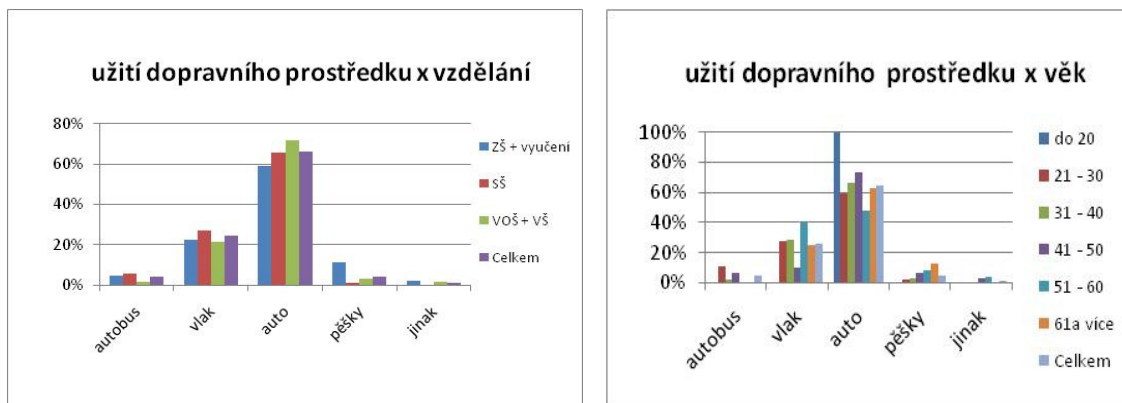
Kolik CD si koupil	Procenta	Četnost
žádné	34,5 %	69
jedno	21 %	42
dvě	18 %	36
tři a více	24,5 %	49

7.1.2.2 Třídění 2. stupně

Je také vhodné ukázat souvislosti jednotlivých proměnných mezi sebou. Nejvíce mě zajímaly souvislosti, které vyplynuly z odpovědí na otázky jednak přímo o folku, jednak o socio-demografických údajích (hlavně o vzdělání, pohlaví, příjmu a věku respondentů). V případech, kdy nelze užít test χ^2 používám tabulku. Práce ale nenabízí všechny vyčerpávající možnosti, pouze jejich pro nás zajímavé výsledky.

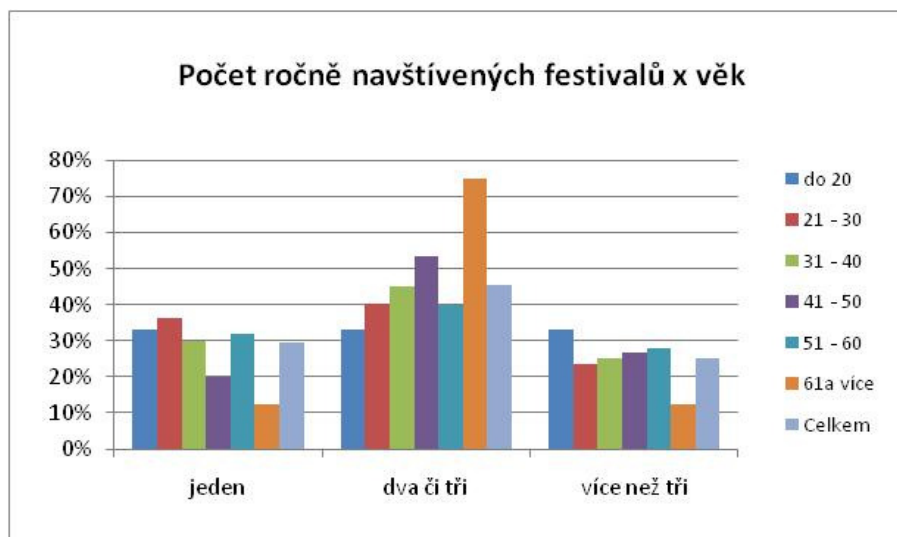
⁹⁷ Zajímavý byl poznatek od prodejce hudebních nosičů, že prodal více LP desek než CD.

Vliv proměnných užití dopravního prostředku a vzdělání nebylo možné posoudit pomocí testu χ^2 , mnoho polí tabulky bylo málo obsazených. Ani vliv *pohlaví, příjmu a věku* jsme nedokázali pomocí stejného testu prokázat.

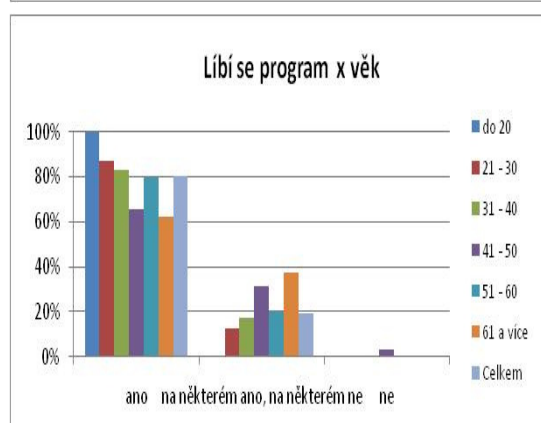
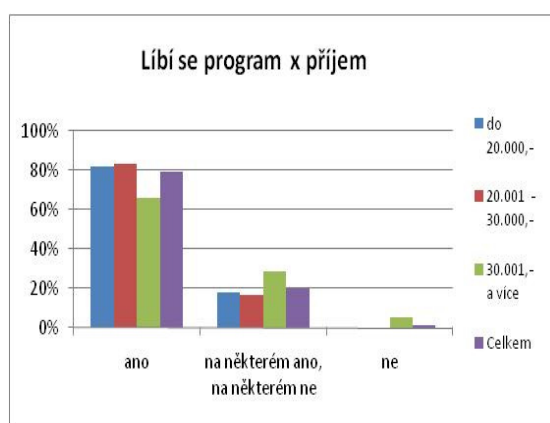
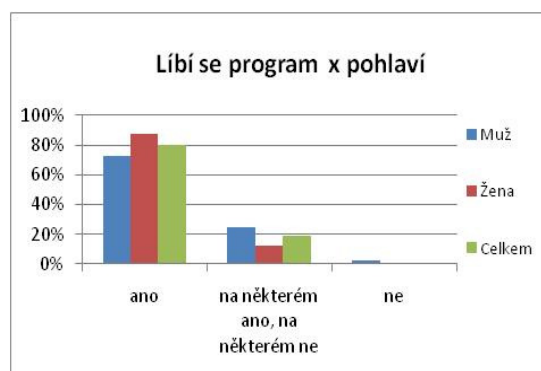
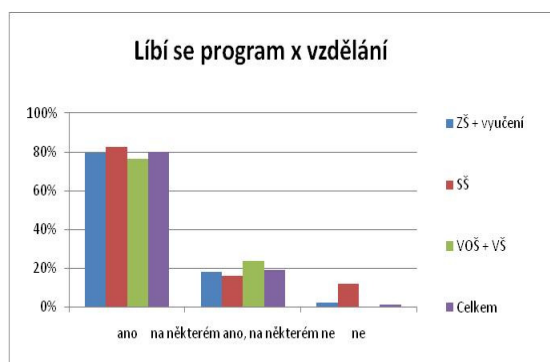

Jak je z grafů zřejmé, rozdíly v užití dopravního prostředku nejsou. Zajímavé ale je, že všichni (skutečně celých 100 %) ve věku do 20 let, přijeli na festival jen autem.

Počet průměrně ročně navštívených koncertů je podle testu χ^2 u všech stejný. Hypotézu o nezávislosti nezamítám u proměnných *vzdělání, pohlaví a příjem*. Tento test jsem nemohla využít pouze u proměnné věk, kde jsem měla málo zastoupenou tabulku. Její výsledek ukazuje graf – je zde zajímavá věková kategorie nad 61 let, kdy tito lidé (celkem 45,5 % z nich) za rok navštíví dva či tři festivaly.

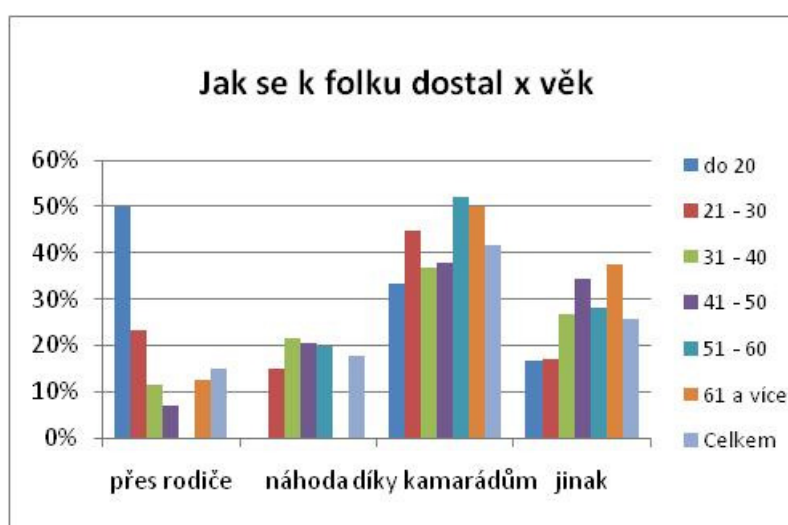
Na otázku, která nám srovná *jak se program lidem líbí* se socio-demografickými údaji, nebylo možné užít testu χ^2 . Rozložení odpovědí nám ukazují níže uvedené grafy - mezi odpověďmi jednotlivých respondentů nejsou velké rozdíly.

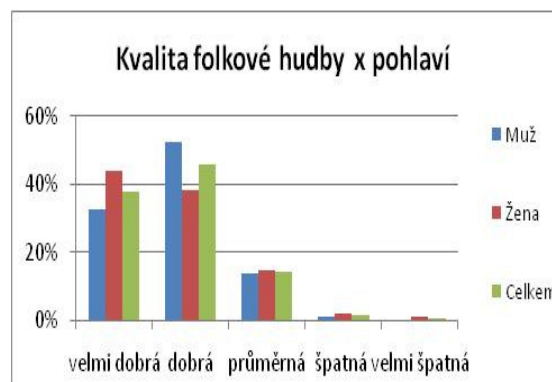
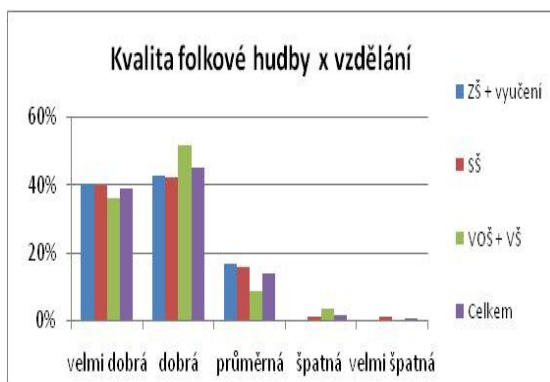
Hypotézu o nezávislosti proměnných *jak se k folku dostal/a* a *pohlaví* nebo *vzdělání* nezamítám. Muži i ženy, stejně tak jako lidé různého vzdělání, se k folku dostali sobě

podobným způsobem. Určitá závislost – ale jen nízká (koeficient kontingence = 0,272) se ukázala v souvislosti proměnných *jak se k folku dostal/a* a *příjem*. Z grafu, který vypovídá o závislosti této otázky s proměnnou *věk* zjistíme, jak velkou roli v přístupu mládeže k folku hrají rodiče. Příjem je tedy logickým vyústěním. Čím nižší příjem (lze tedy předpokládat mládež, která si vydělává jen náhodně, brigádami), tím spíše je člověk ovlivněn rodiči. Ti, kteří mají příjem vyšší si cestu k hudbě již nacházejí buď sami nebo prostřednictvím kamarádů.

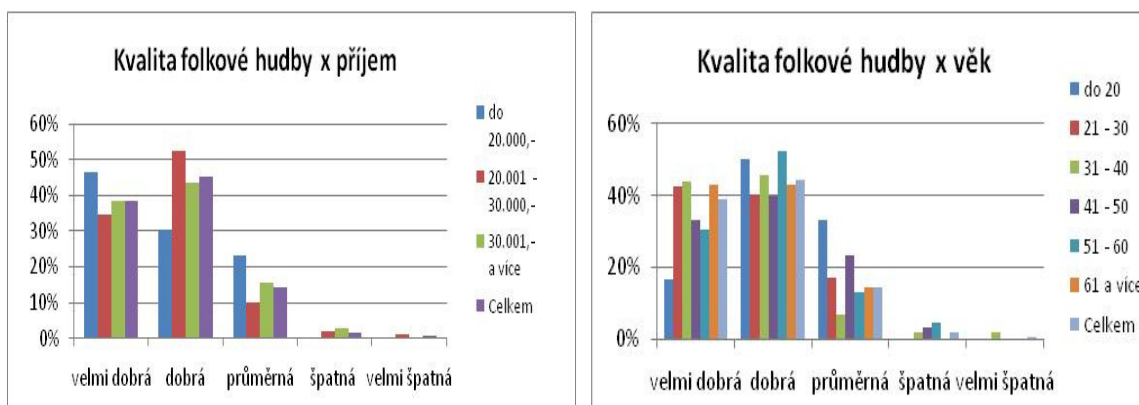
Graf znázorňuje jen rozložení respondentů v proměnné *věk*. Ani při sloučení věkových kategorií nebylo možné testu χ^2 použít.

Z důvodu slabé obsazenosti jsem nemohla testu použít ani u otázky, která zkoumala *kvalitu folkové hudby* a všech čtyř proměnných. Z toho důvodu opět předkládám grafy, z nichž lze vyčíst, že v odpovědích na tuto otázku nebyly mezi lidmi rozdíly. Folková scéna je považovaná za dobrou – což mezi respondenty folkového festivalu není překvapujícím výsledkem.

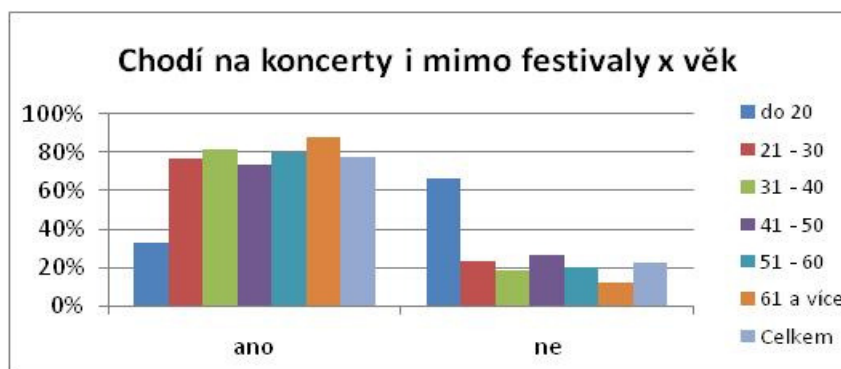

Graf vyjadřující zájem o neznámé kapely je také ve všech čtyřech případech velmi podobný (nemohli jsme použít χ^2) – u všech proměnných nabývají procenta stejných hodnot. Pro ukázkou předvedu pouze graf, který ukazuje zájem o neznámé kapely v různých věkových kategoriích:

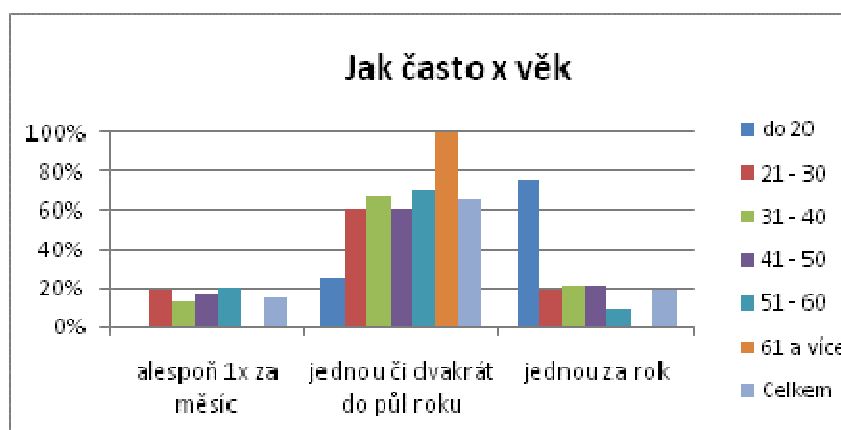

Také jsem se zajímala o souvislost všech socio-demografických proměnných a otázky, zda lidé chodí na koncerty i mimo festivalovou sezonu. Dle vzdělání, pohlaví ani příjmu hypotézu o nezávislosti nezamítám. Lidé tedy na koncerty chodí – a to kolem 79 % ze všech respondentů v každé proměnné. Pouze kontingenční tabulka, která hledala souvislost mezi touto otázkou a věkem, byla málo zastoupená (nepomohlo by ani sloučení věkových kategorií). Ale graf nám přesto ukazuje, že ani ve věku rozdíly nejsou.

Otázka byla dále rozvinuta. Respondentů, kteří na koncerty mimo sezónu chodí, jsem se poté ptala, *jak často*. Ve *vzdělání* ani v *příjmu* hypotézu o nezávislosti nezamítám. Hypotézu o nezávislosti četnosti návštěvy koncertů a *pohlaví* zamítám. Existuje zde závislost – muži chodí na koncerty častěji než ženy. Více to popisuje tabulka:

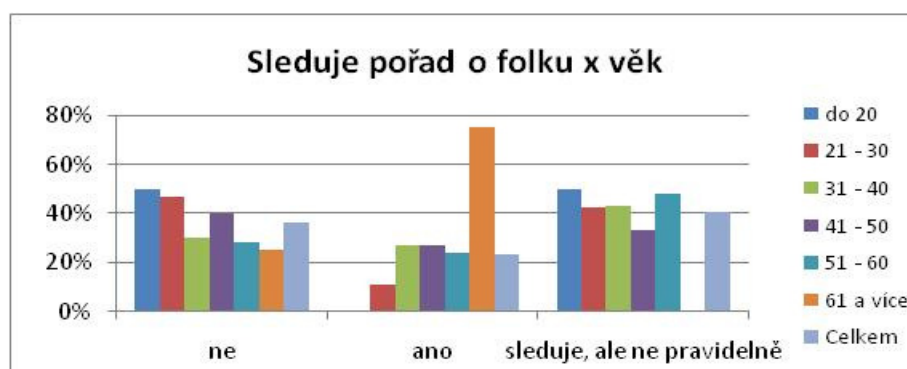
U proměnné *věk* jsme kontingenci tabulku využít nemohli. Odpovědi se ale také příliš nelišily od jiných proměnných. Vše si ukážeme opět v grafu:

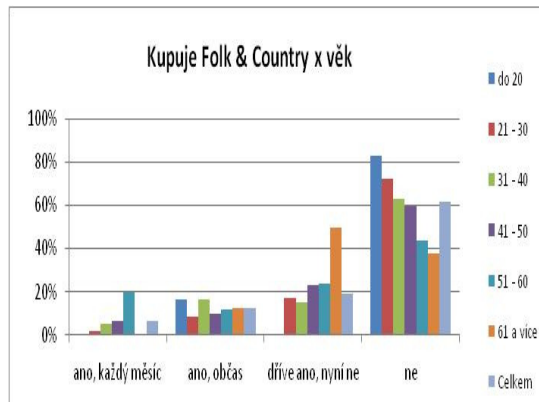
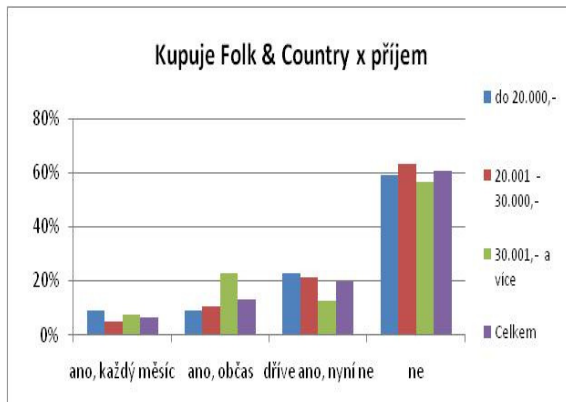
jak často	Muž	žena	Celkem
alespoň 1x za měsíc	24,7%	6,8%	16,1%
jednou či dvakrát do půl roku	64,2%	66,2%	65,2%
jednou za rok	11,1%	27,0%	18,7%

Zajímalo mě, zda *lidé pravidelně sledují nějaký televizní či rozhlasový pořad o folku*. Hypotézu o nezávislosti *sledovanosti*, *vzdělání* ani *příjmu* nezamítám. Hypotézu nezamítám ani v případě *pohlaví*. U proměnné *věk* jsme opět nemohli použít χ^2 test. Uvedeme si pouze graf, který nám dobře znázorní odpovědi respondentů. Zajímavé

byly ve věku 61 a více let - nějaký pořad pravidelně sleduje 75 % ze všech respondentů, více než v kterékoliv jiné věkové kategorii:

Rozdíl mezi lidmi, kteří si kupují časopis Folk & Country (od 1. 1. 2010 pouze s názvem Folk) se nepotvrdil. Hypotézu o nezávislosti otázky, zda si tento časopis kupují a proměnných pohlaví a vzdělání nezamítám. Odpovědi zde byly velmi podobné. Pouze u věku a u příjmu jsme pro analýzu závislosti kontingenční tabulku využít nemohli – pro ukázkou uvedeme tedy grafy, které nám opět ukazují, že lidé tento časopis nekupují:

Abychom mohli u otázky, zda více folku v médiích by znamenalo i více příznivců tohoto žánru použít test χ^2 , vyloučili jsme odpověď „nevím“. U proměnných příjem a vzdělání hypotézu o nezávislosti nezamítám. U proměnné pohlaví hypotézu o nezávislosti zamítám, ale závislost je zanedbatelná – pouze o málo více žen než mužů si myslí, že více folku v médiích by znamenalo i více příznivců. U věku jsme opět test použít nemohli, ale odpovědi se od ostatních neliší – 73,8 % ze všech respondentů si myslí, že více folku v médiích znamená i více příznivců.

7.1.2.3 Analýza interpretů a pojmů

V dotazníku jsem se ptala i na nejoblíbenějšího interpreta před rokem 1989. I když jsem věděla, že mezi posluchači je mnoho těch, kteří v té době ještě nežili, zajímal mě přesto i jejich názor. Chtěla jsem se dozvědět, zda dnešní mladí lidé mají přehled o tom, co se tu tenkrát na folkové scéně dělo.

Nejoblíbenějším folkovým interpretem se stal Pavel „Žalman“ Lohonka, za ním na druhém místě se umístil Jaromír Nohavica a třetím nejúspěšnějším se stal Stanislav „Wabi“ Daněk. Každý z těchto tří dostal přes třicet hlasů. Pro detailnější pohled uvádím s nimi i další jména a počet jejich hlasů:

1. Pavel „Žalman“ Lohonka – 34 hlasů
2. Jaromír Nohavica – 32 hlasů
3. „Wabi“ Daněk – 30 hlasů
4. Karel Kryl – 21 hlasů
5. Bratři Nedvědi – 17 hlasů
6. Karel Plíhal – 12 hlasů
7. Michal Tučný – 10 hlasů
8. Kamelot – 9 hlasů
9. Jaroslav „Samson“ Lenk a Hop trop – 8 hlasů
10. Bratři Ryvolové – 7 hlasů

Dále 4 hlasy získali Nezmaři, Spirituál kvintet, 3 hlasy Pavel Dobeš, Robert Křesťan, Zelenáči, Vlasta Redl, 2 hlasy Kapitán Kid, AG Flek, Nerez, Waldemar Matuška, Jaroslav Hutka, 1 hlas Vojta „Kid’ák“ Tomáško, Trní, Marsyas, bratři Ebenové, Pavlína Jíšová, Folk Team, Věra Martinová, Milan Dufek, COP, Vladimír Merta a Taxmeni.

Ačkoliv bylo celkem 196 respondentů, odpovědí bylo v součtu více – mnoho neuvedli více jmen s argumentem, že není možné vybrat jenom jednoho „nej“.

A otázka další – koho dotazovaní považují za nejlepšího folkového interpreta současnosti. Na prvním místě byl Jaromír Nohavica - získal 41 hlasů. O sedmnáct hlasů méně dostal Pavel „Žalman“ Lohonka a třetím v pořadí se stala skupina Kamelot. Při pohledu na uvedená jména uvědomíme si, že ačkoliv se ptáme na

nejlepší současné hudebníky, jsou za nejlepší považováni ti, kteří hráli již před rokem 1989. Z opravdu současných kapel se až na sedmém místě umístili pardubičtí Marien.

Zde je jejich kompletní výčet:

1. Jaromír Nohavica – 41 hlasů
2. Pavel „Žalman“ Lohonka – 24 hlasů
3. Kamelot – 20 hlasů
4. Jaroslav „Samson“ Lenk a Hop trop – 13 hlasů
5. „Wabi“ Daněk – 11 hlasů
6. Vlasta Redl – 11 hlasů
7. Marien – 9 hlasů
8. Robert Křest’an – 8 hlasů
9. Karel Plíhal – 6 hlasů
10. Epy de Mye – 6 hlasů

Další se umístili se 4 hlasy: Devítka, Spirituál kvintet; další se 3 hlasy: COP, Přístav, Jarret, Pavel Dobeš; další získali 2 hlasy: bratři Nedvědi, Nestíháme, Pavlína Jíšová, I.C.Q., Pouta, Radůza, Zelenáči, Žamboši, Nezmaři, Fleret, Podjezd, Lokálka; ostatní získali 1 hlas: Shivers, Čechomor, Povian, Lenka Dusilová, sestry Steinovy, Buty, Klíč, Hradiš’an, Nerez, Tomáš Klus, Špunt, Do větru, Načas, Ivan Hlas, Asonance, Traband, Petr Novák, Xindl X, Blue Effect, Marek Eben, Milan Dufek, Schovanky, AG Flek a Karel Kryl.

Je tedy zřejmé, že lidé mají v největší oblibě a nejvíce na ně působí stejní jako před více než dvaceti lety. Je to zajímavý fakt, který stojí za hlubší analýzu.

Jak je možné, že se na vrcholu „drží“ stále titíž hudebníci? Dá se předpokládat, že důvodů je mnoho. Jedním z nich je jistá nostalgie a touha vzpomínat na doby minulé, které byly dle mnohých respondentů lepší v mezilidských vztazích. Jak jsme se z průzkumu dozvěděli, pro některé z respondentů folk opravdu znamená vzpomínky na dávné doby mládí nebo dětství.

Připomínají nám „Žalman“, „Wabi“ Daněk či „Samson“⁹⁸ naši minulost? Na co všechno chceme vzpomínat? Chceme jen vzpomínat?

Dalším důležitým faktorem je jednoduše doba. V době totality měli folkoví interpreti daleko větší šanci stát se známými než dnes. Když se na některé z Port v osmdesátých letech dostala na vrchol nová folková „hvězda“, byla na tomto výsluní ještě mnoho let, protože velmi kvalitních a režimem povolených autorů nebylo mnoho. Chce-li se nový interpret v dnešní společnosti prosadit, má to ve srovnání s minulostí mnohem těžší. Nejen, že publikum je stále náročnější a vybíravější, ale i média jsou v tomto hudebním žánru velmi nepřístupná. A konkurovat „starým bardům“ folkového světa je téměř nemyslitelné.

Musíme vzpomenout i na možnosti nahrávání hudby. Ačkoliv se zdá, že trh je otevřen pro všechny, ve skutečnosti je tomu jinak. Otevřen je pouze pro ty, kteří mohou danému vydavatelství zajistit slušný zisk a to menšinové hudební směry nemohou. Ani kvalitní hudebníci, kteří však nejsou veřejnosti známí, nemají možnost vydat svoje CD jinak než vlastním vydáním, které je ovšem pro většinu z nich finančně neúnosné.

Znovu jsme tedy dospěli k závěru, že i folk se stal záležitostí zisku, úspěšnosti na trhu a prezentace těmi, kdo jsou v hudebním žebříčku výš.

Co je folk, to jsme si rozebrali již v kapitole, která se nám snažila tento hudební žánr přiblížit. Ale na Mohelnickém dostavníku mě také zajímal názor posluchačů (ale i muzikantů samotných), *co pro ně folk znamená*. Zde jsem ponechala respondentům otevřenou otázku, ze které jsem pak sestavila závěry pomocí obsahové analýzy. Z této jsem se nakonec dozvěděla, že nejčastějším pojmem, který nejvíce vyjadřuje folkovou hudbu, byla jednoznačně *pohoda* (ale v jakém smyslu pohoda, to se nedozvíme). Druhým nejčastějším pojmem byla *dobrá hudba* a třetím *kamarádi*. Jak jsem již jednou uvedla, kamarádství je pro lidi milující folk velmi důležitým faktorem.

---

⁹⁸ Ponechávám zde obecně uznávané názvy a jména jednotlivých hudebníků.

V odpovědích jsem našla následujících deset nejčastěji se vyskytujících hesel:

1. pohoda – 57 hlasů
2. dobrá hudba – 35 hlasů
3. kamarádi – 29 hlasů
4. relax – 27 hlasů
5. styl života – 23 hlasů
6. odpočinek – 10 hlasů
7. lidi – 9 hlasů
8. radost – 7 hlasů
9. uvolnění – 7 hlasů
10. klid – 7 hlasů

Všechny tyto pojmy nám velmi dobře charakterizují potřeby dnešních posluchačů, kteří na folkovém festivalu hledají nejen kamarády a dobrou hudbu, ale také jistou formu odpočinku. Dokazují to i další pojmy jako *odreagování od stresu, uvolnění, cesta ke zlepšení mezilidských vztahů, poučení, optimismus, únik od konzumu, pravda či láska*, nezpochybnitelná byla i politická role folku. V odpovědích se však objevily i další pojmy - *nezávislá kultura, cesta k revoluci, myšlenka, svoboda, vyjadřuje náladu společnosti, volnost, život jinak*. Pět respondentů uvedlo pojem *vzpomínky* – i o vzpomínkách se již tato práce zmínila.

Od hudebníků jsem dostala velmi podobné odpovědi, nejvíce se tam objevovaly *možnost se realizovat, hledání cest, přístup k životu, široký a patrně trochu přežívající pojem, zbytečná škatulka, texty o něčem, možnost něco předat, hudba s určitou potřebou sdělení, životní styl, základ všeho, osobní výpověď člověka o světě kolem a o světě uvnitř něho*.

Pro srovnání s jinými výsledky lze uvést výzkum z roku 2001, který prováděl Mikuláš Bek na reprezentativním vzorku 1067 respondentů ve věku 18 – 75 let. Jeho hlavním tématem byla analýza hudební aktivity a preferencí (postojů) k hudebním žánrům české populace, zvolenou technikou byl zvukový dotazník a otázky k němu se vztahující. Výzkum M. Beka nebyl zaměřený jen na hudbu folkovou, ale na různé hudební žánry – dechovku, jazz, vážnou hudbu aj.

Dle výsledků z roku 2001 se dozvíme, že folk v mírné převaze navštěvují více muži a že návštěvnost roste se vzděláním publika. M. Bek zároveň sestavil žebříček hudebních preferencí podle vzdělanosti, a došel k závěru, že vysokoškoláci poslouchají nejvíce právě folk.⁹⁹ Více o jeho výzkumu se lze dozvědět v publikaci *Konzervatoř Evropy?: K sociologii české hudebnosti* (2003).

Připomeňme ještě jednou diplomovou práci Lenky Bočanové, která se folkovým publikem také zabývala na katedře hudební vědy FF UK v roce 1992. (Některé jí získané odpovědi jsem se svými již porovnála). L. Bočanová se navíc ještě ptala na oblibu jiných hudebních žánrů, řešila hudební vzdělání jednotlivých respondentů a také to, zda respondent hraje na nějaký (příp. jaký) hudební nástroj. Nejvíce se orientovala na skupinu Spirituál kvintet a její publikum, z odpovědí analyzovala souvislosti proměnných pomocí kontingenčních tabulek a mimo jiné muzikologicky rozebírala jednotlivé hudební nahrávky zmíněné skupiny.

Svoje obecně hudební výsledky (oblíbenost různých hudebních žánrů) srovnává s výzkumy J. Kasana z let 1963, 1981, 1982 a 1990, které se také zabývaly hudebností českého národa. Lenka Bočanová letmo popisuje rozdíl jejich výsledků mezi lety 1963 a 1990 - v roce 1963 ovlivňoval běžný repertoár tradiční hudby jazz, ten se však dostal v pozdějších letech do ústraní.

Doufám, že brzy někdo zpracuje hudebně - sociologicky zaměřený výzkum s ohledem na jiný hudební žánr.

11.2 Další možnosti zkoumání

Tato anketa není vyčerpávající ve všech svých možnostech. Jak již bylo v jejím textu několikrát naznačené, je možné se ve zkoumání folku dostat ještě dále. Určitě by stálo za to, aby proběhl podobný průzkum i na jiných folkových festivalech a aby se následně udělalo srovnání, jaké folkové publikum je doopravdy. Také by bylo zajímavé vyslechnout si i tu část populace, která naopak folk ráda nemá – zjistit důvody, proč tomu tak je, jaký mají pohled na folk právě tito lidé. Zároveň by bylo jistě příhodné

---

⁹⁹ Bek 2003: 30 - 97

(hlavně pro časopis Folk) udělat průzkum mezi čtenáři jediného žánrového časopisu – co přesně to je za lidi, jaké jsou jejich zájmy, co je jejich zaměstnání atd. Z dalších otázek zmiňme jen některé – proč se na folkové festivaly chodí stále více na interprety, kteří hrají již od 80. let? Kolik lidí (a z jakých důvodů) chodí na koncerty pro ně zcela neznámých interpretů? Kam podle dalších folk opravdu kráčí?

8. Texty folkových písní

aneb CO se vlastně zpívá

Píseň je v lidské společnosti nejspíše od začátku její existence. Předpokládá se, že člověk zpíval při různých oslavách – po ulovení zvěře apod. Prochází celou historií lidské společnosti od nejdávnějších dob začátků civilizace až do současnosti a je schopna stmelovat lidskou pospolitost v dobrém i zlém. I v době postmoderní nám pomáhá hledat svět v nás. Chápeme ji jako sociokulturní fenomén, který svým vlastním způsobem odráží stav i vývojové proměny doby a jehož estetická funkce se dynamicky mění.¹⁰⁰

Píseň je jeden ze základních typů hudebního projevu. Základem je vokální projev opatřený textovou složkou. A právě tato textová složka se pro folk stala velmi podstatnou.

Není vhodné upřednostňovat jednu složku písně před druhou, i hudební část je velmi důležitá a ve folku má svá specifika (hra na akustické nástroje, časté použití kytary, melodičnost, zpěvnost, zapamatovatelné a zpívatelné melodie, klid i energii zároveň). Ale detailnější analýzu hudební složky folku přenechejme muzikologům.

My se nyní budeme zabývat více texty písní, které byly především v době totalitního režimu velmi podstatné. V sedmdesátých a osmdesátých letech představovaly důležitou součást kultury. Byly vyhledávány nejdříve menšinou, později velkým množstvím příznivců, kteří chtěli důležitá a nelaciná slova poslouchat.

8.1 Metoda obsahové analýzy

Pro detailnější vhled do folkových textů jsem použila metodu obsahové analýzy, kterou získáme ucelený přehled o obsahu vybraných písní.

---

¹⁰⁰ Vlasák 2008: 11

Na internetu jsem hledala webové stránky, které uvádějí texty písní. Byla to zcela nejjednodušší cesta, jak texty najít, protože ne každý folkový interpret vydal svůj vlastní tištěný zpěvník. Ze všech možností jsem nakonec zvolila stránky www.akordytexty.cz, které – podle mého názoru – obsahovaly největší počet textů. Bohužel se však u zde uvedených písní nedalo zjistit, kdy byly napsané.

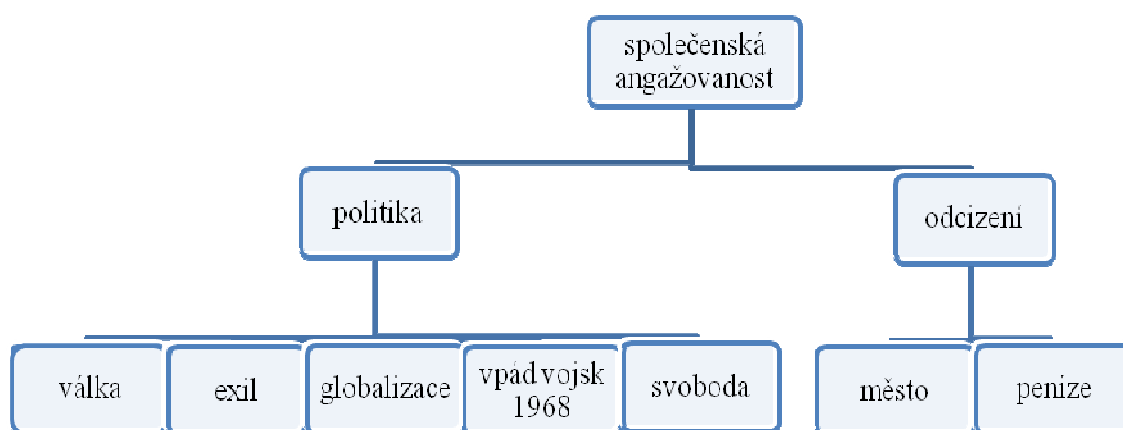
Výběr kapel byl založen na stejných předpokladech jako v kapitole 5.3.1 – tedy dle obecného vnímání kapely jako folkové a podle toho, zda se kapela sama za folkovou považovala.

Celkem jsem přečetla texty 1498 písní a hledala ty společensky angažované. Jednotkou zkoumání byla celá píseň. Kvůli metodologickým problémům jsem použila jen ty, ve kterých byla kritika jasně vyřčena. To proto, že ve folkových textech se hodně užívá metafor a lidé je v nich mnohdy spatřují, i když tam ve skutečnosti nejsou. Pro ukázkou uvádím příklady, kdy jsem text pro obsahovou analýzu použila, a kdy nikoliv.

autor	použitý text	nepoužitý text (metafora)
Karel Kryl	"i v naší generaci už máme pamětníky a vlastní emigraci a vlastní mučedníky" (Pasážová revolta)	"král do boje táh', do veliké dálky a s ním do té války jel na mezku klaun" (Král a klaun)
Jaroslav Hutka	"nevím, kde mám zahnat hlad, když doma říkaj': nejez, nevím, kde mám promluvit, když doma říkaj': mlč... tady domov mám" (Tady domov mám)	"u Staroměstské radnice tesaři vážou s kládou kládu a ženský perou suknice, každé se těší na parádu, U Staroměstské radnice tesaři vážou s kládou kládu a ženský perou suknice, každé se těší na parádu, jen purkmistr se dvěma dráby hasí si to, jak by krad', do krčmy "U zelený žáby", kde denně sedá pražskej kat" (Kat Mydlář)
Folk Team	"mluvíme spolu beze slov a milujem se po paměti, chodíme domů na ostrov, adoptujem vlastní děti" (Beze slov)	"chodíval po světě král podvodníků, prodával děšť, sám bez deštníku, po světě chodil a za dvě, za tři sklenky prodával děšť, sám bez pláštěnky. Všude ho vítali, protože všude bylo sucho, všude kam přišel, byl dav jedno ucho, tak hezky vyprávěl o vodě shůry, že lidi do kapes cpali mu bůry" (Písničkář)

Celkem jsem společensky angažovaných písní našla 172 – tedy 11,48 % ze všech přečtených. Zbýlých 88,52 % písní jsem pro svoji analýzu nepoužila. Převážně to byly texty o lásce, přírodě a dálkách, ale i písně vtipné (často o různých životních peripetiích), či o zvířatech (objevil se čuník, telátko, blecha atd.).

Nyní se budu zabývat těmi 11,48 % písní, které se snažily upozornit na dění ve společnosti. Písně jsem rozdělila do několika témat, jejichž společným jmenovatelem byla společenská angažovanost. Více viz diagram:

Každé téma bylo zastoupené různou četností. Pro přehled předkládám tabulku, která uvádí jak počty písní, které reagovaly na dané téma, tak jejich procentuální zastoupení.

Téma	četnost	% z 1498	% ze 172
politika	83	5,54	48,26
odcizení	40	2,67	23,25
válka	21	1,40	12,21
exil	9	0,60	5,23
globalizace	7	0,47	4,07
vpád vojsk 1968	4	0,27	2,33
město	4	0,27	2,33
svoboda	2	0,13	1,16
peníze	2	0,13	1,16
CELKEM	172	11,48	100

Politikou se zde rozumí kritika jak normalizace a totalitního režimu, tak i současného systému.

Odcizení je obecnější pojem pro odcizení vztahů mezi lidmi, typické pro soudobou společnost. Do oblasti odcizení jsem zařadila i témata město a peníze, které odcizení mezi lidmi často ještě více prohlubují.

Válka – v textech se objevila obava z možné třetí světové války.

Exil – autoři písní vyjadřovali pobouření nad poměry, které donutily velké množství lidí

k odchodu do exilu.

Globalizace - i naší malé země se dotýkají problémy globálního charakteru, které ani interpreti folkové hudby nechtěli přehlížet.

Texty čtyř písní vypovídají o pocitech lidí při vpádu vojsk zemí Varšavské smlouvy v roce 1968.

Svoboda – touha po svobodě a žití ve svobodné zemi. Toto téma bylo často velmi úzce propojeno s tématem exilu.

Nejčastějšími autory angažovaných písní byli Karel Kryl – celkem 38,8 % angažovaných textů (54 písní ze 139), Jaroslav Hutka – 21,4 % angažovaných textů (6 z 28), kapela Folk Team – 21 % angažovaných textů (4 z 19), Pavel Dobeš – 17,6 % angažovaných textů (13 ze 74) a Vladimír Merta – 17,2 % angažovaných textů (5 z 29).

Mezi ostatními zkoumanými interprety byli také: AG Flek, Brontosauři, Jan Burian, Wabi Daněk, Jiří Dědeček, Devítka, bratři Ebenové, Ivo Jahelka, Slávek Janoušek, Kamelot, Nerez, Nezmaři, Jaromír Nohavica, Karel Plíhal, Vlasta Redl, Spirituál kvintet, Pavel Žalman Lohonka.

8.2 Příklady společensky angažovaných textů

První téma, které bylo ve zkoumaných textech asi nejzajímavější, je *kritika politického uspořádání země, kritika systému či kritika politiků obecně*. Toto téma lze dále dělit na kritiku totalitarismu a na kritiku demokracie. Nejvíce se písně kritické k politickým poměrům soustředují právě na komunistický režim a všechny jeho společenské projevy.

Politickým tématem, které oslovilo některé textaře, byl *fakt samotného vpádu vojsk zemí Varšavské smlouvy*. Nespokojenost s tím popsal např. Jiří Dědeček v písni *Přišli včas*: „...kdo kdy kam pozval něký tanky, proč se s ním nikdo nebratří (...) a bestii dát lidské rysy, eventuálně celou tvář (...) stalo se v šedesátém osmém a není čemu rozumět, každý ten bordel vnímal po svém, mně bylo sotva patnáct let (...) ani dneska nevdí to, že idea je v prdeli, jenom těch lidí je mi líto, co pro ten podvod umřeli...“. Znaměřším

kritikem vpádu byl Karel Kryl se svojí písní *Bratříčku, zavírej vrátka*: „*Bratříčku nevzlykej, to nejsou bubáci, vždyť už jsi velikej, to jsou jen vojáci, přijeli v hranatých železných maringotkách.*“ anebo v písni *Bratři (Tak vás tu máme)*: „...*tak vás tu máme, bratři, vnuci Stalinovi...*“.¹⁰¹

Ve folkových písních se skrytě kritizoval komunistický systém, ale málokdy se to v textu objevilo doslova. Důvodem byl strach z represí a zákazu vystupování, interpreti byli nuceni vyjadřovat se v metaforách. Kritizoval se režim, ale spíše jeho konkrétní deriváty – strach, smutek z emigrace, pocit nesvobody atd.

Např. v písni *Občanka* Jana Nedvěda zní: „*Jenom v klidu žít, svět je nám těsnej, když musíme jít a říkat někde něco, co svírá nám rty. Otřelý fráze a sliby do očí známe, vždycky se otočí jen proti nám.*“ Nebo v písni *Řeči snadný*: „...*každou noc se budít a o zítřek se chvít...*“ či v písni *Sílu mi dej*: „...*sílu mi dej dívat se na strach a pláč, vědět, že svoboda je drahá a trestat je zač... uvěřit, že pravda bude vítěz...*“. I Jiří Dědeček zpívá: „*Myslím, že to nejde: žít si beze strachu.*“ Nebo „...*cítil jsem se šmírován a hlídán a v noci hrůzou bez sebe jsem ze tmy slýchal StB...*“. Nebo Jarek Nohavica v písni *Nechte to koňovi*: „...*ten, kdo má štempl, ten je i v právu... Na pajdák bývá velký nával, pět bodů mínus za původ, dostane se ten, který dával...*“.

Exil, to bylo velké téma. Je známo, že mnoho folkových písničkářů bylo donuceno k emigraci, která zasáhla nejen dotyčnou osobu, ale i přátele okolo. Například Karel Kryl nebo Jaroslav Hutka tu mnohým opravdu scházeli.

Sám Jaroslav Hutka o exilu zpíval v několika písních. Nejkonkrétnější je píseň *Emigrace* z roku 1987:

*Kam sahají slova lidem v emigraci
Slova o domově, smysl se jim ztrácí
Zůstat, jít, či vzdát se, otázky se řadí
Kůň zraněných dějin po obzoru pádí
Do lásky, do žití, politik se plete
Vše, co k uchopení, hrubou rukou hněte
Do písně se vecpal, okna cihlou zazdil
V politické louži lidskou duši smočil*

---

¹⁰¹ Zajímavé je, že základ této písně Karel Kryl napsal ještě před 21. srpnem 1968.

*Emigrací rozřtíz život na dva díly
Na dva díly mrtvé, bez duše a síly
Strach, bolest a marnost na svou stranu pojal
V alianci s nimi naši duši rozřtal
Trpělivost nemá v nekonečnu kořen
Emigrace bolí, co si s ní teď počnem
Musíme s ní spávat, semenem ji kropit
Mrtvé dítě denně nadějí pak kojit*

*Politik se směje na ovečky bludné
Které chtějí válčit, zbraně nemaj žádné
Rozpornost jim zbyla jako pastva denní
Zbloudilost, co nezná žádné přemostění
Chyceni do pasti, neschopni se smluvit
Chřadnou bezdomovci, lačni sebe zradit
Politik se směje, s potěchou se dívá
Vítr stopy v písky svým tělem přikrývá*

I Karel Kryl se v písni *Bacil* snažil vyjádřit své pocity z vyhnanství: „*V běsu zavilém, koplí Hutku za Krylem, že snad v exilu, vymaní se z bacilu, Charlie Soukupe, vsadili tě do kupé, Vlád'u Veita s Třešňákem poslali hitlákem. Jó, aby čistka neskončila v púlce, přibalili Karáska i Vokatou a Schultze, pro klid soudruhů Benýška a Neduhu. Zatočili s bacilem Gustav s Vasilem.*“

Téma svobody s exilem velmi těsně souviselo (věčné téma existencialistů). Touha po ní se odráží v mnoha dalších písniích. Např. ve slavné Hutkově písni *Náměšť*, kde se v poslední sloce zpívá: „*Velká je zem, šplouchá na ní voda, co je však největší, ta lidská svoboda.*“ Možná někteří pamatují, jak ji zpíval před osmisetisícovým publikem na Letné v Praze v listopadu 1989 (ale i v době, kdy byl v exilu, byla často hrána různými folkovými či trampskými soubory – např. Roháči, kteří ji hráli jako výraz „tichého“ protestu). I Jan Nedvěd v písni *Mraky na nebi* zpívá: „*...a na skále někdo píseň o svobodě brouká...*“. Nebo Jiří Dědeček v písni *Doklady*: „*...snědl jsem své doklady v touze po volnosti...*“.

Nesmíme však nikdy zapomenout na fakt, že v době normalizace nebylo možné zpívat cokoli. Fungovala tu tvrdá cenzura úředníků, jimž se před každým koncertem předkládal seznam hraných písni, a pokud nějaká nevyhovovala, byla okamžitě vyškrtuta z programu. Pavel „Žalman“ Lohonka o tom sám mluví: „Zpíval jsem

písničku, kde jsou slova *sej lásku po lidech, dokud je ještě v nás, dokud nám stačí dech*. Úplně nevinný text a nějaké jinotaje by v něm mohl hledat jenom paranoik. Koncert skončil a přišel ke mně Šlouf. Táhl z něj chlast, zuřil, pajtoval se mnou, tykal mi a syčel: „Jak jsi to myslel s tím setím lásky po lidech? Povídám ti, že ty si už na Portě ani neškrtněš!“¹⁰²

Autocenzura byl jen jiný obraz téhož. Sami autoři, aby neměli problémy, si pozměňovali své vlastní texty a upravovali je ke spokojenosti stranických funkcionářů.

Ale abychom nezůstali kritičtí pouze k režimu minulému, je nutno se také obrátit na současnou dobu a vidět i v ní negativa. Některým písničkářům se to podařilo a svoje obavy a zklamání z doby porevoluční vyjádřili v dalších písních.

Snad nejvýznamnější písní, která dokázala trefně poukázat na negativní stránky našeho života v kapitalismu, je píseň Karla Kryla s příhodným názvem *Demokracie*:

*Demokracie rozkvétá, byť s kosmetickou vadou:
ti, kteří kradli po léta, dnes dvojnásobně kradou,
ti, kdo nás léta týrali, nás vyhazují z práce,
a z těch, kdo pravdu zpívali, dnes nadělali zrádce.*

*Demokracie prospívá bez nás a pragmaticky,
brbláme spolu u piva, jak brblali jsme vždycky,
farář nám slíbil nebesa a čeká na majetky,
my nakrmíme forbesa za dvě či za tři pětky.*

*Demokracie zavládla, zpívá nám Gott i Walda,
zbaštíme sóju bez sádla u strejdy McDonalda,
král Václav jedna parta je se šmelinářským šmejdem,
pod střechou jedné partaje se u koryta sejdem.*

*Demokracie panuje od Aše po Humenné,
samet i něha v pánu je a zuby vylomené,
dali nám nové postroje a, ač nás chomout pálí,
zaujímáme postoje, místo abychom stáli.*

*Demokracie dozrává do žaludečních vředů,
bez poctivosti, bez práva a hlavně bez ohledů,
a je to mýlka soukromá, snad z optického klamu,
že místo srdce břicho má a místo duše tlamu.*

---

¹⁰² Rauvolf 2007: 130

Většina z již zmíněných zpěváků dnes zpívá o obecných globálních problémech, násilí, hladu. Např. Vladimír Merta je známý svým textem písně *Chtít chytit vítr*: „*Už dlouho se mi zdá, že ztrácím cenu, indickejm dětem hlad nezaženu*“. Stanislav „Wabi“ Daněk ve své písni *Stromy zase reaguje* na špatný stav životního prostředí: „*Dýmem výfukovým zamořenej svět (...) mý děti chtějí vidět, jak vypadá les (...) dívka v informacích, když jsem se jí ptal, řekla někde jistě bude, musíte jet dál, prý snad na Moravě nebo u Semil podle tajné zprávy ještě kousek lesa zbyl, proč místo lesa moje děti nechtějí navštívit třeba skládku smetí, těch máme dost...*“. Vtipně napsal i Jan Burian v písni *Atomová ukolébavka*: „*...to jsou jen atomový pokusy, to je jenom strategický cvičení milovníků hromadného ničení...*“.

Velmi přísnou kritiku dnešní doby přinesli již zmínění Brontosauři v písni *Dvacátý století*:

*Zastydím se v duši svý
když některý lidi slyším říct:
„Věrnost, cit a přátelství“,
to mám chuť z nich kůži svlíct.
Vždyť je znám a už spoustu let,
z těchhle slov si žijou jen
a každěj den dokážou brát pod heslem „vem, kde vem“.*

*Co dalo nám vlastně do vínku dvacátý století?
Pár válek, svobodnou maminku, kouřový prokletí.
A stovky těch, co se snažej žít z lidí jako my,
těch, co svět ženou bůhví kam
do věčný hluboký tmy.*

*Každěj den musím si znovu říct:
„Zítřek bude lepší snad“.
A večer sám přemejšlet o té spoustě zla a zrad.
Hola, hej, no zrovna vy,
už máte všechno, co jste mohl mít
a duše nic, nic vám neříká,
takže nemáte o co se bít.*

V textech písní se objevovala i subtémata, která s životem v kapitalismu a demokracii úzce souvisela – odcizení člověka od jiných, pocity nepochopení, honba za ziskem, zklamání z neporozumění mezi lidmi atd.

Problémem odcizení a zklamání ze špatných mezilidských vztahů se zabývali např. Brontosauři (či zkrátka bratři Nedvědovi). Např. v písni *Stůl* se zpívá: „...protože všichni jsou spíš jen tak pro sebe (...) osamělost možná, možná, že je to správný slovo...“. V písni *Hejna včel* se také dotkli problematiky peněz „...a čím víc peněz, lásky míň...“. Kriticky se o penězích také vyjadřuje duo Paleček a Janík: „...nejsou prachy jako prachy, kdo má balík zmírání strachy, kdo má tolik jako já, ten se tomu usmívá...“.

Kriticky se k mravům vyjádřil i Karel Plíhal v písni *Blanická kuřata*: „...zatím jen donášíme, žvaníme a spíme, někteří makají a jiným rostou pupky...“. Anebo Jiří Dědeček a jeho: „...málo slušnejch lidí žije mezi náma...“.

Některé folkové interprety také trápil městský život, který problém odcizení mezi lidmi prohluboval - nové výstavby a s tím spojené osamocení, špína a šed'. Nejvýznamnější v této oblasti je asi píseň *Paneláky*, kde se zpívá: „...znám, znám cesty, kde se lidi nepotkávají – hloupost a peníze, kariéra, neví se, kdo to všechno přináší k nám (...) znáš, znáš noční sídliště, svět paneláků, táta jen na neděli, láska se nerozdělí, nějak jsi tu na všechno sám (...) dál jenom dál, abys u cesty zas stál a hledal něco víc, co žene tě dál...“ nebo v písni *Mrazík*: „...z poezie paneláků, šedejch zdí a metra vlaků na nádraží pospícháš, aby sis spravil chuť...“.

Témata písní jistě nejsou dnes zcela vyčerpána. Neustále se objevují nové problémy, které je třeba reflektovat.

9. Folkové koncertování

aneb KDE se hraje

Již jsme se tu zmínili o tom, kdo jsou z pohledu sociologie folkové hudby interpreti, kdo posluchači, co se vlastně ve folku poslouchá, proč tento hudební žánr doznal své slávy u nás ponejvíce právě v době reálného socialismu, ale ještě jsme se nepozastavili nad prostředím, ve kterém se veškeré folkové dění odehrává.

Nejznámějším a z hlediska počtu posluchačů i největším místem, kde si lze folk poslechnout, je letní festival. Takových akcí je v dnešní kulturní nabídce velmi mnoho, pozastavme se tedy jen u některých z nich a zamysleme se nad tím, proč letní folkový festival k sobě poutá tolik lidí.

9.1 Festival Porta

Nejznámějším folkovým festivalem je *Porta*. Název má podle brány Porta Bohemica – čili brány do Čech, která se nachází v oblasti Labských pískovců u Ústí nad Labem, kde festival začal. Toto letní několikadenní setkání příznivců dobré hudby však nejprve vzniklo jako tramský festival. Žánrové zaměření se mu ale v dalších letech stalo osudným. Mnoho diskuzí, zda hrát jen tramskou nebo i folkovou hudbu, dovedlo festival k rozdělení na Portu a Tramskou Portu. Ale ponechme již žánrové rozdělení minulosti. Žijeme v době, kdy ono známé „škatulkování“ přestává být moderní, kdy naopak dochází ke slučování hudebních scén a tím i ke slučování jejich posluchačů.

Porta se stala legendou. V Československu byl tento festival v osmdesátých letech fenoménem, tvůrcem občanských postojů, který pasivní posluchače proměnil v aktivní aktéry, kteří komunistický režim „bojkotovali“ právě posloucháním a zpíváním hudby, která se režimu příliš nezamlouvala. Vyvrcholením Porty byly roky 1988 a 1989, kdy se na ní sešlo přes 30.000 lidí.

Jedním ze zásadních ročníků festivalu byl právě rok 1989. „Sametová“ revoluce začala,

podle slov Pavla „Žalmana“ Lohonky, již právě na tomto festivalu.^{103,104} Muzikanti odhodili strach a zaspívali tehdy na festivalu ty nejvíce protirežimní písně. Atmosféra toho roku byla zcela jasná, všichni „věděli“, že se brzy něco změní.

Nejen protikomunistické cítění společnosti stálo za úspěchem festivalu Porta (ačkoliv uznáme, že protest lidí proti režimu byl možná tím největším poutem všech zúčastněných). Další momenty, které udělaly Portu slavnou, byly spíše psychologické či sociálně-psychologické. Lidé nacházeli v dalších účastnících tohoto festivalu „spřízněné duše“, s nimi mohli sdílet své emocionální uspokojení z dobré a „hodné“¹⁰⁵ hudby. Sítil pocit kamarádství, upřímnosti, opravdovosti a otevřenosti. Lidé si tu byli blíží než např. na rockovém koncertu. Publikum se tu dokázalo ztišit, bylo-li o to požádáno, stejně tak dokázalo burácejícím řevem zaspívat refrén písně Hejkal¹⁰⁶ a dát tak Plzni najevo, že Porta je tu v plné kráse.¹⁰⁷

Důležitým faktorem úspěšnosti folkového festivalu je přirozeně i letní období, ve kterém se odehrává, kdy lidé vyjíždějí z města ven za sluníčkem a za spánkem pod širákem.

9.2 Jiné festivaly

Nesmíme se ale dopustit té chyby, abychom se nezmínili o tom, že existovaly – a dodnes ve velkém množství existují – i jiné festivaly. Jen menší než výše zmíněná Porta. K neznámějším patřily: *Folkový kolotoč* v Ostravě, *Loketský kotlík*, *Svojsický slunovrat* nebo *Mohelnický dostavník* (který byl, stejně jako Porta, také nejdřív spíše trampský, až později více folkový).

V současnosti je to především *Zahrada* v Náměšti na Hané, která se svojí velikostí tehdejší Portě statečně vyrovnává – není výjimkou ani třicet tisíc návštěvníků na

---

¹⁰³ Vyřčeno v pořadu Retro, který vysílala Česká televize dne 20. 9. 2009 – název Čundr.

¹⁰⁴ Uvolňování atmosféry přišlo patrně již o rok dříve, tedy v roce 1988, kdy na Portě mohl vystoupit americký muzikant Tony Trischka.

¹⁰⁵ Jak to nazývá kapelník skupiny Marien Vít Troníček.

¹⁰⁶ Autor Stanislav „Wabi“ Daněk.

¹⁰⁷ Ale abychom se nestali pouze naivními obdivovateli tehdejšího publika, nesmíme opomenout ani ty jedince, kteří se naprosté většině vymykali – myslím tím např. zloděje, který byl schopen hostu tohoto festivalu ukradnout kytaru.

jednom ročníku. Zahrada ale již není ryze folkovým festivalem. Dnešním slovníkem by se dalo říct, že to je festival multižánrový, world. Porta se hodně vrátila ke své tramskosti. Mohelnický dostavník, podle mnohých nejkrásnější český festival, je dnes hlavně o folku. Najdeme zde sice tradiční rituály tramského společenství, ale hudba je již folková.

9.3 Kluby a koncerty mimo letní sezónu

Je důležité si uvědomit, že folk nežije jen v letních měsících, ale že se hraje i v zimě, hlavně v klubech a kulturních domech všech větších i menších měst.

Když jsem se dotazovala muzikantů, zda si myslí, že jsou festivaly jen sezónní záležitost, někteří se ohradili, co mě to napadlo za otázku, že samozřejmě nikoliv, ale jiní si naopak myslí, že ano.

Berme v úvahu, že letní folkový festival a klubový koncert mají rozdílnou povahu. Jistě je pravda, že existuje spousta posluchačů/diváků, kteří si jdou folk poslechnout jen na letní festival. Je to normální – v letních měsících se častěji vyjíždí ven do přírody, častěji máme dovolenou, čas, našetřené peníze a chuť setkat se s lidmi, které vidíme jednou za rok (více vlastně ani nepotřebujeme). Někteří lidé opravdu jdou jen na festival.

Ale jak z průzkumu mezi publikem Mohelnického dostavníku vyplynulo, stále je většina těch, kteří jdou na nějaký klubový koncert i mimo sezónu. Rozdíl je v tom, že do klubu se chodí na konkrétní osobu, na interpreta, kterého máme již nějakou dobu rádi a jehož CD si třeba kupujeme. Oprosti návštěvě festivalu je tato návštěva cílená, směřovaná právě k jednomu interpretovi, k jedné kapele. V sále pak bývá mezi posluchači větší soustředěnost, větší klid – ovšem také je to dáno prostorovou omezeností.

Folk tedy žije celoročně, i když se pozastavuji nad tím, jak málo lidí na klubové koncerty chodí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸ Z vlastní zkušenosti vím, že např. v pražských klubech se na koncertech objevují stále titíž lidé.

V době, kdy je velká pozornost lidí zaměřená na zaměstnání a vydělávání peněz, posléze na relaxaci doma, a to převážně sledováním televize nebo surfování po internetu, je opravdu složité člověka zaujmout natolik, aby si udělal čas, večer se oblékl, vzal případně svou rodinu a vyšel vstříc kulturnímu dění. Na které musí, zvláště ve velkých městech, navíc třeba dojíždět. A to pro mnohé, kteří denně dojíždějí desítky minut, nebo i hodiny do zaměstnání, není zrovna lákavá představa. Lidé zlenivěli a potřeby kulturního vyžití člověka se velmi ztenčily.

10. Folk v médiích

aneb JAK se folk prezentuje

Komunikační média hrají v životě společnosti velkou roli, ba můžeme říci, že jejich role stále stoupá. Pod slovem médium – masové médium – si dnes představujeme tisk, film, rozhlas, televizi, internet a někteří považují za masové médium i nosiče (např. hudební, jako jsou CD, LP, MP3 přehrávače aj.). Všechny tyto formy oslovují lidi různým rozsahem a různou intenzitou. Lidé jejich sledováním tráví hodně volného času, často jim podléhají a nekriticky věří.

Nejrozšířenějším masovým médiem je v současné společnosti televize. Někteří odborníci si s nástupem internetu mysleli, že jeho role televizi předčí, ale poslední průzkumy to zatím nedokázaly. Doposud je TV nejdůležitějším prostředkem k přenosu informací všeho druhu a je také největším prostředníkem zábavy.

Jak už jsem se zmínila, střední proud je v české soudobé (ale i minulé) společnosti nejžádanějším a nejmasovějším typem kultury. Tento trend se odráží i ve vysílacích plánech médií. Podíváme-li se na vysílací strukturu veřejnoprávní (ale i komerční televize), dojdeme ke stejnému výsledku: co se týče kultury, nejvíce se v televizi dozvíme právě o „hvězdách“ mainstreamu, jejichž medailonky a jiné (často bulvární) pořady se vysílají v hlavním vysílacím času. Avšak pořady o folkové hudbě lze na televizních obrazovkách vidět pouze velmi vzácně, a to ještě v pozdních večerních nebo dokonce nočních hodinách (a většinou jen na některých TV kanálech).

Komerční stanice folkové pořady nenabízejí vůbec. Jediná možnost, jak se něco nového o folku dozvědět v TV, je pouze pořad *Na moll...*, který vysílá *Česká televize*. Shlédnout jej je možné jednou za dva týdny a to pouze v čase po třiadvacáté hodině (reprízu dokonce v 03:20 ráno). Jen vzácně se můžeme o nějaké folkové akci dozvědět více v jiných pořadech (*Kultura.cz* nebo *Dobré ráno s ČT*). Z toho je zřejmé, že pořady o folku nepatří pro TV stanice z komerčního hlediska k nejatraktivnějším. Problém s nasazováním pořadů v lepších vysílacích časech však neřeší jen folková hudba, ale např. i jazzová.

Média tak nakonec odrážejí složení společnosti a její (hudební) preference. Protože je o alternativní formy kultury obecně menší zájem, logicky se o nich méně dovídáme i z médií.

Velmi velký význam v uvažování majitelů všech médií má samozřejmě zisk, neboť i kulturní a mediální průmysl podléhá zákonům trhu (rozdílnost veřejnoprávní a komerční televize zde rozebírat nebudu). Média jsou financována z různých zdrojů, je ale jisté, že čím více dané médium má publika, tím více peněz mu to přinese. Proto se všechna masová média soustřeďují na zájmy masové společnosti, které nejsou nijak vyhraněné, zvláštní, ale jsou jednoduché, standardizované a tím i odhadnutelné.

Kromě televize se informace o folku objevují i v jiných médiích – ale zase je to záležitost menšinového charakteru. Časopis, který se touto hudbou zabývá, je u nás jediný – *Folk*. Jen výjimečně se nějakým folkovým interpretem zabývá i např. *Rock & Pop*. Občas můžeme článek o představiteli folku číst i v denním tisku (např. kauza o Jaromíru Nohavicovi a jeho spolupráci s StB).

Také se podíváme na rozhlas. Čistě folkové rádio existuje pouze internetové. Klasickým rádiovým přijímačem můžeme poslouchat pouze stanice, které hrají nejen folk, ale i country, bluegrass a trampskou hudbu. Nejznámější a největší z nich je pražské *Country Radio*. Folk pak hraje i rádio *Karolína* a často *Český rozhlas* (např. *Český rozhlas Sever*). Všechna tato rádia mají ale omezený (geograficky) prostor vysílání. *Country Radio* bylo vyhodnoceno jako třetí nejúspěšnější regionální (pražské) rádio – uvádí se 89.000 posluchačů denně.¹⁰⁹ Rádiové vysílání s žánrem folk & country doplňuje ještě internetové rádio Samson.

Folková hudba se v médiích tedy příliš nevyskytuje. Je ale zajímavý názor většiny posluchačů folkové hudby – kdyby se folk více v médiích prezentoval, měl by i více příznivců, než je tomu dnes.

---

¹⁰⁹ Dlask, L.: *Poslechovost českých rádií a analýzy: RadioProjekt IV. Q 2008 – I. Q 2009* dostupné na <http://www.super-radio.cz/index.php?sekce=poslech> (12. 2. 2010)

11. Budoucnost folkové hudby

Folková hudba se v posledních několika letech velmi proměňuje a patrně ještě k mnohým výrazným změnám dojde. Pádem komunistického režimu v Československu padl i onen nepřítel, proti jehož projevům se folkové písně z převážné většiny skládaly. Jakoby se zdálo, že folk přestal mít téma, že již nebude mít o čem zpívat, co reflektovat a proti čemu bojovat. Ale dle mého názoru tomu tak není. Pokud nejde o nepřítel v podobě totalitního režimu, může tento nepřítel nabýt novou podobu. Naše postmoderní doba jistě nabídne nepřehledné množství témat.

Současná společnost se nachází ve stavu napětí, násilí a válek, velkého sobectví a dalších mnoha jevů, které svou vahou a mírou ovlivnění lidí mohou „hrdě“ konkurovat i totalitním režimům. V lidech je stále ukryta určitá forma násilí, která není tak viditelná, jako byly např. komunistické procesy, ale dokáže lidi, společnost a společenské normy a hodnoty stejně tak ničit. A toto přece také může být důvodem, proč by měla být folková hudba stále živá. I toto jsou témata, nad kterými se společnost potřebuje zamyslet, aby se v konečném důsledku mohla zamyslet i sama nad sebou a nad svým sociálním (a často spíš protisociálním) jednáním.

Je také možné, že folkový muzikant již nebude samotný písničkář s kytarou, že se folk promění i po té hudební stránce. Byl by to přirozený a žádoucí vývoj hudby. Kterákoliv hudba v minulosti časem doznala jistých změn, neměli bychom se proto bránit těmto změnám ani v muzice folkové. Tento hudební styl bude stále více přebírat vlivy jiných hudebních žánrů, jiných kultur a jiných národů. Možná folková hudba přestane být folková hudebně (ve smyslu akustických kytar apod.), ale bude stále zpívat o tématech, která nenechají společnost v klidu. Možná i česká scéna bude znovu ovlivněna americkou scénou, kde takový trend již započal. Například americká dámská country a bluegrassová kapela The Dixie Chicks je toho příkladem. Její hlavní vokalistka a leader celé kapely, Natalie Maines, na londýnském koncertu publiku řekla: „We do not want this war, this violence, and we're ashamed that the President of the United States is from Texas,“¹¹⁰ (Nechceme tuto válku, toto násilí, stydíme se, že prezident Spojených států amerických je z Texasu – překlad autorky) a následně složila i píseň,

---

¹¹⁰ Hollis, K.: *Shut up and sing* dostupné na <http://www.boxofficeprophets.com/column/index.cfm?columnID=9970> (12. 2. 2010)

kde vyjadřuje svoji nespokojenost s politikou dnes již bývalého prezidenta USA George Bushe.¹¹¹ Asi není náhodou, že tato kapela je v Americe velmi populární, že je to country kapela, která prodala nejvíc desek ve svém žánru, a která stále vyhrává populární ceny, jako jsou Grammy Awards a další jim podobné. Zajímavý je i fakt, že skupina The Dixie Chicks také propaguje boj proti globálnímu oteplování.

Myslím, že i v české společnosti se nachází mnoho a mnoho témat, která jsou natolik kontroverzní, že je nutno o nich mluvit, a že se nemusíme o budoucnost folkové hudby bát. Možná jen musíme trochu ještě dospět. Dvacet let demokracie, to ještě není moc dlouho na to, abychom si zcela uvědomili i její stinné stránky - ačkoliv se nám to v poslední době celkem daří.

Pokud bychom nakonec opravdu neměli sílu, chuť, nápady, talenty a posluchače pro to, abychom takové texty skládali, přece stále ještě můžeme, jak říkával Karel Kryl, zpívat i o těch láskách a o toulkách přírodou. I to nám nakonec může být příjemným únikem z drsné reality všedního života.

Ale folková hudba se dá také dělat i trochu jinak. Zajímavým směrem se ubírá muzika „malých“ pražských písničkářů, jejichž koncerty jsou navštěvované – např. Kuby Alexy. Jistě by se za folkaře neoznačovali, ale již by neodmítli (a ani posluchači ne) pojem „indie“ (independent = nezávislý) folk, žánr, kterému v poslední době stoupá obliba a který ke své existenci nepotřebuje rádia, pódia na velkých festivalech a ani masovou finanční podporu sponzorů. Jde o hudbu, která si žije svým vlastním životem, nic nečeká, ale o to víc možná dnešní mladé lidi zajímá.

I toto nakonec může být cesta, kterou se folk bude dále ubírat.

---

¹¹¹ Zajímavé je, že po této události se zdvihla vlna protestů příznivců George Bushe. Lidé začali na ulicích bojkotovat jejich prohlášení v Londýně a některá americká rádia přestala The Dixie Chicks hrát. Nalézám zde jistou podobu s tresty KSČ proti lidem, kteří si dovolili zazpívat slova, která se straně a vládním příslušníkům nelíbila. I tito lidé přestali být žádoucí pro vyznavače komunistického režimu. The Dixie Chicks nahlas projeví svůj názor a jejich fanoušci se tak rozdělili na dva tábory – na lidi, kteří jim fandili dál, a na lidi, kteří je přestali poslouchat a ve velkém začali ničit jejich CD nahrávky. Docela zajímavé zjištění, že se takové věci dějí v té svobodné a věčně oslavované zemi.

Závěr

Hudba se stala součástí našich životů a našich vyjádření sebe sama. V hudbě lidé hledají uspokojení, klid, ale často i seberealizaci a ponaučení ze života druhých. Folková hudba výrazně přispěla do české kulturní scény svými osobnostmi, zajímavými texty a i svým charakteristickým publikem. Jde o žánr, který ovlivnil životy spousty lidí a který způsobil, že jsme se naučili o mnohých věcech víc přemýšlet, víc o nich mluvit. Folk otevřel mysl pro nové vnímání reality všedního života.

Tato diplomová práce se snažila přiblížit tento hudební styl po sociologické stránce. Nastínili jsme okolnosti vzniku, průběh a vývoj celého folkového hnutí a zamysleli se i nad tím, jaký pravděpodobně bude další rozměr této části naší kultury.

Jedním z cílů této práce bylo analyzování názorů hudebních interpretů na některé projevy folku. Z těchto vyjádření lze soudit, že se jejich názor na folk velice blíží názorům publika. Rozhovory s nimi nám ukázaly, jak na folk pohlíží ti, kdo stojí na pódiích a kdo folk aktivně tvoří.

Dále jsem se snažila analyzovat, co tito interpreti tvoří – v této části práce jsem se zaměřila na obsah textů jejich písní, konkrétně pouze těch, které nějakým způsobem kritizovaly minulou i soudobou společnost. Z nich jsem vytvořila typologii textů a některé pro ukázkou uvedla.

Posledním cílem byla analýza dotazníků, které se rozdaly mezi posluchači na folkovém festivalu. Výsledky průzkumu jsem také srovnala s jinými zkoumánými – nejvíce jsem využila diplomovou práci Lenky Bočanové. Tato anketa také otevřela a nastínila nové otázky a nové možnosti zkoumání.

Všechny empirické části práce jsem popsala v teoretickém kontextu „folkové filozofie“, který nelze v takovéto práci opomenout.

Cíle práce byly tedy splněny. Jistě by bylo zajímavé postihnout ještě další společenské aspekty hudby. Neméně zajímavé by mohly být výzkumy zaměřené na jiné hudební žánry a udělat pak srovnání. Doufám tedy, že se někdo další tohoto úkolu ujme, a že

sociologie hudby tak nezůstane na okraji sociologického zkoumání.

Folková hudba stále ještě není mrtvým fenoménem, jen se postupem času rozvíjí a mění tak, jak se mění hudba v celospolečenském měřítku. Stále jsou lidé, kteří této hudbě naslouchají a těší se z ní stejně, jako tomu bylo za dob normalizace. A jaká je role současného folku v dnešní společnosti, to ukáže až čas - co si o folku budeme myslet třeba za dalších dvacet let, co si o něm bude myslet další generace hudebních posluchačů.

Literatura

Monografie

- BEK, Mikuláš: *Konzervatoř Evropy?: k sociologii české hudebnosti*. 1. vydání. Praha: KLP, 2003. 278 s. ISBN 8085917998.
- BEK, Mikuláš: *Vybrané problémy hudební sociologie*. 1. vydání. Olomouc: FF UP, 1993. 96 s. ISBN 8070673184.
- BLÁHA, Inocenc Arnošt: *Sociologie*. 1. vydání Praha: Academia, 1968. 433 s.
- BOČANOVÁ, Lenka: *Spirituál kvintet a jeho publikum* (diplomová práce). Praha: FF UK, 1992. 155 s..
- BOURDIEU, Pierre: *Teorie jednání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. 179 s. ISBN 8071845183.
- DENISOFF, R. Serge: *Great Day Coming. Folk Music and the American Left*. Urbana – Chicago – London: University of Illinois Press, 1971. 219 s. ISBN 0252001796.
- DeNORA, Tia: *Music in everyday life*. New York: Cambridge University Press, 2000. 181 s. ISBN 0511035233.
- DORŮŽKA, Lubomír: *Panoráma populární hudby 1918/1978 aneb Nevšední písničkáři všedních dní*. 1. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1987. 288 s. ISBN 2306881.
- DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef: *Sociologie životního stylu*. 1. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 240 s. ISBN 9788073801236.
- HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 2. vydání Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 9788073674854.
- HOSTINSKÝ, Otakar: *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu. Vzpomínky úvahy*. 2. vydání Praha: 1941.
- KOTEK, Josef: *Dějiny české populární hudby a zpěvu 19. a 20. století*, 2 sv. Praha: Academia, 1998. 373 s. ISBN 8020006346.
- KOŽMÍN, Zdeněk, TRÁVNÍČEK, Jiří: *Na tvrdém loži z psího vína. Česká poezie od 40. let do současnosti*. 1. vydání. Brno: Jota, 1998. 318 s. ISBN 8072420011.
- KRYL, Marlen: *Karel Kryl, rozhovory*. 1. vydání Praha: Torst, 2006. 820 s. ISBN 8072152750.
- KŘEŠŤAN, Robert.: *Velký zpěvník*. Praha: Folk & Country, 1998.
- McQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. 1. vydání. Praha: Portál 1999.

- 447 s. ISBN 8071782009.
- NACHBAR, John, LAUSE, Kevin: *Popular Culture. An Introductory Text*. Bowling Green: Bowling Green U Popular P., 1992. 491 s. ISBN 0879725710.
- NEŠPOR, Zdeněk: *Děkuji za bolest. Náboženské prvky v české folkové hudbě 60. - 80. let*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. 384 s. ISBN 8073251019.
- PAVLICOVÁ, Martina: *Lidová kultura a její historicko-společenské reflexe (mikrosociální sondy)*. 1. vydání. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU, 2007. 175 s. ISBN 9788025410448.
- PAVLIČÍKOVÁ, Helena: *Český folk – fenomén hudební i sociální* (diplomová práce). Olomouc: FF UP, 1998. 136 s. (37 s. příloh).
- PERRIS, Arnold: *Music as Propaganda. Art to Persuade, Art to Control*. Westport – London: Greenwood Press, 1985. 247 s. ISBN 3313245053.
- POSTMAN, Neil: *Ubavit se k smrti*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 2010. 192 s. ISBN 9788020422064.
- PROKEŠ, Josef: *Estetická výstavba české folkové písně v 60. - 80. letech XX. století*. 1. vydání. Brno: MU, 2003. 166 s. ISBN 8021030399.
- RAUVOLF, Josef: *Hledání Jaromíra Nohavici*. 1. vydání. Řitka: Daranus, 2007. 352 s. ISBN 9788086983257.
- ŠAFR, Jiří: *Životní styl a sociální třídy: vytváření symbolické kulturní hranice diferenciací vkusu a spotřeby*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. 165 s. ISBN 9788073301545
- TRCHOVÁ, Martina: *Fenomén ženského písničkářství* (diplomová práce). Praha: PedF UK, 2008. 101 s.
- VÁCHA, Ondřej: *Sociologické aspekty populární hudby (Autenticita a komerce v populární hudbě)* (diplomová práce). Praha: FF UK, 81 s.
- VLASÁK, Vladimír: *Folkaři*. 1. vydání. Řitka: Daranus, 2008. 336 s. ISBN 9788086983578.
- VONDRÁK, Jiří: *Legends folk & country*. 1. vydání. Brno: Jota, 2004. 560 s. ISBN 8072173006.
- WEBER, Max: díle *Die rationalen und soziologischen Grundlagen der Musik*. Tübingen: 1972. 77 s. ISBN 3165333513

Sborníky

- ALAN, Josef (ed.): *Alternativní kultura. Příběh československé společnosti 1945 – 1989*. Praha: NLN, 2001. 610 s. ISBN 8071064491.
- CLAYTON, Martin, HERBERT, Trevor, MIDDLETON, Richard (ed.): *The cultural study of music: a critical introduction*. New York: Routledge, 2003. 368 s. ISBN 0415938449.
- PROKEŠ, Josef (ed.): *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: MU, 1994. 264 s. ISBN 8021008717.

Články

- ADORNO, Theodor W.: Thesen zur Kunstsoziologie. In: *Kulturkritik und Gesellschaft I (Ohne Leitbild)*, Gesammelte Schriften, Bd. 10.1, Frankfurt am Main: 1997. s. 367-374
- BAILY, John: Using Tests of Sound Perception in Fieldwork. In: *Yearbook for Traditional Music*, 1996. Vol. 28, s. 147 - 173
- BLAHO, Vladimír: Problém špecifik jednotlivých umení pri výskume umeleckej recepcie. In: *Novinky kultury* 1979, č. 3.
- BRYSON, Bethany: Anything but Heavy Metal: Symbolic Exclusion and Musical Dislikes. *American Sociological Review*, 1996. Vol. 61., No. 5, s. 884 – 899.
- Folkové rozjímání. Historie a současnost čsl. folku. *Host* (smz.), 1988, č. 4, nečíslováno (separátní číslování ZRN)
- LAZASFELD, Paul F.: Hörerbefragung der RAVAG. In: MARK, DESMOND (ed.): *Paul Lazarsfeld Wiener RAVAG-Studie 1932*, Wien, s. 27-66 (originální paginace 1-40)
- VETTERL, Karel: K sociologii hudebního rozhlasu. In: *Musikologie*, 1, s. 27-44

Slovník

- PETRUSEK, Miloslav: *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 598 s. ISBN 8071841641

Časopis

- Folk & Country*, Praha: Redakce Folk & Country, ročníky 1991 – 2009

Zpěvníky

KŘEŠŤAN, Robert.: *Trapeři, Poutníci a Druhá tráva*. 1. vydání. Praha: Folk & Country, 1998. 159 s.

NEDVĚD, Jan: *Brontosauři*. Praha: Bočan & spol., 1991. 143 s.

Internetové zdroje

<http://books.google.com>
<http://dejepis.info.cz>
<http://hn.folktime.cz>
<http://vktomasko.net>
<http://www.akordytexty.cz>
<http://www.anabaze.wz.cz>
<http://www.answers.com/topic/sociology-of-music>
<http://www.bobabobci.cz>
<http://www.boxofficeprophets.com>
<http://www.evahenychova.cz>
<http://www.folkcountrry.cz>
<http://www.folktime.cz>
<http://www.jardacizek.cz>
<http://www.kapelaseverka.cz>
<http://www.mohelnickydostavnik.cz>
<http://www.nacas.cz>
<http://www.nestihame.cz>
<http://www.nohavica.cz>
<http://www.pepanos.cz>
<http://www.sociologyofmusic2009.com>
<http://www.super-radio.cz>
<http://www.taisawards.com>
<http://www.tomassenkyrik.com>
<http://www.totalita.cz>
<http://www.trilobiti.yc.cz>
<http://www.vladimirmerta.cz>
<http://www.volny.cz/mirekpalecek>
<http://www.wabi.cz>
<http://www.zalman.cz>

Příloha č. 1 – Dotazník *Folková hudba*

Dotazník č.

Zpracovatel: Petra Šlosarová

Vážení přátelé,

protože se folková hudba stala v naší společnosti významným fenoménem, stala se i pro mne tématem diplomové práce na katedře sociologie FF UK v Praze. Nyní máte v ruce krátký dotazník, o jehož vyplnění Vás prosím. Velmi pomůžete s výzkumem, který v souvislosti s touto diplomovou prací píše. Dotazník obsahuje jen velmi málo otázek, o to víc Vás žádám, abyste jej vyplnili pečlivě dle svého nejlepšího uvážení. Na závěr dotazníku je několik socio-demografických údajů. Prosím, vyplňte i tyto.

Celý dotazník je zcela ANONYMNÍ. Nikdo se již nikdy nedozví nic o tom, co jste konkrétně Vy v dotazníku vyplnil/a.

Děkuji velmi za Vaši spolupráci.

Q1. Jakým dopravním prostředkem jste na festival přijeli?

- 1) převážně autobusem
- 2) převážně vlakem
- 3) převážně autem
- 4) pěšky, jsem místní
- 5) jinak

Q2. Kolik festivalů průměrně za rok navštívíte?

- 1) jeden
- 2) dva či tři
- 3) více než tři

Q3. Líbí se Vám program současných folkových festivalů?

- 1) ano, jsem spokojen
- 2) na některém festivalu ano, na některém ne
na jakém se mi líbí.....
na jakém se nelíbí.....
- 3) nejsem spokojen
Proč?.....

Q4. Jak jste se k folkové hudbě dostal?

- 1) rodiče to poslouchají
- 2) náhodou jsem to začal poslouchat a zalíbilo se mi to
- 3) přes kamarády
- 4) jinak – vypište jak.....

Q5. Za jak kvalitní považujete současnou folkovou scénu?

Zakroužkujte odpověď na škále, kde 1 znamená „dobrá“, 5 znamená „špatná“.

Dobrá   1   2   3   4   5   špatná

Q6. Jakého folkového interpreta považujete za nejlepšího před rokem 1989?

Vypište.....

Q7. A jakého interpreta považujete za nejlepšího v současnosti?

Vypište.....

Q8. Zajímají Vás i méně známé kapely?

- 1) ano
- 2) ano, ale víc mě zajímají „hvězdy“
- 3) ne

Q9. Chodíte i mimo festivalovou sezónu na folkové koncerty?

- 1) ano
- 2) ne

Q9a. V případě, že ano, jak asi často?

- 1) alespoň jednou za měsíc
- 2) tak jednou dvakrát do půl roku
- 3) asi jen jednou za rok

Q10. Sledujete pravidelně nějaký rozhlasový či televizní pořad o folku?

- 1) ne
- 2) ano
jaký?.....
- 3) pořady sleduji, ale ne pravidelně

Q11. Kupujete si časopis Folk & Country?

- 1) ano, každý měsíc
- 2) ano, občas
- 3) dříve ano, nyní ne
- 4) ne

Q12. Myslíte si, že kdyby byl folk více prezentován v médiích, že by měl více příznivců?

- 1) ano
- 2) ne

Q13. Kolik folkových CD jste si v tomto roce koupil?

- 1) žádné
- 2) jedno
- 3) dvě
- 4) tři a více

Q14. Co pro Vás folk znamená?

.....
.....
.....
.....

Q15. Máte děti?

- 1) ne
- 2) ano

jestliže děti máte, vozíte (vozili jste) je na folkové festivaly s sebou?

- 1) ne
- 2) ano

Q16. Kolik Vám je let?

.....

Q17. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

- 1) do 10.000
- 2) 10.001 – 20.000
- 3) 20.001 – 30.000
- 4) 30.001 – 40.000
- 5) 40.001 a více

Q18. Jaké je Vaše sociokulturní zařazení?

- 1) pracovník ve státním sektoru
- 2) pracovník v soukromém sektoru
- 3) podnikatel
- 4) student
- 5) na mateřské dovolené
- 6) v domácnosti
- 7) bez zaměstnání
- 8) důchodce

Q19. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

- 1) základní
- 2) vyučení
- 3) střední s maturitou
- 4) vyšší odborné
- 5) vysokoškolské

Q20. Jaké je Vaše pohlaví?

- 1) muž
- 2) žena

Q21. Z jakého jste kraje?

Vypište.....

Q22. Kolik obyvatel má Vaše bydliště?

- 1) do 3.000
- 2) 3.001 – 10.000
- 3) 10.001 – 50.000
- 4) 50.001 – 100.000
- 5) nad 100.000

Ještě jednou velmi děkuji za vyplnění a uvidíme se příště na dalším festivalu!

Pokud byste se rádi dozvěděli výsledky tohoto dotazování, napište zhruba v říjnu na e-mailovou adresu:

vyzkumdostavnik2009@seznam.cz

Příloha č. 2 – rozhovory s folkovými interprety

Rozhovor s Jadou Čížkem, dne 14. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk dnes na lidi nemá stejný účinek, jako měl za komunismu, byť je dnes určitě spousta interpretů - alespoň po muzikantské stránce - lepší. Z jednoho prostého důvodu. Folkáři (a muzikanti, zvlášť ti nějak rebelující nebo prostě "jiní") byli v pozici zakázaného ovoce. Politická i společenská situace byla více méně černobílá, byl zde jasný nepřítel, proti kterému šlo brojit a proti kterému byla většina lidí - alespoň vnitřně - postavena. Čím více tedy tehdejší režim pronásledoval tyhle "rebely", tím více byli mezi lidmi populární. Jistě tomu také nahrával fakt, že byly zavřené státní hranice a sem se dostalo zvenčí máloco, takže kulturní výběr byl značně omezený a také mizerný.

Ale proti komu brojit dnes, kdy je téměř vše dovoleno, zvlášť, když na to má někdo prostředky? V době, kdy se slovo "kultura" stalo výrazem pro velmi povrchní zábavu, která je jen sama pro sebe. (Moc nemysli, hlavně se bav.. Bav se jen pro zábavu samou..)? V době, kdy je většina obyvatelstva velmi spokojena se svým konzumním stylem života, nemá skoro cenu dělat nějakou "rebelii". Lidé se leda zasmějí, že to je pravda, když má někdo třeba trefné narážky na současnost v textech - a jdou si pustit TV. Jak říkal Karel Kryl: „Se sytým obyvatelstvem se těžko dělají revoluce – bohudíky“! Měl pravdu. Kdo by přece pozdvihoval zbraň proti "zábavě" nebo proti tomu, že se přece "máme všichni tak dobře"?

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Předchozí odpovědí jsem vlastně částečně odpověděl na tuto otázku. Ano, posluchačstvo se změnilo. Právě tou přesyceností, jak materiální, tak kulturní, nebo - lépe řečeno - mediální. Lidé se dnes právě kvůli té sytosti a otupělosti nenadchnou jen tak pro něco, nebo je jen tak něco nezaujme. Protože jsou přesycení a otupení, potřebují stále silnější (a též často jednodušší) vjemy. Že tenhle ten nebo támhle zpívá dobře? Hmm, fajn, poslechneme si ji, pak bude beztak reklama na polívku, a pak si

poslechneme zas někoho jiného.. A proč se zneklidňovat tím, co zpívá? Dnes se může zpívat všechno. A my se máme dobře... Proč se s plným břichem zamýšlet nad tím "jakým způsobem se to ale máme dobře"?

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk není ani tak záležitostí sezónní, jako spíš záležitostí určitého okruhu lidí, kteří tuhle muziku poslouchají a líbí se jim. Stejně jako mají své fandý i jiné hudební styly. A jestli v tom někdo hledá něco víc? Myslím, že asi moc ne. Starší posluchači možná při ní prožívají nostalgii po starých časech a ti mladší.. nevím.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Určitě. Nevím, proč by folková hudba měla právě v tomhle dělat výjimku. Prorazí hlavně ten, kdo se umí prodat. I když - vzhledem k tomu, že současný posluchač potřebuje pořád nové a nové podněty, jak jsem již uvedl - se nemusí dlouho udržet na výsluní. Vystřídá ho prostě jiné "zboží". Taky je to hodně o kontaktech a o známých na těch správných místech. Kdo není kupříkladu kamarád s někým z porotců na soutěži, ani si neškrtně, i kdyby byl sebelepší. Zažil jsem to několikrát já i někteří moji kolegové. Folková muzika není v tomto výjimkou.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Ničeho takového jsem si nevšiml. Spíš to znamená větší zájem pořadatelů akcí, festivalů, soutěží.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Myslím si, že dnes už toho není moc, čím by se lišila. Hranice hudebních žánrů se stírají a často vzniká blíž nedefinovatelný pelmel.

7. Co je pro Vás folk?

Folk je výraz pro lidovou hudbu. Takže někde by to mohla být cimbálovka, někde dechovka a ve Skotsku dudy 🥁. Proč se "Folku" vlastně říká folk nevím. Možná, že je to pro to, že se často provozuje amatérsky, tzn. lidově a na "lidové" nástroje.

Já osobně se za "folkaře" v klasickém smyslu slova nepovažuji, protože se slovem "folk" označuje hudba, kterou, až na velmi řídké výjimky, vůbec neposlouchám. Jsem písničkář, tzn. člověk hrající písničky. To, že se u toho doprovázím na akustickou kytaru ze mne klasického "folkaře" ještě nedělá. Stejně tak bych se mohl třeba doprovázet na klavír. Kutna nedělá mnicha. Ačkoliv - vzhledem k tomu, že FOLK znamená hudbu lidovou, i já k ní patřím, neboť jsem - alespoň pokud je mi známo - člověk 😊 ...

Rozhovor s Jardu Janatou (H-quartet), dne 15. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Předně je třeba říct, co je to vlastně folk. U nás se do téhle škatule nastrkalo všechno, co se nevešlo jinam, a proto samotné slovo folk je vlastně trochu out. Pojdme se ale shodnout na tom, že folk jsou především písničky hrané akusticky, nebo elektroakusticky, anebo třeba jen zpívané. Základem je ale vždycky písnička, a ta na lidi působí v každé době. Za komančů v tom lidi hledali jakýsi protest proti režimu, a to i tam, kde vůbec nebyl. Dá se říct, že folk byl tehdy jakousi módní vlnou. Mnoho lidí si po revoluci vůbec nedovedlo představit, jak tahle muzika může fungovat dál. A ona funguje a do značné míry úplně stejně. Ti, kdo byli zaměřeni na kritické texty v tom klidně pokračují dál. Vždyť ke kritice a nastavování zrcadel je pořád témat dost. Jen už nejde o tu módu. Dnes je tahle muzika spíš pro skalní příznivce, jak se říká pro fajnšmekry, podobně jako třeba jazz. Druhou věcí je otázka kvality a prosazení se, ale k tomu se ještě dostaneme.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Posluchači, tedy ti, co zůstali, jsou pořád stejní. Pořád fungují jako nekompromisní měřítko toho, co se kapele povedlo a co ne. Je jich jen zoufale málo - viz některé méně známé festivaly.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Kdo se o folk zajímá, ten si ho najde celoročně, protože folková muzika je k mání i v zimě. Jsou i mimosezónní festivaly, třeba v listopadu, vánoční akce apod. A hlavně

folk, to nejsou jen festivaly, ale také jednotlivé koncerty písničkářů a kapel. Bohužel takové koncerty si většinou pořádají muzikanti sami a z vlastní kapsy, protože oficiální pořadatelské agentury a kulturní střediska od toho namnoze dávají ruce pryč. Zkrátka místní amatérskou činnost dneska nikdo nepodporuje. Nedá se na ní vydělat. I kulturní instituce se chovají "tržně". Chtějí vydělávat tam, kde by spíš měly investovat.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Dostat se tzv. na vrchol není jen záležitostí peněz, chce to talent, píli, řadu štěstí a spoustu času a tvrdé práce. Jenže to všechno je marné právě bez peněz. Takže začarovaný kruh. Sponzoři se nikdy hrnout nebudou, kromě zarytých fanatiků s duší blázna. Folk, ale i jinou muziku, kterou začínáš dělat tzv. od piky, můžeš provozovat, jen když se smíříš s tím, že je to bezedná studna, v níž budou mizet tvoje úspory. Kdo se dneska folkem užívá? Kdo ho může dělat profesionálně, aniž by měl nějaký "vedlejšák" (třeba studio, nebo provozoval výuku hry na nástroj, psal knížky, scénáře, vlastnil agenturu aj.)?

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Záleží, o jakou soutěž se jedná. Je-li to nějaká regionální soutěž, pak je to celkem bezvýznamné, všimnou si toho snad jen ti, kdo se opravdu pídí a podrobně sledují folkovou scénu. Celostátní soutěže jistě pomohou, víc se o kapele ví. Značnou roli tady však hraje propagace. Jde o to, jak takový úspěch dovedeš prodat, jak se o tom píše atd.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Mně osobně připadá, že to, co lze označit za folkovou scénu, je záležitostí uzavřeného okruhu lidí, kteří se o tento styl zajímají. Ten okruh lidí ale není malý. Svědčí o tom počet kapel i jednotlivců, kteří folk aktivně dělají, byť jen jako koníčka a mimo jakýkoliv zájem médií. Média a profesionální pořadatelé se tu a tam zajímají o tu folkovou profi špičku, tedy o muzikanty a kapely zastupované agenturami. Tato špička je však oproti jiným žánrům poměrně nepočtená. Jinak si myslím, že podobné problémy jako folková scéna má i jazz a rock. To už jsou dneska také žánry jen pro ty skalní vyznavače. Všechno válčují ty neuvěřitelné srágoři, co slýcháme z médií. Bolí z toho

uši.

7. Co je pro Vás folk?

Folk nefolk. Muzika je buď dobrá, nebo špatná. Pak je jedno, jak tomu budeme říkat. Té dobré muziky není nikdy dost a stojí za to jí obětovat čas i peníze, protože ty zážitky při ní (ať ji děláš aktivně, nebo jen posloucháš), ty jsou prostě nepopsatelně skvělé.

Rozhovor s Petrem Sejkem (4 zdi), dne 15. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Rozhodně ano. Sice je pravdou, že folk coby škatule už nemá tu podstatu, co měla za bývalého režimu, ale i dnes je poměrně značný význam kladen na textovou složku dílka, tedy obsah sdělení, a ještě dodnes v celkovém pojetí muziky tohoto směru cítím jakýsi podtext, chytrost, nadhled i humor. Tedy shrnuto - vliv má jako každá jiná muzika a ještě snad něco navíc a nadplán....

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Myslím, že především posluchačů ubylo - a to nemyslím proto, že je obrovské kvantum možností jak se realizovat a tudíž každý hledá to své, ale spíše z pocitu narůstajícího sebevědomí se každý chce prosadit sám a publikum jakoby se přesouvalo na pódium. Bohužel tady to asi Ukrajinčema a migrací obecně nenahradíme.. Ale jinak ti, kteří opravdu poslouchají, ti se myslím nezměnili..ti jdou v podstatě na pastvu.. a realizují podstatu slova posluchač.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Beru folk jako součást muziky a tý je potřeba v každém ročním období. Je pravda, že ono prostředí blízce souvisí s jeho podstatou a festivalů přibývá - to opět souvisí s komercializací společnosti, ale pořád mám nějaký pocit, jako bychom se trochu bavili o tom, že folk je posledních pár mamutů a ten pocit opravdu nemám...

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší

zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Opravdu těžká otázka... i folk dělají lidi, kteří navazují na standardní a tradiční mechanismy předávání muziky (myšleno media i komerční festivaly) a tedy i tady platí, že nic není černobílé. Přesto bych rád věřil tomu, že ne...

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Nevím. Myslím, že publikum se neztotožňuje vždy s názorem poroty a proto zvýšený zájem publika spíše přičítám poctivému koncertování po jednotlivých štacích... nakonec na to přišli i naši "páni nahoře".

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

No to je to, co už jsem zmínil. Podtext, chytrost, nadhled i humor a v neposlední řadě si myslím, že akustická hudba (bez zvýšeného využívání různých efektů a udělátorů) velmi tvrdě ukazuje na instrumentální zručnost muzikanta. Proto mnoho výborných muzikantů pochází přímo z této stáje.

7. Co je pro Vás folk?

Nevím jestli přímo folk, nebo muzika jako taková, ale asi radost, realizace, nezaměnitelný koníček a protizávaží reality...

Rozhovor s Miroslavem Vepřekem (Alibaba), 15. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Obávám se, že stále existuje dost posluchačů, kteří od folkové hudby očekávají víc, než jim může dát, na druhou stranu je lepší na sebe nechat působit tento druh hudby (záměrně neříkám žánr, protože podle mě folk není žánr), než jiné, destruktivnější či konzumnější hudební směry.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Tak to nemohu soudit, protože díky svému věku sleduji posluchače teprve cca 10 let...

Ale někteří tvrdí, že publikum trochu zestárlo...

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Možná pro část posluchačů, kteří jezdí jen na ty velké festivaly, ale řekl bych, že pro většinu nikoli.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Talent je k nezaplacení, poctivá muzikantská dřina se taky nedá vyjádřit v penězích, ale když se k talentu a dřině přidá balík bankovek, je šance prosadit se mnohem vyšší. Můžu si objednat nejlepší studio, zaplatit špičkové muzikanty do studia i na koncerty, obrovské promo, místo v médiích, hlasy do hitparád i do zlatého slavíka, případně je možno zkusit i úplatky manažerům a akademikům 🤑. No ale přesto se pořád držím hesla, že nejlepší muzikant je hladový muzikant.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

To je těžká otázka, ale asi logicky ano. Ale pro získání publika to není to nejhlavnější, zvláště dnes, kdy je různých soutěží tolik... I když - uvidíme po našich letošních úspěších na Portě. Ideální, když je to skloubeno - např. vyhrát soutěž díky zájmu publika (třeba v diváckém hlasování na Mohelnickém dostavníku).

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Myslím, že je daleko více věcí, které mají všechny hudební žánry společné. Možná, že ve folku je o špetku více otevřenosti, ale nechci urazit kolegy z jiných branží.

7. Co je pro Vás folk?

Rád bych řekl, že způsob obživy, ale to se prozatím nedaří 🤑. Jinak je to pro mě asi hlavně druh hudby, jejíž publikum poslouchá moje písničky.

Rozhovor s Ondřejem Fenclem, dne 16. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání s dnešní

dobou a s lety komunistického režimu)?

Myslím, že hudba má obecně na lidi vliv (i dnes) a je celkem jedno, jestli je to folk nebo ne. Je asi logické, že nejvíc vzdoru bylo za komunistů vidět u chlápků s kytarou, kteří skrz svoje texty protestovali víc než Kroky Františka Janečka. Ale co třeba Pražský výběr, Hudba Praha nebo Etc... Vládi Mišíka? Pro mě tam to buřičství bylo ještě silnější a možná i tím, že tihle muzikanti skutečně žádné techtle s režimem neměli. Můžu jim to proto věřit i dneska...

Co se týče současnosti, důležitá je síla výpovědi a je úplně jedno, jestli ve folku, rocku nebo v písničce pro děti.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Změnily se prvotně spíš poměry kolem. Lidi mají víc možností, existuje strašná spousta akcí zadarmo (městské slavnosti, pivní slavnosti, festivaly pokryté sponzory...), céděčka se v době internetu stávají záležitostí pro fajňsmekry... a lidi jsou tím pádem přirozeně namlsanější. Když je ale něco chytí, je to myslím stejné jako před 20 lety.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleno zde letní festivaly)?

Ne. V létě chodí lidi víc ven a v zimě pod střechu. A v zimě správný savec spí nebo je ospalý, tak se hraje trošku míň. Logické, nic víc bych za tím nehledal.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Ano, dnes hraje naprosto zásadní roli značka ať je to kde je to, to se změnilo. Konkrétně Hromosvod kam přijede, tam to pod pódiem žije, ať je to malý festival, velký festival, městská slavnost nebo vesnická slavnost. Ale když jedem sami do klubu mimo Prahu, přijde až na výjimky (specifická místa) pět lidí. Takže to ani neděláme... V čase, kdy na Buty nebo na Lenku Dusilovou přijde do klubu stěží stovka, je to vlastně i logické. Když se to do lidí nenatlačí hlava nehlava skrz televizi a každodenní omílání jednoho singlu v rádiích, není pro nezavedenou značku prakticky šance. Zeptejte se letošního objevu Toxique (cena Anděl, atd.), kolik na ně přijde lidí mimo Prahu... bez zvukaře, pořadatele a místních známých.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Ne. To je pouze třešnička do nabídky pro pořadatele a stejně to většinou nikdo moc nebere v potaz, spíš je zajímavá, co uslyší na cédéčku a reference z živých koncertů. Proto už taky nesoutěžíme.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Mimo jiné mírou fundamentalismu a iluzí jakési výjimečnosti. Když čtu Folk a country, každou chvíli se tam píše o „našich žánrech“. Mám pocit, že v tomhle odvětví se tohle stále dost řeší. Zatímco ostatním je celkem jedno co hrajou a kam patří. Důležité je, že to hrajou rádi a tak, jak umí.

Ale třeba české folkové publikum mám rád, protože umí zpívat a poslouchá texty.

Specifické na české folkové scéně je to, že je tady Jupp a company, kteří mají tak trochu monopol na ty velké folkové akce. A kdo do té party nepatří, neškrtně si. Přiznávám, že to píšu i s určitou mírou podivu a smutku, ale my ročně s Hromosvodem hrajeme desítky festivalů včetně těch největších (Benátská noc, Sázavafest...), ale na Zahradu apod. nás nikdo nezve. Přitom z menších folkových akcí, kterých ročně tak deset vymeteme, vím, že to funguje skvěle, že do téhle škatulky taky (a možná vůbec nejvíc) patříme. S Jablkoní, Nerez či Druhou trávou se na pódiih potkáváme, ale jinde... což je zvláštní.

7. Co je pro Vás folk?

Hudební styl založený na akustické kytáře a písničkách.

Rozhovor s Jirkou Hurychem, dne 17. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

To je oboustranné. Podle mě má celá společnost vliv na hudbu (nejen folkovou, ale v té folkové je to tak trochu koncentrovanější) a ta pak zpětně může ovlivnit společnost. Jinými slovy - jako folkař můžu křičet do světa (společnosti) tisíce pravd, ale nebude-li je společnost chtít poslouchat, je to zbytečný a neprorazím, prorazí ten, co bude zpívat třeba o lásce na nádraží 🍷. Za konce komunismu to bylo přesně ono - lidi to chtěli

slyšet a Nohavicové, Janouškové a další jim to dali. Asi to nepamatuješ, ale tehdy chodili na folk i lidi, kteří poslouchali úplně jinou hudbu a na folkové festivaly chodili především kvůli tomu, co folkaři řekli mezi písničkami - to jsme všichni chtěli slyšet, to byl náš vzdor a revolta a proto pro nás oni byli hrdinové! Navíc podle mě tím byli folkaři pro budoucí revoluci mnohem důležitější, než si myslíme. Pro mě je mnohem větším symbolem revolty Nohavica než Havel. Havla znalo pár lidí v Praze, kdežto Nohavicu celá republika (mládež). Kdyby folkaři nedělali celou druhou polovinu osmdesátých let po celé republice revoltu, nikdo z nás by nejel do Prahy zvonit klíčkama. Dnešní doba? To je asi fuk ... společnost musí chtít v něčem hledat revoltu a pak ji může někdo přinést a to platí vždycky. Drobné revolty vidíme všude kolem (např. nám zestárlý popové zpěvačky, tak si veřejnost vybrala Anetu, později Ewu Farnou ... ty splnily drobnou revoltu nejen mládeže). Na velkou revoltu je potřeba velký společný problém, v němž se společnost ocitne hromadně na dně ... to je půda pro revoltu ve velkém a pro nové Nohavicy ... to nás určitě někdy čeká taky. Pak se ale musí takoví lidé rychle objevit a nemusí to být folkaři - folk má jen určité výhody právě v tom, jak osloví posluchače - koncert se většinou poslouchá, vnímají se texty atd.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Posluchači se mění pořád, stejně jako se mění celá společnost. Trochu nás rozděluje technologie - přináší velké množství zábavy na dosah a tím by se dalo říct, že snížila množství posluchačů na akcích. Pro hudbu všeho druhu je ale naopak díky technologii posluchač snadněji dosažitelný, což je určitě velká výhoda. Větší roli spíš hraje dnešní způsob života, ve kterém jsme si zvykli nechat si vše "strčit pod nos" a bez přemýšlení to "sežrat", protože je to pohodlné. Média nám tak servírují především bezkonfliktní, lehce stravitelnou hudbu, ze které mají jisté zisky, a my, posluchači, nejsme taky moc ochotní přijímat něco, nad čím musíme přemýšlet a už vůbec si hledat vlastní hudbu, skupiny, směry. Dnešní vyrůstající generace ale už je, jak pozoruji, trochu jiná ... doufám, že lepší.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk určitě není sezónní záležitostí, i když atmosféra letní noci pod širákem mu dodává něco navíc.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

V penězích to není (ani ve folku, ani jinde), to si myslí jen naivkové. Znáám hodně muzikantů, kteří měli ohromnou finanční podporu a kde jim je konec? (i v jiných žánrech) a naopak lidi, kteří se prosadili bez peněz. Daleko důležitější je trefit se do toho, co chtějí lidi slyšet a vidět ... a správně jim to podat... A samozřejmě to chce pořádně kousek štěstí.

5. Když vyhraje nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

To asi záleží na konkrétní soutěži. Každý koncert může přinést fanouška navíc, tedy i soutěž. Je tady i určitá skupina posluchačů (bohudík ne moc velká), kteří se řídí podle názoru některých porot a kritiků ... jejich věc, já mám radši lidi s vlastním názorem (i když se jim třeba nelíbím zrovna já). Koncert má prostě smysl úplně každý a vzhledem k tomu, že je u nás obrovský přetlak kapel a účinkujících, je to příležitost hrát.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Já myslím, že se nevymezuje, naopak se spíš přibližuje ostatním žánrům a tak, jak si jiní půjčují prvky folku, folk si půjčuje zase jiné. To je dobře a nakonec posluchači si to vždycky přeberou ... když se dívám na novou generaci Baumaxových posluchačů, tak se na to moc těším 😊

7. Co je pro Vás folk?

Pro mě asi srdce, kořeny, jednoduchost (ne primitivnost) ... i když mě víc spojují s bigbitem 😊

Rozhovor s Evou Henychovou, dne 17. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk je příliš široký pojem. V současnosti je to často záležitost téměř rocková či popová

- je to k slyšení na festivalech, přesné hranice je těžké určit. Ale pokud máte na mysli hudbu s přemýšlivými texty, jako to bylo například za dob Karla Kryla, tak taková hudba stále existuje a má svůj slušný okruh posluchačů. Politický protest se vytratil, natolik se doba – naštěstí - změnila, ale stále zůstává potřeba hledat v písních něco, co nedělá, nehledá většina...

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Vyrostla úplně nová generace lidí, která se o komunismu už jenom učí ve škole. Jsou to svobodní lidé, kteří můžou dělat a říkat skoro cokoli a je jen na nich, jestli v sobě naleznou tu potřebu nějak se vymezit, mít názor, být jiný. Už je to jenom volba.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Určitě ne, je to hudba jako každá jiná a jen vymezená skupina posluchačů chodí pouze na letní festivaly, stejně jako pouze vymezená skupina muzikantů na nich hraje 😊

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

To nevím. A asi to nesouvisí se žánrem. Myslím, že kdo umí, tomu se to může podařit. Pak se ale také naskytá otázka, co je myšleno tím vrcholem, jestli zájem médií nebo množství peněz a jaké... ?

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Kdysi dávno - v roce 1991 - jsem vyhrála Portu a byla to tenkrát pro mě jakási startovací čára, ale za ní následovala už jen práce ... Jak je tomu dnes, nevím, ale asi podobně.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Stále je u ní v popředí cosi jako láska k lidem, k přírodě, k něčemu, co člověka přesahuje. Nejde snad o prosazení se a o množství peněz hned na prvním místě, ale to je asi u každého individuální 😊

7. Co je pro Vás folk?

Osobní výpověď člověka o světě kolem a o světě uvnitř něho. Liší se natolik, nakolik se liší lidé.

Rozhovor s Petrem Vratným (Hluboké nedorozumění), dne 17. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Určitě nemá dnes folk celospolečenský vliv jako za komunismu. Úplně o svůj vliv ale nepřišel, hlavně u lidí, kteří jej poslouchali v osmdesátých letech je zdrojem pro oživení vzpomínek, slouží k pozastavení v hektické době a nabízí stále témata k zamyšlení. Problém je, že ta témata už nejsou většině lidí společná.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Tehdejší posluchači očekávali primárně názor. Ti dnešní jdou spíše za zábavou, interpretační kvalitou a pohodou. Vyjádření názoru a kvalitní texty jsou něčím navíc, co ovšem odděluje "hvězdy" a nadějně od šedého průměru.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk nejsou jen koncerty. Pokud bych se omezil jen na ně, určitě bych sezónnost okamžitě potvrdil. Ne že by bylo koncertně přes zimu úplně mrtvo, ale úspěch slaví spíš menší pohodové akce, které nejsou jen o poslouchání. Např. v mém okolí folk žije přes zimu hlavně na jamech po hospůdkách nebo v rámci zmíněných menších akcí.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Mne by hlavně nebavilo se drát na vrchol pomocí peněz, když to není v rukách. Raději bych je v muzice uplatnil jinak, třeba pořádáním a propagací festivalů a muziky jako takové. Kdybych ale tu soudnost neměl, věřím, že bych se dostal u nás na mediální vrchol. Určitě bych ale nebyl na vrcholu u těch, kteří tuto muziku znají. O skutečném vrcholu by se tedy nedalo hovořit.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Automaticky neznamená, ale dává to možnost se více prosadit na festivaly, a tak se k většímu publiku dostat.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Je to relativní, nedá se to uplatnit na všechny žánry, ale v průměru jde o: více melodičnosti, silnější texty, menší finanční náročnost, méně profesionálů, větší hudební aktivitu publika (písničky si leckdo sám dokáže zahrát), větší konzervativnost publika (i v pozitivním slova smyslu), malé povědomí mezi mladou generací (folk je pro leckoho sprosté slovo, protože to není "in"). Přitom poslouchá Nohavicu, Čechomor, Ebony, ... a nevěří, že je to taky folk.

7. Co je pro Vás folk?

Styl života, pohoda, akustičtější bigbeat. Leckteré rockové kapely hrají písničky hrané i folkaři (Mňága x Plíhal, Landa x Kryl). Jde tedy o rock nebo folk?

Rozhovor s Josefem Nosem, dne 17. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Řekl bych to takto: Folk ne, já ano.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Ne.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk je buďto dobrý nebo špatný.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Penězi můžete do lidí natlouct cokoliv.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Ne.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Folk = lid. Všechna ostatní hudba se od lidí vzdaluje.

7. Co je pro Vás folk?

Slovo. Náplň mu musí dát folkař, folkařka.

Rozhovor s Lubošem Stráníkem (Stráníci), dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk má samozřejmě pořád vliv nejen na folkové fandky a posluchače, ale i na komerční veřejnost, záleží jen, jak jej kdo zpracovává. Autoři mají nadále o čem psát, není přece jen vše růžové, což nemusí být zrovna zásadní téma.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Jistě, že se posluchači změnili, především ti pravověrní zestárlí a dost jich z tohoto ranku odešlo a poslouchají jinou muziku, spousta si rozšiřuje obzor v jiných žánrech. Zažili jsme už i návraty posluchačů, ať už z nostalgie, nebo ze zklamání z jiného stylu života, který je nějak ovlivnil po tzv. odchodu z folku. Je další spousta mladých fandů folkové muziky, kteří si hledají a nacházejí ve folkové muzice ty své interprety.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk je především záležitostí sezónní a to díky festivalům (jaro, léto), ale samozřejmě existuje spousta malých i větších hudebních klubů, kde se hraje žánr FC celoročně. Kapely pořádají své vlastní večery, kam si zvou zase své spřízněné muzikanty, jako hosty. Co vím z vlastní zkušenosti, tak tyto pořady jsou dost navštěvovány.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší

zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Především nejde o peníze, ale o manažera, který ty peníze umí sehnat. Bohužel folková muzika a její interpreti se dostali do tradičního komerčního mlýnku, kde se prodává a kupuje. Ale to je jen přirozený vývoj. Chcete se živit tím, co produkuje, tak musíte prodávat. Ale teď se zeptám já, co je vrchol ve folkové muzice? Být úspěšný, talentovaný, prodávaný a populární? Nejsem si tím jistý. Viděl bych to spíš v uspokojení svých interpretačních a autorských ambicí, to ostatní následuje. Viděl jsem naše přední folkaře hrát pro lidi, kteří jedí párky a pijí pivo na pivních a různých jiných slavnostech. Samozřejmě, že pro ně je to ten tzv. kšeft, ale kde je najednou to uspokojení ambicí?

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Nikdy jsme s kapelou žádnou soutěž nevyhráli a přitom si nemůžeme stěžovat na nezájem diváků, samozřejmě, že se každému nemusíte líbit, a tak to je i správně, ale ty soutěže beru dneska co by odrazový můstek na další cestě.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Mohl bych si na tuto otázku vzít encyklopedii a vypsát nějakou formulaci, ale to si umí přečíst každý. Pro mě je to spousta nezapomenutelných zážitků a situací při této muzice. Můžu jmenovat vstřícnost, upřímnost, laskavost, přátelství, ale i pády, nejistoty, tréma, hádky, pláč ... Prostě vše, co k tomuto a vlastně k jakémukoli muzikantskému životu patří.

7. Co je pro Vás folk?

Můj život.

Rozhovor s Pavlem Krásou, dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Ano, myslím, že v písničkách folku se lidi lépe najdou, najdou tam vše, co potřebují pro

pocit klidu, lásky, a pospolitosti. Myslím, že dnes nenajdeme vysloveně téma pro společnost jako takovou, ale malé skupiny a jedince určitě.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Tak jak se změnilo vše kolem našeho života, tak se mění i lidé. Vše je více povrchní a méně závazné, za to s většími křídly a fantazií. Prapůvodní trempové jako by zmizeli z lesů..... ale přesto se najde pár výjimek... a ti, až přijde čas, předají vše mladším a stejně nadšeným.... lidé snílky zůstanou.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (mysleny jsou zde letní festivaly)?

Ne, to si nemyslím, není to jen sezónní záležitost.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Těžká otázka, ale myslím, že s neomezeným množstvím peněz by se opravdu daly dělat zázraky , měl jsem tu čest nahlédnout pod pokličku byznysu `a la profi hraní a myslím, že to musí jít ruku v ruce s pracovitostí, dobrými melodiemi a projevem... pak teprve se může dál stavět na penězích. Mám několik nehezkých zkušeností s lidry české špičky, kteří své jméno a hlavně své postavení velmi rádi proměňují na svůj zisk a pak vám hodí klacík pod nohy - věřte není to nic moc příjemného. Navíc si myslím, že byznysu tu velí pár hlav pomazaných, které raději vaří už z hotovek, než by hledaly nové pochutiny - týká se to i rádií a vůbec medií jako takových..... potkal tu někdy někdo lovce talentů, tahal vás někdy někdo na rozhovor nebo na live do radia ???!!!!???

Měl jsem tu čest, že jsem byl s kapelou takto osloven, ale stalo se to, lidi, fakt jen dvakrát. Nedávno jsem mluvil s člověkem, co to zkoušel v USA, hrál po klubech a říkal, že téměř po každém druhém koncertu přišel jakýsi človíček a tahal ho do nějakýho okresního rádia. A tady je trochu zakopanej pes, tohle u nás asi fungovat nebude, neb proč drobit kus chleba místním bossům a živit vrabčáky na dvoře, raději necháme chleba vcelku..... teď mluvím jen a jen z vlastní zkušenosti a přijde mi to vůbec nejhorší, ten pocit, když nemáte na to dát někomu pár desítek tisíc, aby vás prezentovala nějaká televize.....

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Tak tohle je zas trochu z jiného soudku, lidé většinou tyto soutěže mapují jen na oko. Dnes jen málo médií dokáže lidi strhnout a co víc.... kdy jste viděli soutěže typu Porta nebo Zahradní Krtek atd. v TV??? Jak povrchní máme TV, tak povrchní jsou i informace lidí o těchto soutěžích, škoda.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Nedokážu se na tuto otázku podívat obyčejnými očima, ale myslím, že muzikálnost, zpěvnost, dramatičnost dějů, pořád ještě se najdou echt texty, jakési poselství, pohoda..... prostě si myslím že ve folku se dá najít hodně..... hlavně duše autorů ... Já sebe sám nedokážu zařadit, kam vlastně patřím, vždy jsem hrál rokovou muziku, pak najednou folk a folk- rock a zjistil jsem, že prodat v muzice svůj cit a pocit je velké umění a kumšt, a navíc jsem zjistil že ti kotlíkáři, jak rockeři rádi říkají, jsou hodně dobří muzikanti a rockeři se mají ještě hodně co učit

7. Co je pro Vás folk?

Něco, u čeho jsem byl šťastný, čím jsem žil a co teď nemám, je to zvláštní, pořád se cítím i jako rocker, ale folk mi prostě chybí.

Rozhovor s Liborem Tomanem (Trilobiti), dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Vliv na diváky je stále stejný, pokud je hudba něčím zajímavá. Nemyslím, že je to tak, že za komunistů měl folk výrazně větší vliv než dnes. Dokladem je řada nových folkových přehlídek, festivalů, klubů atd. atd. Navíc se folkovou hudbou dost lidí slušným způsobem živí.... (prostě to takhle má být a je to fajn).

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Posluchači se změnili pouze v souladu se změnami ve společnosti. Jinak jsou příznivci folku asi ze všech "společenských" vrstev (možná se společným znakem, kterým je jakási svobodomyslnost.....).

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk je celoroční (pořád se něco děje).

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Peníze hrají roli stejnou jako ve všem jiném (zaplat'pámbu, že folk není nějaká exotická nebo undergroundová disciplína). Nevím, co znamená dostat se na vrchol v ČR, ale samozřejmě bych rád vyhrál Portu, Zahradu, Muziku atd. atd. Rozhodně to ale kvůli tomu neděláme.....

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Obecně ANO, v našem případě zatím bez zkušeností.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Já vidím jediný rozdíl v přístupu některých muzikantů. Zním řadu kouzelných a šikovných lidiček, kteří prostě nejedou v komerci, ale chodí si jen tak občas zahrát. Bez smlouvy, honorář nejistý, ale výkon a pohoda maximální. Jinak platí bod 4.

7. Co je pro Vás folk?

Muzika pro pohlazení duše.

Rozhovor s Jakubem Vlachynským (MY3.AVI), dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Jistě, má vliv, ale ne coby folk, ale coby hudba jako taková. Folk se zbytečně uzavírá před světem a folkaři cítící se jako samostatná sociální skupina nedokážou často komunikovat s okolním "hudebním světem". Ale je to samozřejmě individuální a situace se mění a styly na festivalech se začínají prolínat... stejně jako vlivy na samotné mladší interprety a kapely.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Pravděpodobně ano, jak, nedokážu přesně definovat, vzhledem ke svému věku. Ale mění se populace obecně, mění se posluchači všech stylů. Jde o to, jestli to posuzují ze svého pohledu (sám se vyvíjím a mění se mi názor), nebo z pohledu zvenku (někdo sleduje zvenčí skupinu jako takovou), každopádně se posluchačstvo za komunismu tolerovaného folku nyní rozdrobilo do více žánrů, festivalů i koncertů přibýlo a je dnes jistě těžší situace.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (mysleny jsou zde letní festivaly)?

Ne... dobrá kapela táhne pořád... celoročně.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

ANO. Muzika, resp. propagace muziky je pořád jen o byznysu... pokud máte kvalitní hudební základ, můžou finance jistě pomoci, ale samozřejmě zde platí - pokud není písnička dobrá, je to výrazně složitější (i s penězi).

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Lehce... opět záleží na interpretovi. Ve folku je „přesoutěžino“ a výhra kdekoliv již není tak prestižní jako v minulosti. Vlastně vůbec nechápu, proč folkaři berou soutěž jakožto součást festivalu tak dogmaticky : vždyť je to o hudbě, ne ?

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

To netuším... nevnímám folkovou hudbu jako nějaký vyhraněný žánr. Folk je v podstatě základ všeho... většina amerických popových i rockových legend vychází z folku... u nás se slovo folk „degradovalo“ na jakousi pseudointelektuální záležitost....

7. Co je pro Vás folk?

Viz odpověď 6. Folk je základ všeho.. Alanis Morissette je folk. Bruce Springsteen je folk. Lenka Dusilová je folk. Tisíce dalších jsou folk. Silná píseň se sdělením bez jakýchkoliv hranic.... to je pro mne folk.

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Myslím, že každý žánr má vliv. A nejen v hudbě. Samozřejmě v dobách socialismu folková píseň měla jiný dopad, než dnes. Lidé hledali i mezi řádky to, co sami neuměli nebo se báli říct. Písničkáři často posilovali sebevědomí a trochu té hrdosti tohoto vesměs zbabělého národa. S prominutím, ale Bílá Hora se v nás dokonale zabydlela a ještě to bude chvíli trvat, než se hřbety opravdu napřímí. Má generace už to ale nestihne.

Vliv folku v dnešní době vidím spíše v udržení bohatšího slovního vyjádření pocitů a ve snaze používat češtinu lépe než plytké a přihlouplé texty středního proudu. Ale mohu se mýlit. Postrádám u spousty i renomovaných skladatelů a zpěváků chuť se oprostít od vžitých klišé a laciných rýmů. Ale to jsem asi dost odbočil.

Prostě folk, stejně jako jazz, rock, opereta a jiné, budou mít svou část posluchačů, kteří tuto hudbu budou mít rádi a budou ji vyhledávat. I když v menším měřítku než když folk byl módou a jakýmsi vzdorem a příslušností odporu stávajícímu režimu.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Myslím, že ta změna je markantní, alespoň co jsem stačil zaznamenat. Posluchač je vychováván komerční televizí, hltá přihlouplé příběhy a ztotožňuje se se seriálovými hrdiny a jejich vyumělkovaným životem. Ztrácí pojem, co je realita, a stačí mu strašně málo. Jako by zapomínal samostatně přemýšlet. Je spokojen s povrchními texty, s muzikou, která čím hlasitější, tím lepší, a vulgarita v některých textech je pro něj pozitivum. Čím víc-tím líp. Vnímám to z pohledu skladatele a interpreta a je mi z toho smutno. Zvláště mladší publikum netouží po písních, které by je přinutily přemýšlet, protože myšlení bolí. Na festivalech je vidět stádnost. Chodí a čeká se na hvězdy jako Čechomor, nebo Nohavica a sdělení ostatních je více méně přetrpěno. Divák ztrácí toleranci, slušnost a vnímavost. Ne vždy a ne všude, samozřejmě. Ale sedět na jevišti a hrát o kráse něžného citu, když před jevištěm křičí a pobíhají děti, lidi nahlas telefonují, pokřikují a baví se, to není až zas tak příjemný zážitek. Přicházím vždy na jeviště s pokorou a přáním, abych něco dal a také bych si rád něco odnesl. Třeba pocit,

že mi někdo naslouchal. Už zase jsem se moc rozpovídal. Pardon.

Jak už jsem ale řekl. Není to všude. Jsou ještě místa, kde je divák citlivým posluchačem a věřím, že jich bude přibývat.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleno zde letní festivaly)?

Folk je životní záležitost. Je to vyjádření pocitů, myšlenek, pochybností, vzdoru, něhy, lásky, víry a naděje. Takže to nemůže být jen v létě, že? Alespoň já to tak cítím.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Ne, to si nemyslím. Jasně, že při spoustě peněz dokáže dobrý manažer dostat na vrchol kohokoliv. Masívní reklama to již mnohokrát dokázala. Viz Nedvědi, Eva a Vašek, Šlapeto a další. Nešel bych do toho ani kdyby moje konto mělo devět nul. Protože absolutní špička a kvalita se ukáže sama. A není zapotřebí masírovat mozečky lidí podbízivou reklamou. Proč je na vrcholu Jarek Nohavica, Žalman, Robert Křesťan, Ebeni, Plíhal a jiní? A přesto na nás nekřičí každou hodinu z obrazovky. Jsou prostě kvalitní a stálí. A moc jim to přeju. Myslím, že jsou vzorem pro spousty začínajících folkařů a muzikantů. Jestli je i folková hudba záležitostí peněz nedokážu objektivně posoudit. Ale určitě vím, že spousty mých kolegů už neví, kolik si za vystoupení říct. Mám pocit, že skromnost a střízlivé ohodnocení sebe sama je bohužel něco jako sci-fi. Ale je i věcí pořadatele, pokud na jejich podmínky přistupuje. Samozřejmě, potom mu už nezbudou peníze pro ty ostatní.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Bohudík již nesoutěžím, ale když si tak vzpomínám, bylo to příjemné něco vyhrát. Ale diváků bývalo pořád stejně. Plno. Teď je spíš otázkou, zda jste vidět v televizi a slyšet v rozhlase. Ceny, byť sebeslavnější, posluchače už moc nezajímají.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

No, může to být nástrojové obsazení, ale hlavně sdělnost textu. Folk, myslím, přináší více pocitů a více barev. Je zde pracováno s větší melodickou stránkou a také s větším obsahovým sdělením, než je to třeba u žánrů jako je hip-hop, techno, house music apod.

Ale asi nejpodstatnější je opravdu pocitová stránka sdělení.

7. Co je pro Vás folk?

Je to můj životní styl, moje vyjádření toho, co jsem prožil, prožívám a o čem třeba jen sním. Je to mé spojení s vesmírem.

Rozhovor s Petrem Hudcem, dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Nějaký vliv má, ale lidé už v písniích nehledají tak silně poselství, skrytý hlubší význam - chtějí se bavit. Pokud tedy někdo dokáže své sdělení podat vtipným způsobem, je to v současnosti asi ideální cesta k posluchačům. Hudebník by ale neměl přitom vyprodat svoji vlastní identitu a stát se "bavičem". (Jako pozitivní příklad viz. Plíhal)

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Patřím spíš k mladší generaci (je mi 30 let). Přesto mi přijde, že u posluchačů nyní více než dřív převládá požadavek bavit se a méně naslouchat. Nabídek je více a tak se vše rozrůstá do šířky a hloubku aby člověk pohledal.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk není sezónní záležitostí, i když letní festivaly jsou mu vlastním, charakteristickým prostředím.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Ad jedna: bohužel, peníze mají takovou moc, že by to šlo minimálně u části (snad i většinové) publika. Ale přece jen to není jen záležitostí peněz. On by člověk měl umět alespoň trochu intonovat a tak... 😊

Ad dvě: kdyby byla folková hudba záležitostí peněz, dopadl by folk již nyní jako náš pop a bylo by to stále o stejných jménech. Je tu ovšem příliš malý trh. Dnes folk uživí jen několik špiček a podhoubí tvoří amatérská produkce. Tím je zajištěna jakási

relativní nezávislost nebo "zdravost."

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Díky soutěžím se každá kapela - zvláště pokud je vyhrává - dostává do povědomí posluchačů. My jsme toho ale s HUKLem moc nevyhráli. Asi nám chybělo to neomezené množství peněz 😊

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Ve folku je na rozdíl od jiných žánrů více kladen důraz na sdělení, které je obsaženo v textu. Toto sdělení má být hudbou spíše vhodně doplněno a rozvinuto, nikoliv přehlušeno. Když je tedy text folkové písně stupidní, zřejmě se jedná o žánrový přesah 😊

7. Co je pro Vás folk?

Folk je pro mne hudba s určitou potřebou sdělení, výpovědi o světě. Jakkoli se k tomuto žánru hlásí mnoho virtuózních hudebníků, přece se jedná v kořenech o písničky blízké lidem, které si sami můžou hrát na kytaru a kterým rozumí. Z toho plyne i určitá jednoduchost (nikoliv však stupidita) písní.

Rozhovor s Pavlem Hučíkem (Severka), dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Muzika /a to bez ohledu na žánr/ má pořád lidem co říct - tedy těm, kteří ji chtějí vnímat. Dřív měli k sobě lidé blíž a měli větší potřebu se družit, a to paradoxně i "díky" režimu, který tu byl. Dnes jsou lidé pohodlnější a také zaměstnanější /podnikání, dvojí zaměstnání... pro některé je to i nedostatek finančních prostředků/. Ale stále platí, kdo chce, čas si najde.

Naše zkušenost je, že máme svoje posluchače /www.kapelaseverka.cz/ a díky plakátům a inzerci koncertů moc "nových" posluchačů nepřichází

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Nemyslím, že by se posluchači nějak výrazně změnili, kromě té zmíněné zaneprázdněnosti - ti co nás poslouchali dříve, chodí i dnes.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk podle mne není sezónní záležitost, jarní a podzimní koncerty jsou oblíbené /aspoň z našeho pohledu/.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Dnes je bohužel téměř vše záležitostí peněz - naše kapela žádné ambice nemá, hraje pro radost. Těší nás potom ocenění odborné veřejnosti a ohlasy posluchačů, že je naše vystoupení pohladila na srdíčku - viz Václav Souček /ČR HK/: ....„mám tuhle kapelu rád, dělají výbornou muziku a nemají žádné ambice“.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Jezdíme pouze na pár festivalů a děláme v HK vlastní koncerty.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Nejsem odborník, ale myslím, že folková scéna je ohromně široký pojem - od písničkářů, přes lidovou tvorbu až po folk-rock.

7. Co je pro Vás folk?

Pro nás /Severka/ je folk možností předat "to kouzelné něco" našim posluchačům - musí z toho jít směrem k nim energie. A ti to poznají a dokážou ocenit - viz naše motto na webovkách

Rozhovor s Jurou Pařezem, dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Při srovnání, které uvádíte, takový vliv nemá. Jinak každá muzika má vliv na své posluchače, tedy i ta folková.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Jsou zkušenější, pokud nejdou jenom na pivo v rámci nějakého festivalu, dovedou si vybrat, o co mají zájem.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Není. Klubová zimní sezóna má taky svoje kouzlo. Tady se už cíleně chodí na jednotlivá jména.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Je to ve výsledku byznys jako každý jiný se vším všudy, co k podnikání patří (známosti, úplatky, protislužby). Pořadatele festivalů zajímá zisk až v první řadě.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Jen velmi mírně.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Může se vymezovat jak chce, ale buď je muzika dobrá a zajímá mě, a nebo je z druhého pólu. Bohužel, česká folková muzika má jen pár opravdu extraligových hráčů.

7. Co je pro Vás folk?

Od písničkáře s kytarou napříč spektrem přes country až po rockové ETC. Texty o něčem. Zpěvná melodická linka.

Rozhovor s Martinem Mrázem, dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní

doby s lety komunistického režimu)?

Dříve to bylo v podstatě v 99 procentech o vzdoru, dnes je situace v textech písni snadnější, zároveň je asi větší náročnost na kvalitu, neboť témat je široké spektrum, za bývalého režimu tolik prostoru nebylo díky všem možným povolovacím a posudkovým komisím a přehrávkám. Ovšem folková hudba dnes už tolik posluchače nespojuje.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Trochu ano, zmizela právě ta anitpolitická a sepletí proti jedinému nepříteli.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Povětšinou ano, na klubové scény (kromě velkých hvězd) chodí obecně málo lidí.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Jednoznačně ano, reklama dělá divy, bohužel i ve folku.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

V mládí, když jsme se s kapelou JEN TAK zúčastňovali soutěží a vyhrávali - určitě ano. Dnes se soutěží snažím neúčastnit.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Pro mne je český klasický folk nuda - bohužel na zařazení žánrů máme škatulky, obecně mám například problém s kapelou Anabáze: na folkových akcích jsme moc tvrdí, na rockových moc měkčí.

7. Co je pro Vás folk?

Zbytečná škatulka, protože hudba je skvělá pro posluchače, nebo není. Jsou například Bratři Ebenové folk s rockovým Etc... za zády? Kde je tedy hranice, co je folk a co už ne? Folk jako takový mi s přibývajících léty uniká, díky tomu, že pravověrní folkaři jsou právě pravověrní a to se mi osobně nelíbí.

Rozhovor s Rost'ou Sopouškem (XILT), dne 18. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk má stále velký vliv. Za komunismu to byla jistá forma protestu a výraz svobody, dnes se jde na dobrou českou písničku, kterou si můžu zazpívat.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Změnili se - viz předchozí. Navíc ještě chtějí trochu humoru a odreagování.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk je převážně záležitostí sezóny. Jen někteří interpreti se dokážou držet i mimo sezónu.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Peníze - jistě by se dalo hodně udělat a dostat se do médií - a velmi jednoduše. Vždyť jen dobrý klip do TV stojí kolem 1 melounku. Kdopak z obyčejných folkařů na to má???? Musí mít kapitál a nebo to musí být opravdový fenomén. Jinak ani talent vůbec nic nezaručuje a většinou ani nemá šanci. Tzv. stálice ho mezi sebe nepustí.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Výhra neznamena přízeň publika, ale zájem organizátorů akcí - a pak se tím samozřejmě zvýší i zájem publika.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Vlastní tvorba, český a srozumitelný text, tradice.

7. Co je pro Vás folk?

Folk je to, co mám rád a s čím si hraju.

Rozhovor s Petrem Linhartem, dne 20. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Vliv folku na lidi je srovnatelný s ostatními žánry, tedy dnes jistě nižší než v dobách totality. Není však bez vlivu.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Posluchačů je méně, vybírají si. Mívají sklon vytvářet spolu s muzikanty komunity, ve světě reálném i virtuálním.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Ne.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Kdybych měl neomezené množství peněz, patrně bych je využil k něčemu smysluplnějšímu, nežli k prosazení sebe sama. Navíc nejsem zrovna moc soutěživý typ a vrcholy mě neberou. Můžete se sice publiku nacpat jako nový prací prášek, ale patrně vám to dlouho nevydrží. Jinak - jako v každém jiném žánru - i zde se nějaký ten peníz točí. A nakonec proč by neměl, že... 🤔

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Nesoutěžím, nedělá mi to dobře. Pochybuji.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Mezi folkaři je více písničkářů, tedy tvůrců, pro které je velmi významná textová složka. Ať už stojí samostatně nebo uvnitř kapely. Ovšem být písničkářem neznamená nutně být folkařem.

7. Co je pro Vás folk?

Velmi široký a patrně trochu přežívající pojem, zahrnující na jedné straně třeba příšernou, tisíckrát ve stejném duchu opakovanou patvorbu plnou hudebních

i textových klišé a na straně druhé naprosté a pozoruhodné originály. Ale to je dnes problém všech žánrů, že stačí svým pojmem obsáhnout sotva svůj mainstream a dál jim dochází dech. Svět se mění a hudba pomalu směřuje od žánrů ke komunitám.

Sám se cítím být spíše písničkářem nežli folkařem, na žánru nijak nelpím, nesnažím se nikam vejít.

Rozhovor s Petrem Merxbauerem (Strašlivá podívaná), dne 20. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Myslím, že má, ale úplně jiný. Za minulého režimu to byl protest, každý hledal jinotaje, i tam, kde nebyly. Souviselo to i s nemožností realizovat se svobodně v práci, únikem byl třeba tramping nebo podobné aktivity, a díky tomu stoupala obliba folku a trampské muziky. Teď vidím ten vliv v tom, že současný folk lidem ukazuje, jak se dá tvořit hudba neagresivní, s inteligentními texty, které jsou o něčem. Považuji folkovou hudbu - pokud je dobrá - za jeden ze zdrojů pozitivních hodnot i v dnešní době.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Odpověděl jsem částečně v předchozí otázce. Navíc doplním, že je dnes těžší posluchače zaujmout.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

To určitě ne - Strašlivka hraje kromě ledna a února prakticky celý rok.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Myslím, že by to pomohlo ke zvýšení popularity u "nefolkového" publika, ale obecně nejsem přesvědčen, že úspěch ve folku je záležitostí peněz. Spíše jde podle mne o dobré kontakty s dramaturgy.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Vyhráli jsme Zahradu i Portu, ale jestli to zvýšilo zájem publika, těžko posoudím...

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Pokus o definici folku a folkové scény již mnohokrát ztroskotal. Folk je příliš široký pojem, než aby se dal nějak stručně a výstižně obecně popsat. Chybí rozdělení obvyklé v jiných žánrech - například v metalu. Podle mého jsou rozdíly v tom, že se jedná o hudbu, která chce vzbudit pozitivní emoce, není agresivní, texty se snaží srozumitelně o něčem vyprávět a vypovídat.

7. Co je pro Vás folk?

Už jsem odpověděl v bodech 1 a 6. Hudba Strašlivé Podívané je jedním z pramínek širokého veletoku folku. Rád bych, aby se vyvinulo přesnější rozdělení. Když někomu řeknu, že hrajeme folk, nevypovídá to o našem stylu prakticky nic.

Rozhovor se Soňou Kočandrlovou (Fregata), dne 20. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Vliv.... no asi ne takový jako dřív. Je to prostě jiná doba.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Jéééé jé. Jasně, že změnili, protože se změnily i životní hodnoty lidí, kteří folk poslouchali v době před 20 lety, a dnes. Folk je záležitostí duše a ta je dnes u hodně lidí jiná než dřív. Ale hraje se i jinak folk. To je fakt. O jiných věcech a s jinými nástroji.....vše to má na sebe vzájemně vliv.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Ne, není. Jen v létě je ho víc, protože se dá jít na víc míst, dá se jít poslechnout si ho do hezčího prostředí - a v televizi nebývá tolik seriálů.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší

zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Ano, je to hodně pravděpodobné.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Dříve ano... dnes asi také, ale moc se už soutěží neúčastníme.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Zpívatelná muzika – většinou - a texty, které si lidé chtějí zpívat. I když neumí.

7. Co je pro Vás folk?

Co je pro mne folk? Je to pro mne velký koníček, který hodně stojí, ale který, pokud ti nejde v muzice o peníze, i hodně dává. Když ti lidi zatleskají a řeknou: "Hele, hraje te dobře, mně se to líbí", tak asi pro ten pocit, že to, co děláš, má trochu nějaký smysl. Protože folková muzika se dělá pro lidi. Tedy myslím.

Rozhovor s Tomášem Šenkyříkem, dne 21. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Ano - je to žánr, pod nímž se skrývá spousta různé hudby a hudebních přístupů. Dávat folk do souvislosti s komunistickým režimem je nepatřičné zužování.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Ano - mají rozhodně větší přístup k muzice - možnost daleko většího srovnání. Posluchačům se rozhodně rozšířil jejich hudební obzor a posluchačská zkušenost. Např. možnost jezdit do zahraničí na festivaly, např. Tanz und Folk Fest - ten je také velmi dobrou odpovědí na Vaši první otázku.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

To ne.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší

zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Peníze jsou důležité, určitě by se tím dalo třeba lépe propagovat desku, udělat zajímavý koncert, například v netradičním prostředí atd. Pokud by ta hudba ale neměla nějaký větší potenciál, nekomunikovala by s posluchačem atd., tak ani peníze nepomohou.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Do jisté míry asi ano, ale spíše v krátkodobějším termínu. Potom zase musíte makat... skládat písně, zkoušet atd.. Rozhodně ale nějaké takové ocenění kapele neuškodí... ale nesmi si myslet, že nějakým vítězstvím dosáhla svého vrcholu.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Nerozumím přesně otázce, co máte přesně na mysli -body-?

7. Co je pro Vás folk?

Obrovsky široký žánr, pod nímž se skrývá spousta vynikající muziky. Dobře napsaná písnička, která je vkusně napájená všemi možnými směry a žánry, u které je kladen důraz na nějaké sdělení. Je to žánr, který unese zhudebnění jednoduchého popěvku, ale také složitější básně. Který dokáže posluchače oslovit jen např. prostřednictvím kytary, ale také prokomponovaného smyčcového kvarteta.

Mám pocit, že v ČR je mnohdy vnímán velmi úzce. Když si zajedete např. do Londýna na Piccadally, najdete tam centrální obchod s hudbou. V prvním patře je oddělení s názvem FOLK - zde najdete vedle sebe Dylana, Joni Mitchell, Morissona atd...

Mám pocit, že u nás je folk často vnímán jako styl, který začíná a končí Nohavicou, Janouškem atd... V každém případě je u nás folk vnímán mnohem úžeji než ve světě a to je obrovská chyba. Folk navíc není žádná mrtvá hudební škatulka. Mrkněte např. na Last.fm kde si můžete poslechnout spoustu kapel, které se označují názvem freak folk. To je obrovská spousta vynikající hudby...

Rozhovor s Pavlem Tomanem, dne 22. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní

doby s lety komunistického režimu)?

Myslím, že má. Jako každý žánr i folk se vyvíjí, hlavně dnes se hranice mezi žánry stírají mnohem víc než dřív, takže do folku se dá zařadit spousta "pomeznic" žánrů a fúzí. Jsou- li myšleni písničkáři bojující proti komunismu - samozřejmě v minulém režimu byl ten nepřítel jasný, ale dnešní doba rozhodně není bezproblémová, pořád je na co reagovat.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Asi jsou tolerantnější právě k těm "pomeznicím" žánrům. Byly doby, kdy se diváci nebyli schopni smířit s elektrickou kytarou v sestavě (viz AG Flek na Portě), ale totéž se dělo ve světě o pár (desítek) let dřív (Bob Dylan).

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Ne. Po celý rok probíhá klubový život, koncerty...

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Myslím, že v té obrovské konkurenci ne. Jistě, peníze mohou pomoci, ale pořád doufám, že zde jde hlavně o umělecké kvality.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Krátkodobě možná ano, v minulosti kolikrát výhra znamenala přístup na další festivaly. Ale spíš je třeba pořád se snažit pracovat...

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Těžká otázka... pořád si myslím, že ve folku je oproti jiným žánrům kladen větší důraz na výpověď v textu, hudební poctivost... Ale vzhledem k výše uvedenému, že do pojmu folk v dnešním slova smyslu se dá zařadit více žánrů, není tato odpověď dostatečně výstižná.

7. Co je pro Vás folk?

Hudební názor, z určitého pohledu i přístup k životu - snaha o poctivost, nejen

v hudbě...

Rozhovor s Liborem Kropáčkem, dne 24. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk má dnes na lidi stejný vliv jako každá jiná (dobrá) hudba s důrazem na osobní sdělení - které nemusí být nutně skryto jen v textu.

Nic víc, ale ne méně.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Zestárli. Nenamlouvejme si, že folk je dnes pro lidi mezi 18 - 25ti lety nějak většinovým žánrem. Hrajeme většinou pro lidi od 30ti výš...

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Nemyslím si. I když festivaly jsou samozřejmě fajn...

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

a) Kdybych měl neomezené množství peněz, koupím si jachtu, naložím rodinu a brouzdám se po vlnách Karibiku. Při západu slunce si možná u kytary zazpívám nějakého Redla.

b) Jistě i ve folku jsou peníze důležité. Jejich dostatek by třeba zajistil kvalitní nástroje, možnost nahrávání ve špičkovém studiu s kvalitními režiséry, zbavil by nutnosti vydělávat na obživu nefolkovými činnostmi a jistě by i pootevřel dveře na prestižní koncerty a festivaly. Takže ve finále by možná i ta sláva a nějaký ten "vrchol" přišly. Což ale neznamená, že by se takto vyprodukované hity hrály za pár let u táboráků....

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Obecně: opravdu nechápu onu podivnou zábavu folkových pořadatelů a promotérů v těch věčných soutěžích a soutěžení. Festivaly pro amatérské a poloprofi kapely? Ano, jistě! Ale všechny ti Krtci, Kvítky, Růže... ach jo....

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Kladně: důraz na sdělení,

s tím související kvalita textů,
specifická poetika - snaha o vlastní vidění světa,
cílená podpora mladých a začínajících kapel.

Záporně: uzavřenost novým vlivům,

s tím související "zamrzlost" v 80. letech,
specifická poetika - ghettovitost a používání frází a klišé,
cílená podpora mladých a začínajících... .. viz bod číslo 5

7. Co je pro Vás folk?

Možnost pravidelného hraní hudby, za kterou se nemusím stydět.

Rozhovor s Janem Řepkou (Nestíháme), dne 26. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Folk má na posluchače takový vliv, jaký si sami určí. I dnes (podobně jako před rokem 89) působí na folkové scéně řada pozoruhodných osobností (zvláště písničkářů), kteří nejenže znají a ovládají řemeslo (forma a obsah), ale kteří mají také jedinečné charisma (výraz a aktualizace). Mám-li jmenovat několik současných postav: Jiří Smrž, Jarda Svoboda, Martin Rous, Xindl X, Michal Bystrov, Martin Hejnák; na Slovensku Števo Šanta, Edo Klena, Janko Majerčík. Až na čestnou výjimku (Xindl X) ovšem o skutečném, "plošném" vlivu nelze mluvit. Důvodu pro to je víc. Tím nejpádňším je bohužel slabá/nulová mediální podpora. Zaujatý hledač ale chválabohu (a chvála internetu a některým festivalům, soutěžím a otevřeným scénám) může najít "své" perly i ve stínu. Odtud úvodní věta mé první odpovědi.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Myslím, že se posluchači změnili přirozeně tak, jak se během 20 let změní každý

člověk. Zajímavější je vnímání mladších posluchačů, těch, kteří se před 15 - 25 lety narodili. U této generace je podle všeho oslabena (více nebo jinak než u generace jejich rodičů) schopnost vážit slova, a to jak ta, která pronáší, tak ta, která na ni dorážejí. Folkoví písničkáři jsou pro ni jen jeden z tisíce nejrůznějších zdrojů slov, již nikoli nějak výsadní, obzvlášť autentický nebo výjimečně pravdivý či realistický. * Celkem vzato se však postavení (status/role) zpívajícího básníka nijak zvlášť nezměnilo: jestliže se někteří z nich (Jaromír Nohavica, Karel Kryl) stali skutečně "lidovými", mohou za to spíš historické okolnosti (technické možnosti, nedostatek alternativy, absence volného trhu, politické události), než jejich nesporný talent. Po roce 89 a zejména po přelomu tisíciletí díky novým historickým okolnostem (globální trh, svoboda bez hranic, nové technické možnosti...) nebývale vzrostla personalizace vkusu a zájmů: proto také v tomto období už nikdo nový skutečně nezlidověl a patrně v budoucnu ani nezlidoví. Přes výraznější popularitu Radúzy, Trabandu nebo Xindla X, ani jeden z nich neoslovil tak univerzální publikum jako Nohavica. Co platí stále: kdo hledá, najde. Je z čeho (viz odpověď 1).

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

To je bez diskuse. Samozřejmě, že folk není sezónní. Naopak, který jiný žánr má tak dlouhou, bohatou a pestrou a nepřerušovanou tradici?

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Nepřesná otázka. Co je to vrchol? Vrchol tvorby? Vrchol popularity? Vrchol prodejnosti? Ocenění Anděl? Čím se v souvislosti s penězi folková hudba liší od jiných žánrů, kupř. od hip-hopu nebo blues?

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Konkrétně u nás (Nestíháme) se zájem publika ani po naší druhé Portě znatelně nezvedl. Může za to malý/nulový zájem médií, potažmo absence kvalitního PR týmu Porty. Jak víme ze zkušeností mnohých vítězů, podobně do ztracena vyznívají bohužel také hlavní ocenění na Zahradě (Žamboši, Kabelková ad.) a bohužel i Anděl (Jiří Smrž, Žamboši). Naproti tomu takového Tomáše Kluse vyneslo před plné sály vítězství v soutěži Czech Talent, o které nikdo moc neví, ale návaznost na lepší medializaci

a podporu (studio, vydavatel, booking, album + propagace) je mnohem lepší/účinnější.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Mé pojetí folku je široké. Mám za to, že se folk sám o sobě proti nikomu vymezovat nemusí. Co ho naopak vždycky zdobilo, byla příkladná tolerance a nadhled. V čem je snad folk "jiný", to je přirozenost a autenticita písničkáře, obvykle autora a zpěváka v jedné osobě. Pokud má "ten dar", dovede (pomocí písňe) komunikovat s posluchači bez jakýchkoli podpůrných prostředků (zesílený zvuk, záře reflektorů, umělá mlha, drogy, kostýmy, šminky a hvězdná gesta). Na druhé straně charakterizuje folk publikum, které takový způsob komunikace potřebuje, hledá a nachází.

7. Co je pro Vás folk?

Láska. Pravda. Svoboda.

Rozhovor s „Caine“, dne 26. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Myslím si, že vše má ještě vliv 😊 Jen je trochu rozdíl hledat jehlu v kupce sena a nebo třeba na talíři. Oproti komunismu se totiž talíře všech zemí spojily... a vznikla hodně velká kupka sena. Takže "vliv", který máš asi na mysli, je nesrovnatelně menší a cesty k němu vedou po jiných, instantnějších obchvatech. Jen hudebníci, kteří o něj usilují, zůstávají... neméně chápaví 😊

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Myslím si, že se posluchači za posledních 20 let změnili. V tanečnický (amatérské). Úžasnost, jedinečnost, všudypřítomnost... a agresivita všech smyslových vjemů je dnes rovněž nesrovnatelná s dobou před dvaceti léty, takže posluchač má zákonitě buď čím dál větší problém se soustředěným poslechem nebo poté s následnou filtrací. "Podprahová" sdělení, která bývávala ve folku, jakýmsi bonusem navíc, tak zůstávají... utajena. A kdo by se s nima pak teda piplal, že? Ano, i folk se vrací ke svému

přirozenému - bavit (se). A tanec je způsob celkem bezbolestného spojení s hudbou. 😊

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Mám pocit, že vše je čím dál více záležitostí sezónní 😊 Jakoby ochranná slupka na povrchu úrodné země v každém posluchači houstla... jako v tom Ježíšově podobenství o rozsévači... a ubývalo kořenů. Tedy ne těch... ale těch... chápeš. Vše rychle klíčí ale nezakoření. Já vím, letní festivaly... Nevím...

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Myslím si, že takový Jiří Smrž, nositel ceny Anděl 2005 za folkovou hudbu, člověk o jehož uměleckých kvalitách "se sotva dá s úspěchem pochybovat", by se nedostal na pomyslný mediální (lidový, folkový masový... nevím jak to říct) vrchol, ani kdyby ho zaštitil nějaký grand... nebo grant. Ale obecně jsem v této věci skeptický. Ano, s neomezeným rozpočtem je asi možné dostat se na vrchol i ve folku i v popu i v politice. Jenže... viz výše - letní festivaly a klobouky pomíjejí 🍷*

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Nevyhrál jsem.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Text a melodie jako základní stavební materiál celé písničky! Materiál, který musí obstát i bez velkého hlasu, zvuku a aranžmá. Pro mne osobně byl folk asi nejzásadnějším právě kvůli textu. Fascinovalo mě na něm to "písničkářství"... že se za muzikou mohl člověk dopídit vlastního názoru tvůrce, tedy nějaké osobnosti... a ještě se s ní případně i živě setkat. Jinak mě nenapadá žádný zásadní vymezující bod. Snad jen ten důraz na akustický zvuk. Ale „samohrajky“ jsou všude... o dvou kůrkách 😊

7. Co je pro Vás folk?

Hudební žánr z druhé poloviny minulého století 😊

Rozhovor s Radkem Novákem, dne 27. 8. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Ještě před pár lety bych tvrdil, že ta část folku, která reflektuje na politickou, společenskou či sociální situaci, je minulostí nebo jen připomínkovou sbírkou písniček. Ukazuje se ale, že tomu úplně tak není. Písnička bývá často jedinou možnou cestou muzikantů a autorů jak vyjádřit svůj názor, nesouhlas nebo deklarovat vlastní donquijotský boj s blbostí, nespravedlností, přízemností... A společně s posluchači si tak utvářet názory a hledat tím řešení a třeba tím něčemu i pomoci. Byť se to vše jeví dosti naivně.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Posluchači ne, ale doba. Muziky je všude plno, její dostupnost jednoduchá. Není mnoho důvodů ani času něco nového, zajímavého nebo jen příjemného vyhledávat. Když už se ale důvod najde a čas přibrzdí, jsou vzájemná setkání s muzikou vždycky plná nejrůznějších pocitů a energií. Dneska jako před 20 lety nebo kdykoli předtím.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Žádný žánr není jen sezónní záležitostí, jen si v průběhu roku hledá vždy nejvhodnější prostor a formu.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

„Dostat se na vrchol“ je hodně abstraktní pojem, pro každého může znamenat něco jiného. Obecně vnímaného vrcholu úspěchu je určitě možné dosáhnout prostřednictvím peněz a kalkulací. Všechno ale něco stojí, především množství úliteb a muzikantské nesvobody je pro folkovou hudbu cestou do pekla. Pro písničky je úspěchem přízeň posluchačů a „vrcholem“ jejich stále trvající oblíba!

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Já osobně soutěže nevyhledávám, nemám soutěžení v muzice rád. Je-li ale výhra závislá na hlasování diváků, je to rozhodně ukazatel větší divácké přízně. Ale zase –

výhrou je až když se podaří si tu přízeň udržet i nadále.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

V zásadě asi nějakou obecnou přirozeností po všech stránkách, otevřeností, možná jistou naivitou. Rozhodně ale není ani lepší ani horší než jiné scény, navíc prolínáním žánrů se obrušují hranice a stírají rozdíly. I ve folku je spousta gaunerů, lhářů, pokrytců, kteří nestojí ani za troníček a podrazy a bahno pseudotržního hospodářství se v něm uchytily už dávno. A stejně tak je možné potkat spoustu vzácných a šikovných i obyčejných lidí.

7. Co je pro Vás folk?

Zpívání, setkání, výzvy a hledání cest...

Rozhovor s Vladimírem Mertou, dne 3. 9. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Myslím si ledacos, spíš je důležité, co cítím. Co sám od své hudby a kontaktu s lidmi tvého typu (tedy posluchačů s aktivním přístupem, se svým příběhem, kteří porovnávají své zážitky s jejich přesahem do většího celku, řekněme do rodiny, klanu kolem folku a folkování vůbec) očekávám. Folk má určitě vliv v roli porovnávacích vah, přechylování významů, dohledávání pocitů generace, i zpětně jako dokument snažení posluchačů, kteří si přicházejí pro jistý stupeň pochopení, rozehřešení, pohlazení či facky. Jak se kdo cítí dnes, po 20 letech, je ovšem zcela mimo oblast vlivu písničky. Nikdy tomu ovšem nebylo - z hlediska sociologie - jinak. Kdo se chtěl nechat svést stanovami strany, je stejně ztracen dnes jako tehdy. Kdo hledá spřízněnou duši, závan sympatie, otevřenost, jistou dávku slovní erotiky, má dnes naopak k dispozici muže se zkušeností, kterou kdysi postrádal. Erotika stárnoucího písničkáře... hezké téma. Když jsem po kurzu zpěvu balad sám zajel na kurz loutny, zazpíval s pokorou a rozechvělostí žáčka baladu o děvčeti a převozníkovi, bylo mi tak smutno, velebně a odevzdaně, jako snad nikdy. Byl jsem žáček, a dohnal svého guru k poznámce: nikdy jsem neslyšel

loutnistu, který by si sám dokázal zazpívat, i když v renesanci to muselo být běžné. Když jsem čekal na označení svých chyb, namísto kritiky mě vyzval: prosím, pomoz mi. To je základní prvek folkové hudby dnes, loni, napřesrok: jsme si rovni, hráči i posluchači. Nabízíme si pomoc, emocionální útočiště v rozkolísané době, se všemi znaky milování na dálku. Jinak nemá hudba žádnou moc, je jen doprovodem tvé každodenní (ne)činnosti. Rozumíme si už? Prosím, pomoz mi, jako já budu pomáhat tobě. Pokud cítíš záchvěv biblické češtiny (plné zámlk, tužeb, zklamaných nadějí, vzývání a pomalých ústupů do temnot těla),

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Jsou zkušenější, prolezlí světem. Mají trochu ošoupané základní instinkty, ale přežili několik klinických smrtí svých iluzí. Jsou mnohem vybíravější, citlivější na dotek, lež, falešný slib, prkenný vztah k vlastní minulosti.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Folk je ustavičný pohyb, letní festivaly marnosti jdou mimo něj. Už drahých 15 let mě na ně nikdo nezve, nezval, a doufám zvat nebude. Svátky piva, předražených cetek, neprodejných desek, svátky masového konzumu kolem dřívějších osobních smutků! Fuj, hnus, hnůj! Masovostí ke komunismu! Setkám se s tebou kdekoliv (ve stáji, na kurzu, koncertu, na stopu, ve vlaku, v luxusním hotelu, na ubytovně či pod širákem). Nic z toho se ale nekoná na letních festivalech (výjimky: noční scény v Telči, Náměšti, snad ještě bezejmenné festivaly typu Beseda u bigbítu, soukromý festival Vládi Mikulce na chalupě, Ozvěny.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Ano. Za předpokladu, že bych po tom toužil, chtěl na sobě pár minut pracovat, dostal bych tým, zaangažovaný na mém vzestupu. Současně se obávám, že by můj vzestup stál tolik směšně vyplývané energie, že bych se sám před sebou (natož před tebe) už nedokázal ani postavit.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Vyhrál jsem pár Port a jednu Žlutou ponorku. Pár cen na festivalech dokumentárních

filmů. Měl jsem z cen dvojnásobnou radost-žalost. Tak už mě taky dostali, ti nositelé poct, frček a lineálů, rýsovači trendů a píčusové doby! Pomůžte jedině: když jste aspoň na chvíli na obálce Xantipy (nikdy), MF dnes (jednou), mihneme se v seriálu (nikdy), muzikálu (nikdy), filmu (nikdy i když nikdy neříkej nikdy), Blesku (nikdy, i když blesk je blesk). Nevěříš? Co takhle projít se před redakcí Folk a country? Ze zkušenosti vím, že být viděn na obrazovce znamená v mém případě jedině: přijde o pět, deset lidí víc, a ptají se, proč nepřišla i Zorka. Nevysvětluju, nedivím se, jen říkám, že všechny zdraví, má známé potíže, a těší se na další naše společné setkání. Tolik tedy k otázce, která se mě - očividně - netýká. Jsem s'atý pod (mediální) obraz, jezdím na kole a je mi dobře.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

---

7. Co je pro Vás folk?

Vyvrcholení dlouhodobého obcování s kolektivním orgánem veřejnosti, citlivým na dotyk, světlo, teplo a neznatelně vše prostupující vlny. Co je pro královnu prodejné lásky sex? Jistě ne jen mechanický pohyb, naučená rozkoš. Jistě je i v této profesi důležitý okamžitý prožitek, ochota dát se do služeb, poskytnout se cele, s jistým nárokem na malý podíl rozkoše z toho, co navenek cílevědomě, zkušeně a jistou dávkou rutiny naše těla nabízejí. Folkař je tedy služebník veřejnosti, který si nicméně uchoval základní instinkty, vedoucí k vlastní rozkoši, snad i spáse: Folkuj folkuj vykrúcaj, len tu piecku nezrúcaj (zakázaná píseň z kurzu zpěvu balad, který se odehrává celý kolem velké otevřené pece). Aneb vše co se chceš dozvědět o folku můžeš prožít jako hloupý Honza, ležící na peci. Ale musíš občas slézt a dát své srdce, city, dech, tělo, oči, „sexepíl“ a dokonce i svou katolicky inhibovanou postavu do víru děje. Hudba je pohyb, ustálené konvence, porušované výstřiky energie bržděné nedokonalostí našich biomechanických pohybů, hnaná dopředu vášní, vizí, utopíí. Hudba je místo, kde se střetávají sny se zkušeností. Sny převládají a nechávají za sebou spoušť bizarně pokroucených realit. Hudba tě donese tam, kam ti sudičky odmítly vydat povolení. Hudba je převtělení.

Pokud je folk alespoň částečně součástí této hudby sfér (neslyšné, ideální, andělské,

hymnické, gestické, mimoslovní tradice, zrcadlíci to božské i pozemské v nás), povznese nás o pár milimetrů nad úroveň země. Překoná její přitažlivost a přitáhne si nás o pár mikronů blíže k vesmíru nad námi. Folk je láska k něčemu, co neznáme, neumíme to nahmatat, nevíme, kam se co strká či co kam patří, nevíme, kam to s námi plácne či naopak líbezně přistane. Folk je to, co je za oponou, kterou ovšem nikdo jiný nežli my sami pro nás neroztáhne.

Rozhovor s René Křížem (Bob a bobci), dne 4. 9. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Ano má. I když už to není jako kdysi (jsem ročník 69). Dříve to byl takový malý způsob odboje. Ale dnešní politika dává mnohdy i větší důvody psát satirické a posměšné písně. Ale folk pochopitelně není jen o politice. Já ve folku vidím především pohodu a melodičnost. A je mi jedno, o čem se zrovna zpívá. Témat je opravdu hodně.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Opět odpověď ano. Změnili. A dává tomu na frak komerčnost, která se snaží ať folkovou tak veškerou muziku dostat na ty slavné slavnosti měst, které jsou dotované. Posluchač tak přichází zcela zdarma ke kvalitní muzice. To dnes už bere skoro jako samozřejmost. A pokud jde na placený festival, tak více kecá, popíjí víc piva. Co by ne. Vždyť si to zaplatil.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

Sezónní rozhodně ne. Klubové akce, to je to krásné na folku v zimní okurkové sezóně. Většinou přijde méně lidí, ale hlavní je, že přijdou ti, kteří vědí na co jdou a jsou tichými a pozornými posluchači. Takových posluchačů pak nemusejí být stovky jako těch nepozorných, jak tomu bývá na festivalech.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Folk není pop, ani rock. Často si všímám, co všechno projde za hrůzy v popové

a rockové scéně. Myslím tím jak texty, tak muziku. Folkáři jsou stále hodnoceni a sledováni, neustále je někdo kritizuje. Možná si ani neuvědomují ti samozvaní kritici, že to lidi dělají pro zábavu, po práci a naprostá většina kapel se tím neživí. Neumím si představit, že bychom před Jiřího Moravského Brabce vylezli s nějakým stupidním textem a čekali, že si všichni sednou na zadek. K tomu by nám nepomohly ani peníze. Působil jsem v kapele, kde takovou podobnou vizi měli, ale tato kapela již neexistuje.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Vyhráli jsme několik soutěží, získali ocenění za přínos muzice a já nevím co ještě a věřte, že po nás nikdo ani nemukne. A proč? Protože se neusmíváme a nepřikyvujeme na těch správných místech. V naší malé republice existuje několik osůbek, které si hrají na folkové krále a myslí si, že bez jejich přímlyvy si nezaahrajete. A pokud nejste zadobře s těmito osobami, tak si myslí, že nikde hrát nebudete. Není to pravda. Jsou skvělé regionální festivalky, které jsou mnohdy daleko lépe organizačně zvládnuty, kde dostane kapela daleko více prostoru si zahrát, kde dostane zaplacený cest'ák, kde je o kapelu opravdu velice dobře postaráno. Každá kapela si musí krůček po krůčku to své jméno vytvářet. Myslím tím začít ve svém regionu a pomalu se prokousávat dál za hranice kraje. V roce 2007 jsem na 40. ročníku Porty získali ocenění nejvyšší a to Portu diváckou spolu s Portou interpretační. A můžu přísahat na holý pupek, že ani žádný jiný pořadatel, ani Porta samotná nás na základě těchto ocenění nikam nepozvala.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Této otázce moc nerozumím, přiznávám se. Myslím si, že nelze něco bodovat, vymezovat a srovnávat s ostatními hudebními žánry. Je to o pocitu a životním stylu jednotlivce.

7. Co je pro Vás folk?

Folk pro mne znamená určitou svobodu. Je to moje útočiště a pohoda. Folk mám spojený s kamarádstvím.

Rozhovor s Honzou Komínem (Načas), dne 11. 9. 2009

1. Myslíte si, že folk má dnes na lidi ještě nějaký vliv (ptám se na srovnání dnešní doby s lety komunistického režimu)?

Má, ale mnohem menší než dříve. Není proti čemu protestovat, tak dle mne výrazně zmenšila i komunita lidí, která se kolem folku pohybuje (jezdí na koncerty). Nové hvězdy prakticky nevznikají. Dříve folkové hvězdy dělala Porta. Folková hudba jde prakticky až na výjimky mimo radia a TV.

2. Myslíte si, že se posluchači za posledních 20 let nějak změnili? Jak?

Ano, změnili. Lidé už nejsou ochotni pozorně poslouchat písničky. Festivaly se staly věcí zábavy, hudba stále více začíná být kulisou nebo prostředkem k tanci a zapaření si. Asi už se nedá očekávat, že lidi budou celý večer pozorně poslouchat texty písniček.

3. Máte pocit, že folk je záležitostí jen sezónní (myšleny jsou zde letní festivaly)?

V létě jsou festivaly, mimo léto koncerty. Folková hudba žije v klubech a na festivalech. Folkové kapely si umí najít místa, kde si zahrát. Aktivně je vyhledávají. Čajovny, vinárny... Kdo se ale pohybuje mimo folkové dění, nemá vůbec ponětí o tom, že něco takového je. U nás na ZŠ je mezi dětmi o tento žánr nulový zájem. Co se nehraje v radiu nebo v Esu, nemá u nich šanci, nezajímá je to. Nechtějí si to ani poslechnout.

4. Kdybyste měli neomezené množství peněz, myslíte si, že byste se dokázali v naší zemi dostat na vrchol? (Je i folková hudba záležitostí peněz?)

Za kapelu Načas tvrdím, že ano. Zaplatil bych si vysílání dobře zvolené písničky v rádiích. Šel bych cestou kapely Ready Kirken.

5. Když vyhrajete nějakou soutěž, znamená to pro Vás větší zájem publika?

Asi ano, nějaký čas se o vás píše. My jsme získali 3 Porty a 2 Krtky. Tím jsme se dostali do povědomí folkové komunity a máme po celé republice ostrůvky věrných fanoušků, kteří nás znají z velkých festivalů. Ale jinak kapely často význam soutěží přeceňují. Lepší cesta, jak dostat pozvání na nějaký festival, je přes někoho s kým se dobře znáte. Pokud hrajete ve folku dost dlouho, poznáte se s mnoha organizátory a pak si také více zahrajete.

6. Kterými zásadními body se podle Vás vymezuje folková scéna oproti ostatním hudebním žánrům?

Věrností posluchačů, semknutostí komunity.

7. Co je pro Vás folk?

Mezi lidmi poslouchající či hrající folk je mi dobře a rád pro ně hraji.